بسم الله الرحمن الرحيم

وەڵـــام و ڕەددەکـان
بۆ ئەشاعیرە و جەهمییەکان

نووسینی :

مامۆستا ئوسامە تەوحیدی (شارەزووری)

عفا اللّه عنه

١٤٤٧ هـ

بسم الله الرحمن الرحيم

مناصري

الدولة الإسلامية

خلافة على منهاج النبوة

ئامادە کراوە لە لایەن

عباد الرحمان | بەندەکانی الله

تعالی

١٤٤٧ هـ

بسم الله الرحمن الرحيم

به ئیزنی الرحمان، پێشەکی نووسەر، مامۆستای ڕێزدار

پێشەکی نووسەر، مامۆستای ڕێزدار

الحمد لله القوي المتين والصلاة والسلام على من بعث بالسيف رحمة للعالمين، أما بعد

قال الله تعالى: {إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُوْلَئِكَ فِي الأَذَلِّينَ - كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ}.

واتا: بەڕاستیی ئەوانەی دژایەتی الله تعالى و پێغەمبەرەکەی صلى الله عليه وسلم ئەکەن دژی شەریعەتەکەی الله تعالى ئەوەستنەوە
ئەوانە لە ڕیزی زەبوونترین ـی مەخلوقەکانی الله تعالى ـن لە دونیا و لە قیامەتدا زەلیل و سەرشۆڕن
الله تعالى بڕیاری یاوە کە خۆم و پەیامبەرەکانم پیرۆز و زاڵ دەبین بەسەر هەموو دوژمناندا بەڕاستیی زاتی الله تعالى بەهێزی بە دەسەڵاتە، هەرگیز فەرمان و بڕیاری هەڵناوەشێتەوە.

بەڵێ لەژێر ڕۆشنایی ئەو ئایەتە پیرۆزە کەبەڵگەی سەرکەوتنی ئەهلی تەوحید و سوننەتە بەرامبەر بەهەموو لادەر و گومڕا و موشریک و پەکخەرێک جا سەرکەوتنەکە بە شمشێر بێت یان بەزمان و بەڵگە بێت بەڵێنی الله تعالى سەرکەوتن و زاڵ بوون هەر بۆ ئەهلی حەقە

لەم شاڵاوەی ئەکرێتە سەر عەقیدە و مەنهەجی ئەهلی سوننەت بۆ ئەوەی مەنهەجە ڕاستەکە لەخەڵکی ون بکەن عەقیدەی درووست لەخەڵکی تێک بەن و مەنهەجی سەلەف تەحریف و تەبدیل بکەن

جائەوانەی لەم شاڵاوە هێرش ئەهێنن بۆسەر عەقیدەی سەلەف چەند کۆمەڵێکن
① جەهمیـیەکان کەناسراوترین بنەمای عەقیدەیان بریتیە لەوەی پێیان وایە قورئان مەخلوقە
ئـەمانە دوژمنێکی ئاشکرای مەنهەجی سەلەف ـن خۆیان نایەنە پاڵ سەلەف لەم کتێبەدا وەڵام ـی چەند گومانێکی ئەم کۆمەڵەیەمان داوەتەوە

②کۆمەڵی دووەم ئەشعەریەکانن کەخۆیان ئەیەنە پاڵ سەلەف وەک موونافق لەعەقیدەی سەلەف ئەیەن ئەیانەوێ عەقیدەی تەئویل و تەفویض وەک مەنهەجی سەلەف پیشان بەن وەبەهەمان شێوە وەڵامی شوبهەکانی ئەوانیشمان لەم کتێبەدا باسکردووە

③کۆمەڵی حەمدانیەکان کەئەیانەوێ بەناوی سەلەفەوە تەکفیری ئەو زانایانە بکەن کەلەمێژووی ئەهلی سوننەت لەلای ئەهلی سوننەت وەک زانای ئیسلام قبوڵکراون و ئومەت لەسەر ئیمامەتیان یەکدەنگ بووە هەربۆیە نمونەی نموونەمان هێناوەتەوە بەتەوبەی چەند یەکێک لەوزانایانەی کەلای ئەم گروپە بەناو سەلەفیە تەکفیر ئەکرێن

④کۆمەڵێکی وەک مەدخەلیەکان کەخۆیان بەشوێنکەوتەی سەلەف ئەزانن بەڵام لەڕاستیدا شوێنکەوتەی ئەلبانی ین موافقی جەهمیەکان ئەکەن بەتایبەت لەڕەدکردنەوەی ئەثەرەکەی ئیمام ـی موجاهید هەربۆیە باسی ئەو ئەثەرە و وتەی سەلەفمان لەم کتێبە کردووە لەگەڵ چەند سیفەتێکی تری الله تعالى کەمەدخەلیەکان وەک جەهمیەکان و ئەشعەریەکان تەئویل ـی ئەکەن

الله تعالى بیکات بەهۆی سوودگەیاندن بۆ موسڵمانانی کورد هەر کەموکورتیەک هەبێت لەخۆم و نەفسی خۆمەوەیە هەر شتێکیش پێکابێتم ئەوا لەفەزڵ ـی الله تعالى ـوەیە
الله تعالى پاداشتی ئەوبرا بەڕێزەمان کاک موسلم ـی خۆشەویست و برامان ئەبو نوح الكردي ئامۆزای باتەوە کەهەستا نووسینەکان ـی ئەم بابەتانەیان بۆکردم بە پیدیئێف pdf
الله تعالى بۆیان بکات بەتوویشویەک بۆ قیامەت ـی و بیخاتە بەر ئەعماڵە چاکەکانیان و بەڵگەیەک بێت بۆیان لەقیامەت و الله تعالى لێیان قەبووڵ بکات و لەمنیشی قەبووڵ بکات و پاداشتی خێری خوێنەرەکەش باتەوە بەدیداری خۆی

والحمد لله رب العالمين

برای بچووکتان
مامۆستا ئوسامە تەوحیدی شارەزووری

بسم الله الرحمن الرحيم

به ئیزنی الرحمان، پێشەکی ئامادەکاران

پێشەکی ئامادەکاران

بسم الله الرحمن الرحيم الحمدلله والصلاة والسلام على رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم أما بعد ، سەبارەت بە گرنگی و تایبەتی ئەو کتێبە چاک و پڕ لە عیلمە، ئێمە هەرچەندی بنووسین و تێڕوانینەکانمان و پێزانینەکانمان بخەینە ڕوو هێشتا ناتوانین وەسفی بکەین، داوا لە الله تعالى دەکەین بە گەورەی و عظمەتی خۆی پاداشتی پڕ لە بەرەکەتی خۆی برژێنێت بەسەر مامۆستای خۆشەویست و ئازیز، ئێمە کە ئامادەکاری ئەو کتێبە بووین و الله تعالى ئەو فەزڵ و منەتەی بەسەرمان داباراند، لەگەڵ خوێندنەوەی هەر بابەتێک و بەتاڵ کردنەوەی هەر شوبهەیەک ، خۆمان زۆرترین سوودمان بینی و سوودمەند بووین بە فەزڵ و منەتی الله سبحانه وتعالى، ئەوەی کە لامان گرنگ بوو بیخەینە ڕوو ئەوە بوو کە زۆرترین ئیستیدلالی جەنابی مامۆستا بە ئایەتی موبارەکی الله تعالى و فەرمووده پیرۆزەکانی رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم و ئەثەرەکان بوو، کە ئەو ئیستیدلالانە و دانانی هەموو بەڵگە شەرعییەکان بەڕاستی شتێکی زۆر تایبەت و بەسوود بوو هەم بۆ ڕەزامەندی الله تعالى، وە هەم بۆ سەکینەتی دڵی خوێنەری ئازیز کە بە بەڵگە شتەکان دەخوێنێتەوە و دڵی لێی ساکین دەبێت الحمدلله، بۆیە داواکارین لە الله ی بێ شەریک و بێ هاوتا بیکاتە مایەی سوود و بەرەکەت بۆ ئەو کەسانەی دڵیان کراوەتەوە لە ئاست حەق، و هەروەها هیوادارین بسم الله بکەن و بە نیەتێکی خالص و پاک ئەو کتێبە بخوێننەوە و تەنها مەبەستمان پێی بڵاو کردنەوەی حەق بێت و مەبەستمان ڕیا و ڕووپامای نەبێت پەنا بە الله تعالى، وە ئەی خوێنەری بەڕێزی ئازیز خۆت شارەزا بکە لە ڕەددانەویە ئەشعەرییە گومڕاکان و جەهمییە گومڕاکان، کە بە ئیزنی الله تعالى دەتوانیت زۆرترین سوود لەو کتێبە وەربگریت بە ئیزنی الله تعالى کە الله تعالى هیچ شەریک و هاوتایەکی نیە نە لە ئاسمان و وە نە لە زەوی، وە الله تعالى لە سەرووی هەموو ئاسمانەکانە و لەسەر عەرش دانیشتووە بە گەورەی و عظمەتی خۆی و لایەق بەخۆی، ئەی موسڵمانی بەڕێز و ئەی خوێنەری ئازیز خۆت شارەزا بکە لەو دینە موبارەکەی ئیسلام، و ئەهلی حەق بناسە و بە ئیزنی الله تعالى لەو کتێبەدا هەرچی گومڕاییەکانی ئەشاعیرە ضال و مضلەکان و جەهمییە ضال و مضلەکانت بۆ دەردەکەوێت پشتیوان بە الله تعالى ی بێ شەریک و بێ هاوتا.

سوپاس بۆ خوای جیهانیان، داهاتوو هەر بۆ پارێزکارانە، دژایەتی و ڕووبە ڕووبوونەوە تەنها بەرامبەر ستەم کارانە، هیچ پەرستراوێك نییە بەحەق جگە لە الله تعالی ی تاك و تەنها، خودای پێشینان و داهاتووان، ڕاگری ئاسمانەکان و زەوییەکان، خاوەنی ڕۆژی دوایی، ئەوکەسەی هیچ سەرکەوتنێک نییە مەگەر لە گوێڕایەڵی بۆ ئەو نەبێت، هیچ سەربەرزییەک نییە مەگەر لە ملکەچی بۆ گەورەیی ئەونەبێت، هیچ بێنیازیەک نییە مەگەر نیازمەندی بۆلای ڕەحمەتی ئەو نەبێت، هیچ ڕێنموونییەک نییە مەگەر لە داوای رینموونی کردن نەبێت لە ڕووناکی ئەو، ژیان تەنها لە ڕەزامەندی ئەودا هەیە، خۆشی تەنها لە نزیکبوونەوە لە ئەودا هەیە، باشبوونی دڵ و سەرکەوتن تەنها ئەو کاتەیە هەمووشت لە پێناوی ئەودابێت، یەکخستنەوەی خوشەویستیەکەی، ئەوکەسەی ئەگەر گوێڕایەڵی بکرێت سەرفرازی دەکات، ئەگەر سەرپێچی بکرێت لێخۆشبوون و تەوبە قبووڵ دەکات، ئەگەر داوا و هانای لێ بکرێت وەڵام دەداتەوە، ئەگەر کردەوە لەبەر ئەو بکرێت پاداشت دەداتەوە.

سوپاس بۆ ئەو خوایەی هەموو درووستکراوەکان شاهێدی فەرمانرەوایەتی بۆ ئەدەن، هەموو داهێنانی دەستی بەندەکانی دان بەفەرمانبەرداریەتی ئەودادەنێن، شاهیدیان داوە کە ئەو خوایە و هیچ پەرستراوێک نییە تەنها ئەو نەبێت، بە بەڵگەی ئەو درووستکراوە سەرسوڕهێنەرانەی لە دروستکراوەکانیدا دایناوە، بەو جوانیانەی لە بەڵگەکانیدا هەیە، پاکی و تاکی و بێگەردی و سوپاس بۆ الله سبحانە وتعالی، بەئەندازەی دروستکراوەکانی و ڕەزامە ندی خۆی و کێشی عەرشەکەی و مەرەکەبی وشەکانی،هیچ پەرستکراوێک نییە بێجگە لە الله تعالی ی تاک و تەنها، هاوتای نییە لە فەرمانبەرداریدا، هەروەک چۆن هاوتای نیە لە فەرمانڕەوایدا.

شێوەی نییە لە زاتیدا هەروەها لە کردار و سیفەتەکانیدا،
الله تعالی گەورەترینە، سوپاس و ستایشی بێ پایان بۆ الله تعالی،
پاك و بێگەردی بۆ الله تعالی بەیانیان و ئێواران ،
پاک و بێگەردی بۆ ئەو خوایە،
 کە ئاسمانەکان و ئەوەی تێیاندایە، ئە ستیرەکان و شوییێنەکانیان کە تێیدا ئە سورینەوە، زەوی و دانیشتوانەکەی، دەریاکان و زیندەوەرەکانی ، ئەستێرەکان و چیاکان، دار و ئەوەی بەسەر زەویدا دەڕوات ، دۆڵ و دەشت و رمل، هەموو وشک و تەڕێک،هەموو زیندوو و و مردووێک ، هەموو ئەمانە تەسبیحات و پاک و بێگەردی الله سبحانە وتعالی دەکەن، هەر وەک الله تعالی دەفەرموویێت: (تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِن لَّا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا) [الإسراء: ٤٤] واتە: هەر حەوت ئاسمانەکان و زەوی و ئەوەی لە ناویاندایە تەسبیحاتی الله تعالی، هیچ شتێک نییە لەم بونەوەرەدا کە سوپاس و ستایشی الله تعالی نەکات، بەڵام ئێوە لە ستایشەکەیان تێناگەن، بەڕاستی الله تعالی لەسەرخۆ و لێخۆشبووە

بەشێک لەم پێشەکییە پێشەکی ئیمامی ابن القیم ـ رحمە الله تعالی لە [زاد المعاد]

بسم الله الرحمن الرحيم

تەوبەی ئیمامی ئەبو حەسەنی ئەشعەری و
گەڕانەوەی بۆ مەنهەجی سەلەف

بەرائەتی ئیمامی ئەبو حەسەنی ئەشعەری لە عەقیدەی ئەشعەریەت

ابو حسن ی ئەشعەری بەریئ بووە لەعەقیدەی ئەشاعیرە، ئەشاعرە بە درۆ و بوهتان خۆیان داوەتە پاڵ ئیمام ابو حسن رحمه الله تعالى
ئیمام ابو حسن ی ئەشعەری رحمه الله تعالى بە سێ قۆناغدا تێپەڕیووە

ئیمام ی ابن كثير رحمه الله تعالى لە "طبقات الشافعيين" لەژیاننامەی أبي الحسن الأشعري: ـدەفەرموویێت

(قلتُ: ذكروا للشيخ أبي الحسن الأشعري، رحمه الله، ثلاثة أحوال، أولها: حال الاعتزال، التي رجع عنها لا محالة، والحال الثاني: إثبات الصفات العقلية السبعة، وهي: الحياة، والعلم، والقدرة، والإرادة، والسمع، والبصر، والكلام، وتأويل الخبرية كالوجه، واليدين، والقدم، والساق، ونحو ذلك، والحال الثالثة: إثبات ذلك كله من غير تكييف، ولا تشبيه، جريا على منوال السلف)

واتا: ئەڵێم باسكراوە كە شێخ ئەبو حسن ی ئەشعەری رحمه الله بەسێ حاڵەتدا تێپەڕیووە
یەكەمیان موعتەزیلە بوو كەوازی هێنا
حاڵەتی دووەمیان جێگیركردنی حەوت سیفاتی الله تعالى بوو كەبریتی بوون لەسیفاتی ژیان و علم و قودرەت و ویستی الله تعالى و بیستن و بینین و قسە وە تەئویلی سیفەتەكانی تری دەكرد وەک سیفەتی ڕووی پەروەردگار و دەست و قاچ و هاوشێوەی ئەوسیفەتانە

قۆناغی سێهەم بریتی بوو لە اثبات كردنی هەموو ئەو سیفەتانە بەبێ چۆنیەتی و بەبێ هاوشێوە دانان واثباتكردنی لەسەر ڕێگای سەلەف.

جا ئەشاعیرەكان نكۆڵی لەقۆناغی سێهەمی ابو حسن ی ئەشعەری دەكەن و لەسەر قۆناغی دووەمی ابو حسن عەقیدەیان داناوە لەكاتێكدا بەشاهێدی گەورە زانایانی ئیسلام و كتێبەكۆتاییەكانی ابو حسن ی ئەشعەری ئیمام ابو حسن لەسەر عەقیدەی سەلەف و ئەهلی سونەت و جەماعەت وەفاتی كردووە

ئیمام ی الالوسی لە (غرائب الإغتراب) ـدەفەرموویێت
(الامام ابو الحسن الأشعري لأن آخر أمره الرجوع إلى ذلك المذهب الجليل بل الرجوع إلى ما عليه السلف في جميع المعتقدات)

واتا: ئیمامی ابو حسن ی ئەشعەری لەكۆتای تەمەنیدا گەڕایەوە بۆ مەزهەبی پاكی سەلەف بەڵكو گەڕایەوە بۆ مەزهەبی سەلەف لەهەموو بابەتە عەقیدەكان.

ئیمام ـی أبو الحسن الأشعري رحمـه الله تعـالى (ت ٣٢٤ هـ)

لەکۆتا نوسراویدا لە کتاب ـی "الإبانة"کەیـدا ئەفەرموویێت

"قولنا الذي نقول به، وديانتنا التي ندين بها، التمسُّك بكتاب الله ربنا عز جل، وبسُنَّة نبينا محمد صلى الله عليه وسلم، وما روي عن السادة الصحابة والتابعين وأئمة الحديث، ونحن بذلك معتصمون

واتا: وتەی ئێمـە کە گوفتاری پێ ئەکەین وە دین ـی ئێمە کە دینداری پێ ئـەکەین دەستگرتنە بەکتاب ـی الله تعالى ـی پەروەردگارمـان وە بەسونەتی پێغەمبەرمان محمـد صلـى الله تعالى عليه وسـلم وە ئەوەی ڕیوایەت کراوە لە هاوەڵان و تابعين و پێشەوایانی فەرموودە ئێمـە دەست بەووەوە ئەگرین

وبما كان يقول به أبو عبدالله أحمد بن محمد بن حنبل - نضَّر الله وجهه ورفع درجته وأجزل مثوبته - قائلون، ولما خالَفَ قولَه مخالفون؛

واتا: وە ئەوە ئەڵێین کە ابو عـبدالله احمـد ـی کوڕی محمدی کوڕی حنـــبل فەرموویەتی الله تعالى دەمچاوی درەوشاوە بکات و پێگەی بەرزکاتەوە وە ئەوقسانەی ئەو ئەڵێینەوە ئەووەشـی پێچەوانەی قسەکانی ئەوی کردبێت ئێمەش پێچەوانەی ئەوکەسـە ئەکەین کەپێچەوانەی ئیمام احمد ئەڵێت

أصول الديانة 21

بسم الله الرحمن الرحيم

تەوبەی العلامە فخرالدین الرازي و گەڕانەوەی بۆ مەنهەجی سەلەف

تەوبەی فخرالدین ڕازی لە هەموو ئەو شتانەی گوتوویەتی و کردوویەتی

واتا: وەسیتەکەیم باسکردووە لەکاتی مردنیدا کە گەڕاوەتەوە بۆ ڕێبازی سەلەف و تەسلیم بوون بەهەموو ئەو دەقانەی هاتووە بەوشێوەی کەشایستە و گونجاوە بەرامبەر بە الله تعالی.

ئیمام ـی الذهبي رحمه الله لەژیاننامەی الفخر الرازي لە " السير " (21/500) ئەفەرمووێت
(" العلامة الكبير ذو الفنون فخر الدين محمد بن عمر بن الحسين القرشي البكري الطبرستاني الأصولي المفسر ، كبير الأذكياء والحكماء والمصنفين ،)

واتا: زانای گەورەی خاوەن هونەر فەخرە الدين محمد بن عمر بن الحسين القرشى البكرى الطبرستانى ئصولی و ڕاڤەکار گەورەی زیرەک و داناکان و نووسەرەکان
(وقد بدت منه في تواليفه بلايا وعظائم ، وسحر وانحرافات عن السنة ، والله يعفو عنه ، فإنه توفي على طريقة حميدة ، والله يتولى السرائر ")

واتا: (لەنوسینەکانیدا چەند کارەسات و شتی گەورە و سیحر و لادان لەسونەت هەبوو الله لێی خۆش بێت چونکە کە مرد لەسەر ڕێگایەکی سوپاسکراو و باش مرد الله ـش ئاگاداری نهێنیەکانە)

قال شيخ الإسلام رحمه الله : " ئەفەرمووێت لەبارەی ڕازیەوە
(لما ارتد عن دين الإسلام ، وأمر بالإشراك بالله تعالى وعبادة الشمس والقمر والكواكب والأوثان في كتابه الذي سماه : " السر المكتوم في السحر ومخاطبة النجوم ").

کاتێ لەئیسلام هەڵگەڕایەوە و فەرمانی بە هاوبەشدانان بۆ الله ئەکرد بۆپەرستنی خۆر ومانگ وئەستێرە وبتەکان لەکتێبەکەیدا کەناوی لێ نابوو "السر المكتوم فى السحر ومخاطبه النجوم"

وقد ذكر فيه عن أبي معشر أنه عَبَدَ القمر، وأن في عبادته ومناجاته من الأسرار والفوائد ما ذكر

واتا: لەوکتێبەدا باسی ئەوەی کردووە کە ابی معشر مانگی پەرستوە وەلەپەرستنی مانگ وموناجاتکردن لەمانگ نهێنی و سوودی وای تێدایە کە لەوکتێبەدا باسیکردووە ...

(وإن كانوا رَجَعوا عن هذه الردة إلى الإسلام ، فإن سرائرهم عند الله)

واتا: ئەگەر چی ئەوان لەو ڕیدەیە گەڕاونەتەوە بۆ ئیسلام بەڵام نهێنیەکانیان بۆلای الله یە.
" بيان تلبيس الجهمية " (3/ 53-54) .

وەفەرموویـــەتی
" أَنَّ مِنْهُمْ مَنْ يُصَنِّفُ فِي دِينِ الْمُشْرِكِينَ وَالرِّدَّةِ عَنْ الْإِسْلَامِ ، كَمَا صَنَّفَ الرَّازِي كِتَابَهُ فِي عِبَادَةِ الْكَوَاكِبِ وَالْأَصْنَامِ ، وَأَقَامَ الْأَدِلَّةَ عَلَى حُسْنِ ذَلِكَ وَمَنْفَعَتِهِ ، وَرَغَّبَ فِيهِ ، وَهَذِهِ رِدَّةٌ عَنْ الْإِسْلَامِ بِاتِّفَاقِ الْمُسْلِمِينَ ، وَإِنْ كَانَ قَدْ يَكُونُ تَابَ مِنْهُ وَعَادَ إلَى الْإِسْلَامِ "

واتا: کەسی وایان هەیە کتێبی نوسیووە لەبارەی دینی مووشـریکان و هەڵگەڕانەوە لەئیسـلام وەکچۆن ڕازی کتێبی نوسی لەبارەی پەرستنی ئەستێرە وبتەکان وبەڵگەی تێدا هێناوەتەوە لەسەر باشی پەرستنی ئەوانە و سودەکانـی ئەگـەرچی ئەکرێت تەوبەی لەوەکردبێت و گەڕابێتەوە بۆئیســلام.
مجموع الفتاوى (4/ 55).

وە شــێخ ــی ئیسلام ئیقرار بەتەوبەکەی ڕازی ئەکـات و ڕەحمەتی بۆ ئەنێرێت

(" ما سلكه أهل البدع من أهل الفلسفة والكلام لا يصلون إلى علم ويقين، بل إنما غاية صاحبه الشك والضلال ، وهذا مما اعترفت به حذاقهم،)

واتا: ئەوەی ئەهلی بیدەع گرتویانەتە بەر لەئەهلی فەلسەفە و کلام ناگەن بە علم و یەقـین بەڵکو خاوەنەکەی لەگومان و گومڕایدا ئەبێت وەک چۆن پسپۆڕەکانی ئەو بوارە خۆیان دانیان بەوە ـداناوە

وممن اعترف به أبو عبد الله الرازي رحمه الله في غير موضع من كتبه ،
لەوانەش کەدانی بەو ڕاستیەدا ناوە ابو عبدالله ــی الرازی ـە رحمه الله لەچەند شوێنێ لەکتێبەکەی بەو لەفزە ئەڵێت

(لقد تأملت الكتب الكلامية والمناهج الفلسفية فما رأيتها تشفي عليلاً ، ولا تروي غليلاً ، ورأيت أقرب الطرق طريقة القرآن ، أقرأ في الإثبات : (الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى) طه/ 5 و (إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ) فاطر/ 10 . وأقرأ في النفي : (لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ) الشورى/ 11 (وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا) طه/ 110 . ومن جرب مثل تجربتي عرف مثل معرفتي " .
واتا: کتێبە فەلسەفی و کەلامیەکانم خوێندووە و تێڕامانم تێکرد بەڵام نەم بینی نەخۆشیەک چارەسەرکات و تینوێتی بشکێنێت بەڵام بۆم دەرکەوت نزیکترین ڕێگا قورئانە ئایەتەکانی اثبات کـردن بخوێنەوە (الله لەسەر عەرش بەرزوبڵندە) وەئایەتی (هەموو وشەیەکی پیرۆز و پاک - بۆ لای الله تعالى سەر دەکەوێ وە هەموو قسە و ئاکارێکی چاک و پاکیش بەرەو لای خۆی بەرزی دەکاتەوە و وەریدەگرێ و قبوڵی دەکات (واتا اثبات ــی علوی الله تعالى ئەکات)
ئەوەی هەمان ئەزموونی منی هەبووبێت ئەوا هەمان شت ئەزانێت وەک من زانیومە

وهذا قاله في آخر عمره في آخر ما صنفه
واتا: ئەمەش کۆتا شتە کە لەکۆتای تەمەنیدا لەکۆتا نوسراویدا نوسیویەتی.

(وهو كثير التناقض ، يقول القول ثم يرجع عنه ، ويقول في الآخر ما يناقضه ، كما يوجد هذا في عامة كتبه ، تغمده الله برحمته ، وعفا عنه وسائر المؤمنين (رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ) وتوبته معروفة مشهورة " .)

واتا: ئەوکتێبەش خۆهەڵوەشاندنەوەی زۆری تێدایە شتێ ئەڵێت دواتر لەوشتە ئەکشێتەوە وەلەکۆتایدا شتێ ئەڵێت ئەوانی تر هەڵئەوەشێنێتەوە وەک چۆن ئەم شتە لەهەموو کتێبەکانی ـدا بونی هەیە الله ڕەحمـی پێ بکات ولەویش وهەموو باوەڕداران خۆش بێت، هەروەها تەوبەکەشی نـاسـراو و بـەنـاوبـانگە ...

"بيان تلبيس الجهمية" (8/ 529-530) .

وە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم فەرموویەتی
(إنما الأعمال بالخواتيم)

واتـا: کردەوەکـان بەکۆتایـەکەیانە
رواه ابن حبان (340)

کەسە نزیکەکانی ڕازی گێڕاویانەتەوە کە لەپێش مردنی تەوبەی کردووە و وتویەتی لەسەر ڕێگای قورئان و سوننەت ئەمرم و پەشیمانم لە فەلسەفە و علمی کەلام.

وەک مێژوونوسان و زانایان وەک ابن قیم رحمهم الله تعالى فەرموویان
(أن الرازي " رجع إلى طريقة الوحي والآثار النبوية " .)

واتا: ڕازی گەڕاوەتەوە بۆ ڕێگای وەحی و ئاثاری پێغەمبەر صـلى الله عليه وسلم.

بسم الله الرحمن الرحيم

تەوبەی ئیمامی نەوەوی و گەڕانەوەی بۆ مەنهەجی سەلەفی صاڵح

ڕەددێـک ـی پشت شکێن بۆ حەمدانیە باغییەکان و عموومیە باغییەکان

وازهێنانی ئیمـامی النووی رحمـه الله لەئەشعەریەت
ئیمـام نوسراوێکی نوسیوە بەناونیشـانی
«جزء فيه ذكر اعتقاد السلف في الحروف والأصوات» چاپکراوە لەساڵی 1429 بەتەحقیقی محمد بن عبداللطيف محمد الجمل، لەکۆتای ئەم کتێبەدا ئیمامی نەووی رحمه الله دەفەرموویێت لەلاپەڕەی (ص91):

«اللهم اجعله شاهدا لنا لا علينا، ووفقنا وسائر أحبابنا لمرضاتك، وأمتنا على هذا المعتقد معتقد الصحابة والتابعين والمشايخ والصالحين، إنك على ما تشاء قدير، واجمع بيننا وبين مشايخنا ومن أحببناه وأحبنا في دار كرامتك يا أرحم الراحمين، وصلى الله على محمد وآله وصحبه وسلم، ثم قال المصنف رحمه الله: فرغنا من نسخه الخميس الثالث من شهر ربيع الأول سنة ست وسبعين وستمائة»، وكانت وفاة النووي رحمه الله كما في العبر للذهبي في الرابع والعشرين من شهر رجب سنة 676هـ أي أن المدة بين الانتهاء من تأليف الكتاب ووفاته تقل عن خمسة أشهر.

دوای ئەوە دوعا دەکات و دەڵێت کە الله تعالى ئەم نوسراوەی لێ قبوڵ بکات و بیکات بەبەڵگە بۆی بۆ قیامەتی و دەفەرموویێت یاڕەبی لەسەر ئەم عەقـــیدەیە بمانمرێنە کە عەقیدەی سەلەف و پیاوچاکـان و شیخەکانمانە
پاشـان
دەفەرموویێت لەنوسینی ئەم کتێبە لێ بومەوە لە پێنج شەمە سێهەمی مانگی ربیع الاول ساڵی 676
لەکاتێکدا ئیمامی نەووی لە 24 مانگی ڕجب ـی ساڵی 676 وەفاتی کردووە واتا نوسینی ئەو کتێبە مردنی ئیمام نەووی پێنج مانگی لەنێواندا بووە

دوای ئەوەی ئیـمام هەموو وتەکانی سەلەف نەقڵ دەکات لەسەر اسماء و صفات و جێگیرکردنی بەبێ تەئویل و تعطیل و تفويض و تەشـبیهـ لە کۆتایـدا کۆتای دەهێنێت بەوتەیەکی ابی عباس الارموی لەبارەی بیروباوەڕی بە مسائلی اسماء و صفات
لـەپەڕەی (ص80ـ82) دەفەرمووێ ذكر فيه عقيدة السلف في الصفات
باسکردنی عەقیدەی سەلەف لەسیفات

دەفەرموویت
«فصل في أحاديث تؤكد القول بهذا المعتقد وتؤيده على هذا التنزيه الذي عليه أئمة الإسلام حشرنا الله على معتقدهم وأماتنا على محبة السلف الصالحين والأئمة المهديين رضي الله عنهم أجمعين»،

واتا: ئەو فەرموودانەی لەم بارەیەوە هاتون دڵنیات دەکاتەوە لەم عەقیدەیە وە پشتگیری بەپاکڕاگرتنی الله تعالى دەکات کە پێشەوایانی ئیسلامی لەسەربووە لەسەر ئەو عەقیدەیەی ئەوان حەشرمان بکات وە لەسەر خۆش ویستنی سەلەفی صاڵح و پێشەوایانی هیدایەت دراو بمان مرێنێت ڕەزای الله تعالى لەهەموویان بێت

تادەگات بەوەی دەفەرموویت
«ونؤمن بجميع أحاديث الصفات لا نزيد على ذلك شيئاً ولا ننقص منه شيئاً كحديث قصة الدجال وقوله فيه: «وان ربكم ليس بأعور»، وكحديث النزول إلى السماء الدنيا، وكحديث الاستواء على العرش، وأن القلوب بين أصبعين من أصابعه، وإنه يضع السماوات على إصبع و الأرضين على إصبع)

واتا: بـاوەڕمان بەهەموو فەرموودەکانی سیفات هەیە نە هیچ ـی لێ زیاد دەکەیـن نەهیچ ـی لێ کەم دەکەیــن
1 وەک فەرموودەی بەسەرهاتی دەجـال کەپێغەمـبەر صلى الله عليه وسلم دەفەرموویت (پەروەردگـارتان کوێـرنیە)
2 وە وەک فەرموودەی دابەزیـنی الله تعالى بۆ ئاسمانی دونیا
3 هەروەها وەک فەرموودەی بەرزی الله تعالى لەسەر عەرش
4 وە دڵەکانی بەندە لەنێوان دوو پەنجەیە لەپەنجەکانی الله تعالى
5 وە پەروەردگار ئاسمانەکان دەخاتە سەرپەنجەیەکی و زەویەکانیش لەسەر پەنجەیەکی

ونقول بتصديق حديث المعراج وبصحيح ما فيه من الروايات وندين أن الله مقلب القلوب، وما أشبه هذه الأحاديث جميعهاكما جاءت بها الرواية

واتا: وە دان بەڕاستدانانی فەرموودەی میعراج دەنێن وە بەسەحیح بوونی وە بەهەموو ئەو ڕیوایەتانەی کەتێــیدا هاتووە وە پەروەردگار دڵەکان وەردەگەڕێنێ و هاوشێوەی ئەم فەرموودانە باوەڕمان بەهەر هەمووی هەیـە

من غير كشف عن تأويلها، وأن نمرها كما جاءت، وأن الإيمان قول وعمل يزيد بالطاعة وينقص بالمعصية ونقول إن الله يجيء يوم القيامة كما قال تعالى: {وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا}، وأن الله يقرب من عباده كيف شاء لقوله تعالى: {وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ}،

واتا: بەبێ ئەوەی تەئـــــویلی ئەو فەرموودانە بکەین بەڵکو چۆن هاتووە ئاواش دەیگێڕینەوە
وەئەڵێـین ئیمان وتە و کـــــردارە زیاد دەکات بە گوێڕایەڵی و کەم دەکات بەسەرپێچی
وەئـەڵێین پەروەردگار لەڕۆژی قیامەتدا دێت هەروەک لەقورئاندا فەرموویەتی
{وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا}،
واتا: وە پـەروەردگار نزیک دەبێتەوە لەبەندەکانی بەو شێوەیەی کەخۆی ویستـی لێ بێت
{وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ}

وقوله: {ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى}، وأشباه ذلك من آيات الصفات، ولا نتأولها ولا نكشف عنها بل نكف عن ذلك كما كف عنه السلف الصالح، ونؤمن بأن الله على عرشه كما أخبر في كتابه العزيز

واتا: وە وتەی الله کەدەفەرموویت (ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى) لە پاشانـدا نزیک بووەوە لە پێغەمبەرەوە صلى الله عليه وسلم
جا ئەوەندە لێی نزیک بووەوە بە ئەندازەی دوو کەوان، یان کەمتر بوو، دیارە لە ناو عەرەباندا باوبووە وتویانە: ئەوەندە بە یەکەوە نزیکن ئەندازەی دووکەوان، یان کەمتر بەینیانە.

هاوشـێوەی ئەوسیفاتانە تەئــــــویلی ناکەین وە بەدوای ئاشکراکردنی چۆنیەتیەکەی ناگەڕێیـن بەڵکـو لەوەدا دەوەسـتین هەروەک چۆن سەلەف لێی وەسـتاون وە بـاوەڕمان وایـە کە الله لەسەر عەرشــە هەروەک چۆن لەقورئاندا هەواڵی لەسەرداوە

ولا نقول هو في كل مكان، بل هو في السماء، وعلمه في كل مكان لا يخلو منه مكان كما قال: {أَأَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاءِ}، وكما قال: {إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ}،

واتا: وە ناڵێــــین الله تعالى لەهەموو جێــگایەکە بەڵکو الله تعالى لەئـاسمانە زانسـتەکەی لەهەموو جێگایـەکە کەهیچ شوێنی نیـە بێ بەش بێت لەزانستی الله تعالى هەروەک الله تعالى فەرموویەتی (أَأَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاءِ) وە وەک فەرموویەتی (إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ)

وكما جاء في حديث الإسراء إلى السماء السابعة: «ثم دنا من ربه» وكما في حديث سوداء أريدت أن تعتق فقال لها النبي صلى الله عليه وسلم«أين ربك؟» فقالت: في السماء فقال : «أعتقها فإنها مؤمنة» وأمثال ذلك كثير في الكتاب والسنة،

واتا: وەهەروەک چۆن لەفەرموودەی ئیسراءکردنی بۆ ئاسمانی حەوتەم کە فەرموویەتی ـ لەپەروەردگاری نزیـک بویەوە وە وەک چۆن لەفەرموودەی ســوداء ـدا هاتووە کەویســتی لەکوێلایەتی ئازاد بـکرێت پێغەمــبەر صلی الله علیه وسلم بەو ئافرەتە کۆیلەیەی فەرموو پەروەردگارت لەکوێیــە ؟
ئافرەتەکە وتی لە ئــاسمانە
پێغەمــبەر صلی الله علیه وسلم فەرمووی ئازادی بکە ئــەمە ئیماندارە وە هاوشیوەی ئەم فەرموودانە لەکتاب و سوننەت

نؤمن بذلك ولا نجحد شيئا من ذلك،
واتا: بــاوەرمان بەهەموو ئەوانە هەیە و نکوڵی لەهیچی ناکەین (تا هیچ بیانوویەک نەمێنێتەوە بۆحەمدانی و عوومی، ئیمامی نەووی اثباتــی ئایەتەکان و فەرموودەکان ــی سیفات دەکات لەگەڵ ماناکانی بڕوانە ئەم چەند دێرەی خوارەوە)

وقد روت الثقات عن مالك بن أنس أن سائلاً سأله عن قوله تعالى: {الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى}، فقال: الاستواء غير مجهول، و الكيف غير معقول، والإيمان به واجب، والسؤال عنه بدعة»،

واتا: وە ڕیوایەتکراو بەسەنەد لەکەسانی ثقە لەمالکی کوڕی ئەنەسەوە کە پرسیاریان لەئیمامی مالیک کرد لەبارەی ئایەتی {الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى} فەرمووی الإستــواء ماناکەی دیارە ونەشاردراوەتەوە بەڵام چۆنیەتی الإستواء ئێمە نایزانین ئیمان پێهێنانی واجــبە و پرسیارکردن لەسەر چۆنیەتیەکەی بیدعەیە

أقول: وما جاء في أثناء كلامه من ذكر دنو الرب وتدليه الصحيح خلافه وأن المراد به جبريل،

(ئیمام نەووی تەنهــا یەک ڕوونکردنەوە دەدات لەپاش گێڕانەوەی ئەو هەموو قەولە تێبینی نیە لەسەر هیچ یەکێ لەو وتانە تەنها لەسەر یەک وتە تێبینی هەیە کەلەناو سەلەفدا لەسەر ئەو وتەیە خیلاف هەبووە ئەوەش ئەوەیە ئیمام دەڵێ)

واتا: دەڵــیم
لەبارەی نزیک بونەوەی الله تعالی لەپێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ئەوەی سەحیحە کە جبرائیل لێی نزیک بویەوە بەئەندازەی کەوانێ نێوانیان بووە چونکە
لەصحیح البخاري (3235) ومسلم (442) هاتووە
مَسْرُوقٍ دەڵێت بە دایکی ئیمانداران دایکە عائیشە رضي الله تعالی عنها وارضاه وت لەبارەی ئایەتی
، {ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّى فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَى}؟
دایکە عائیشە فەرمووی : «ذَاكَ جِبْرِيلُ»ئەوە جبــریل بووە علیه السلام.

الحمــدلله کە حەق هەرگیز وون نابێت ئەگەر چی دەرکەوتنیشی دوابکەوێت
بەڵام وەک الله تعالی دەفەرموویت (﴿وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ﴾) الأعرَاف : ١٢٨
واتا: وە پاشە ڕۆژی باش و ڕووناکیش هەر بۆ ئەهلی تەقــوایە

بۆیە حەمدانیەکان و عوومیەکان دووجار تاوانبارن لەسەر ئەم باسە
①بەجەهل و نەزانی تەکفیری ئیمــامێکی ئەهلی ئیسلامیــان کرد
②لەسەرتەکفیر نەکردنی ئەم ئیمامە تەکفیری موجاهیــدان و موەحیــدانیان کرد

الله تعالی لەسەر مەنهەجە پاکەکەی دەولــــــە اعزها الله تعالی دامەزراومان بکات کە کەس تەکفیرناکــات کە کوفری ئاشکرای نەبێ
وە تەکفیری هەرکەسانێکی کردبێت ئیلا لەبەر کوفری ئاشکرا تەکفیری کردوون.

بسم الله الرحمن الرحيم

تەوبەی ئیمامی ابن حجر العسقلاني و
گەڕانەوەی بۆ مەنهەجی سەلەف

وازهێنانی ئیمامی ابن حجری عسقلانی له ئەشعەریەت

وه هەڵبژاردنی مەنهەجی سەلەف له اسماء و صفات ودژایەتیکردنی تەئویل و تەشبیهـ و تفویض و تکیف.

ئیمام ابن حجر له کۆتایەکانی فتح الباری نکۆڵی تەئویلی سیفات دەکات و مەنهەجی سەلەف پەسەند دەکات و ڕەدێکی توندی ئەشاعیره دەداتەوه

ئیمام ابن حجر له الفتح الباري (13/504): دەفەرموویێت
«وقد احتج أحمد بن حنبل بهذه الآية ـ يعني قوله تعالى: {يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ} ـ على أن القرآن غير مخلوق لأنه لم يرد في شيء من القرآن ولا من الأحاديث أنه مخلوق ولا ما يدل على أنه مخلوق ثم ذكر عن الحسن البصري أنه قال لو كان ما يقول الجعد حقا لبلغه النبي صلى الله عليه وسلم»

واتا: ئیمامی احمد ئەم ئایەتەی کردۆته بەڵگه ((يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ)) بەم ئایەته فەرموویەتی قورئان مەخلوق نیه چونکه هیچ بەڵگەیەک لەقورئان و سونەت نەهاتووه بڵێت قورئان مەخلوقه پاشان باسکراوه له ئیمامی حسن ی بەصرییەوه فەرموویەتی (ئەگەر ئەوەی جەعد ئەیلێت حەق بوایه پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم ڕایدەگەیاند)

ئینجا ئیمامی ابن حجر رحمه الله دەفەرموویێت
أقول: والجعد بن درهم هو مؤسس مذهب الجهمية، ونسب الجهمية إلى الجهم بن صفوان لأنه هو الذي أظهر هذا المذهب الباطل ونشره، وأقول كما قال الحسن البصري رحمه الله: لو كان ما يقوله الأشاعرة وغيرهم من المتكلمين حقا لبلغه الرسول صلى الله عليه وسلم

واتا: منیش دەڵێم جەعد بن درهم دامەزرێنەری مەزهەبی جەهمیەت بوو وه نەسەبی جەهمیەت دەگەڕێتەوه بۆ جەهمی کوڕی صفوان چونکه ئەو ئەم مەزهەبه باطڵەی دەرخست وبڵاوی کردەوه
وەئەڵێم هەروەک چۆن حسن ی بصری رحمه الله تعالى فەرمووی منیش ئەڵێم ئەگەر ئەوەی ئەشاعره و ئەهلی کەلام ئەیلێن حەق بوایه ئەوا پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم پێمانی ڕادەگەیاند .

دیسـان ئیمام ابن حجر وتەکانی سەلەف نەقڵ دەکات لەسەر اسماء صفات و وتەی سەلەف هەڵدەبژێرێت و ڕەددی ئەشاعیرە و ئەهلی تەئویل دەداتەوە
لە الفتح الباري (13/407)دەفەرمووێت
وأخرج البيهقي من طريق أبي داود الطيالسي قال: كان سفيان الثوري وشعبةُ وحماد بنُ زيد وحماد بن سلمة وشريك وأبو عوانة لا يحدِّدون ولا يشبِّهون، ويروُون هذه الأحاديث ولا يقولون كيف، قال أبو داود: وهو قولنا، قال البيهقي: وعلى هذا مضى أكابرُنا،
واتا: بەیهەقی گێڕاویەتیەوە لەڕێگەی ابی داود الطیالسی فەرموویەتی سوفیـانی ثوری و شعبە و حماد بن زید و حماد بن سلمە و شریک و ابوعوانـە تەشـبیهـ و سنورداركردنی الله تعالى یان نەفی کردووە ((چونکە گروپە کافرە مبتدعەکان دەیانگوت الله تعالى درێژی ئەوەندەیە ئەمەش دیاریکردنی سنورێ بوو بۆ الله تعالى بەئەقڵ و بیدعە و گومڕای)) بەڵکو سەلەف فەرموودەکانیان دەگێڕایەوە نەیاندەگووت چۆنیـەتی الله تعالى ئاوایە ابـو داود فەرموویەتی ئەمەش وتەی ئێمـەیە بەیهەقیش وتویەتی لەسەر ئەم مەنهەجە زاناگەورەکانمان ڕۆیشـتوون

وأسند اللاَّلَكائي عن محمد بن الحسن الشيباني قال: اتفق الفقهاء كلُّهم من المشرق إلى المغرب على الإيمان بالقرآن وبالأحاديث التي جاء بها الثقاتُ عن رسول الله صلى الله عليه وسلم في صفة الرَّبِّ من غير تشبيه ولا تفسير، فمن فسَّر شيئاً منها وقال بقول جهم فقد خرج عمَّا كان عليه النَبيُّ صلى الله عليه وسلم وأصحابُه وفارق الجماعة؛ لأنه وَصفَ الرَّبَّ بصفَة لا شيء،

واتا: اللاكـائی بەسەند لە محمد بن الحسن الشیبانی گێڕاویەتیەوە فەرموویەتی هەموو فوقەهایان لەڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا کۆدەنگـن لەسەر ئیمان هێنان بەقورئان و ئەو سوننەتانەی پێغەمـبەر صلى الله تعالى علیە وسلم لەڕێگەی ثـقەوە پێمان گەیشتوون لەبـارەی سیفەتەکـانی الله تعالى بـــەبێ تەشـــبیهـکردنی بە سیفاتی مەخلوقات وبەبێ تەفسیر(کردنی چۆنیەتی) هەر کەسێ تەفسیری شتێ لەوسیفاتانە بکات(مەبەستی تەئویلە چونکە دەفەرمووێ) وتەی جەهم بڵێتەوە ئەوا لەوە دەرچووە کە پێغەمـبەر صلى الله تعالى علیە وسلم وهاوەڵانی لەسەربووە وە لەکۆمەڵی موسڵمانان دەرچووە چونکە بەو تەفسیرە بیدعیانەی وەصـفی الله تعالى ـی کردووە بەسیفەتی نەبـوو

ومن طريق الوليد بنِ مسلم:سألت الأوزاعيَّ ومالكاً والثوريَّ والليث ابنَ سعد عن الأحاديث التي فيها الصفة؟ فقالوا: أَمِرُّوها كما جاءت بلا كيف

واتا: وە لەڕێگەی ولید بن مسـلم هاتووە دەڵێت پرسیارم لە ئەوزاعی و مالیک و ثەوری و لیث ابن سعد کرد لەبارەی فەرموودەکانی سیفات فەرموویانە بیگێڕێنەوە بەبێ دیاریکردنی چۆنیـەتی(واتا بەبێ چۆنیەتی)

وأخرج ابنُ أبي حاتم في مناقب الشافعي عن يونس بن عبدالأعلى: سمعتُ الشافعيَ يقول: لله أسماء وصفاتٌ، لا يَسَع أحداً رَدُّها، ومَن خالف بعد ثبوت الحجَّة عليه فقد كفر، وأمَّا قبل قيام الحجة فإنَّه يُعذر بالجهل؛ لأنَّ عِلمَ ذلك لا يُدرَك بالعقل ولا الرؤية والفكر، فنثبتُ هذه الصفات، ونَنفي عنه التشبيهَ، كما نفَى عن نفسه فقال: {لَيْسَكَمِثْلِهِ شَيْءٌ}،

واتا: ابن ابی حاتم لە مناقب الشافعي لە یونس بن عبدالأعلی گێڕاویەتیەوە کە وتویەتی بیستم لەشـافعی دەیفەرموو الله تعالی ناو و سیفاتی هەیە کەس بۆی نیە ڕەدی بکاتەوە هەر کەسێ ڕەدی بکاتەوە لەپاش جێگیربوونی بەڵگەکان لەسەری ئەوا کـــــــافرە بەڵام پێش ئیقامە حجە ئەوا عوزری بۆ هەیە بە نەزانین چونکە زانستی سیفات و ناوەکان بە ئەقڵ و بیرکردنەوە نازانرێت بۆیە سیفاتەکانی الله تعالی اثــبات دەکەین و نەفی تەشـبیـهـ کردنی دەکەین
وەک الله تعالی فەرموویەتی : {لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ}

وأسند البيهقيُّ بسند صحيح عن أحمد بن أبي الحواري، عن سفيان بن عيينة قال: كلُّ ما وَصف الله به نفسَه في كتابه فتفسيرُه تلاوتُه والسكوتُ عنه،

واتا: بەیهەقی بەسەندی سەحیح لە احمد بن ابی الحواری گێڕاویەتیەوە لە سفیان بن عیینە فەرموویەتی هەموو ئەوەی الله تعالی وەسفی خۆی پێکردووە لە قورئانەکەیدا تەفسیرکردنی خوێندنەوەیەتی وە بێ دەنگ دەبین(لەدیاریکردنی چۆنیەتی و شێوەکەی)

ومن طريق أبي بكر الضُّبَعي قال: مذهبُ أهل السنة في قوله {الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى} قال: بلا كيف، والآثارُ فيه عن السلف كثيرة، وهذه طريقة الشافعي وأحمد بن حنبل، وقال الترمذي في الجامع عَقب حديث أبي هريرة في النُزول وهو على العرش كما وصفَ به نفسه في كتابه، كذا قال غيرُ واحد من أهل العلم في هذا الحديث وما يشبهه من الصفات،

واتا: وە لەڕێـگەی ابی بکری الضبعی وتویەتی مەزهەبی ئەهلی سونەت لەبارەی فەرموودەی الله تعالی {الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى} ئەوەیە کە الله تعالی لەسەر عەرشە بەبێ دیاریکردنی چۆنیەتی (واتا ناڵێین الله لەسەر عەرشە وەک چۆن فلان کەس لەسەر عەرش ـە) وە ئاثـاری زۆر لەسەلەفەوە هاتووە لەسەر ئەمە وە ئەمـە ڕێبازی شافعی و احمـد بن حنبل ـە وە الترمذی لەپاش هێنانەوەی فەرموودەکەی ابو هریرە لەبارەی دابەزینی الله تعالی بۆ ئاسمانی دوونیا ـدەفەرموێت الله تعالی لەسەر عەرشە هەروەک چۆن خۆی لە قورئاندا وەسفی خۆی پێکردووە وە زیاد لەزانایەک وایوتووە لەبارەی ئەم فەرموودەیە و هاوشێوەکانی ئەم فەرموودە لەسەر سیفات).

((ئـــــيمام ابـــن حجـــــر لە باب فضل الصدقة ـدەفـــــەرمــــــــوويّت))
: قد ثبتت هذه الروايات فنؤمن بها ولا نتوهَّم، ولا يُقال كيف، كذا جاء عن مالك وابن عُيينة وابن المبارك أنَّهم أَمَرُّوها بلا كيف، وهذا قولُ أهل العلم من أهل السنة والجماعة، وأمَّا الجهميَّةُ فأنكروها، وقالوا هذا تشبيهٌ.

واتا: ئەم ڕیـوایەتانە هەمووی ثـابت بووە باوەڕمان پێی هەیە وە نالّێین الله تعالى ئەو سیفەتەی هەیە شێوەکەی بەم جۆرەیە بەڵکو اثباتی دەکەین بێ چۆنیەتی ئابەم شێوەیە لە مالیك و ابن عویینە و ابن مبارك هاتووە فەرموویانە بیگـێڕنەوە بەبێ دیاریکردنی چۆنیەتیەکەی ئەمە وتەی زانایـانە لەئەهلی سونەت و جەماعەت بەڵام جەهمیەکان نکۆڵی لێدەکەن دەڵێن اثـباتی سیفات تەشـبیهـە بۆ الله تعالى

وقال إسحاق بن راهويه: إنَّما يكون التشبيهُ لو قيل يدٌ كيَدٍ، وسَمعٌ كسمعٍ، وقال في تفسير المائدة: قال الأئمةُ: نؤمن بهذه الأحاديث من غير تفسير، منهم: الثوري ومالكُ وابن عيينة وابن المبارك،

واتا: اسحاقی کوڕی راهویە فەرموویەتی تەشـبهـ بریتیە لەوەی بڵێیت دەستی الله تعالى وەک ئەو دەستەیە یان بیستنی وەک ئەو بیستنەیە وە لەتەفسیری سوڕەتی المائدە فەرموویەتی پێشەوایان فەرموویانە باوەڕمان بەم فەرموودانە هەیە بەبێ تەفسیری(چۆنیەتیەکەی)لەو زانایانەش الثوری ومالک وابن عیینە وابن مبارک

وقال ابن عبدالبر: أهلُ السُّنَّة مُجمعون على الإقرار بهذه الصفات الواردة في الكتاب والسُّنَّة، ولم يُكَيِّفوا شيئاً منها، وأمَّا الجهميَّةُ والمعتزلةُ والخوارجُ فقالوا: مَن أقرَّ بها فهو مشبِّهٌ، فسمَّاهم مَن أقَرَّ بها مُعَطِّلةً،

واتا: ابن عبدالـبر فەرموویەتی اهل ـی سونەت کۆڕان لەسەر اقراڕکردن بەو سیفەتانەی کەلەقورئان و سونەت هاتووە بەبێ دیاریکردنی چۆنیـەتیەکەی بەڵام جەهمیەکان و موعتەزیلە وخەوارجەکان ئەڵێن هەرکەس اقراڕ بەو سیفاتانە بکات ئەوا موشـەبیهەیە ئەهلی سونەش ناوی ئەوانەیان ناوە کەدان دەنێن بەوتەی جەهمی وخەوارج وموعتەزیلە بە موعطـلە

وقال إمام الحرمين في الرسالة النظامية: اختلفت مسالكُ العلماء في هذه الظواهر، فرأى بعضُهم تأويلَها، والتزم ذلك في آي الكتاب وما يَصحُّ من السنن، وذهب أئمة السلف إلى الانكفاف عن التأويل وإجراء الظواهر على مواردها وتفويضِ معانيها إلى الله تعالى، والذي نرتضيه رأياً ونَدين الله به عقيدةً اتِّباع سلف الأمَّة؛ للدَّليل القاطع على أنَّ إجماعَ الأمَّة حُجةٌ، فلو كان تأويلُ هذه الظواهر حتماً لأوشكَ أن يكون اهتمامُهم به فوق اهتمامهم بفروع الشريعة، وإذا انصرم عصرُ الصحابة والتابعين على الإضراب عن التأويل كان ذلك هو الوجه المتَّبَع.

واتا: وە ئیمام ـی الحرمیـن لەرسالە النظامیە فەرموویەتی ـ زانایان دوو ڕێچکەیان هەبووە لەسەر مامەڵەکردنیان لەگەل زاهیریەکان ئایەت و فەرموودەی سیفات .. پێشەوایانـــی سەلەف لەسەرئەوەبوون کە تەئویلی ئەو ئایەت و فەرموودانە نەکرێت بەڵکـو لەسەر ڕووکەشەکەی بهێلرێتەوە ومانای بگەڕێنرێتەوە بۆلای ویستی الله تعالی(چونکە ئیمام شافعی دەیفەرموو آمنت بالله وبما جاء عن الله، على مراد الله، وآمنت برسول الله، وبما جاء عن رسول الله، على مراد رسول الله

واتا: ئیمانم هێناوە بە الله تعالی وە بەوەی لەلایەن الله تعالی وە هاتووە بەو شێوەیەی الله تعالی ئەیەوێت وە ئیمانم هێناوە بە رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم وە بەوەشی لەرسول الله ـەوە هاتووە صلى الله عليه وسلم وە بەو شێوەیەی رسول الله صلى الله عليه وسلم مەبـەستی بووە) وە ئەوەی کەئێمە پێی ڕازین و دینداری پێ دەکەین عەقیدەی سەلەفی ئومەتە بەبەڵگەی بڕاوە کە ئیجماعی ئومەتە ئەبێتە حوججە خۆ ئەگەر تەئویلکردنی ڕووکەشەکانی ئایەت و فەرموودەی سیفات پێویست بوایە ئەوا سەلەف گرنگیان پێی دەدا زیاتر لەگرنگیدانان بە فروعەکانی شەریعەت جا کەسەردەمی هاوەڵان و تابعین تێپەڕی بەبێ تەئویل ئەوا ئەم ڕێبــازە دەبێت بگرینە بەر وشوێنی بکەوین.

لە الفتح (13/507) دەفەرمووێت لەشەرحی ئایەتی

{يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ}

«واستدلَّ أبو المظفر بن السمعاني بآيات الباب وأحاديثه على فساد طريقة المتكلِّمين في تقسيم الأشياء إلى جسم وجَوهر وعرض»

واتا: ابـو المظفر السمعاني بەڵگەی هێناوەتەوە بەو ئایەت و فەرموودانەی لەم باسەدا باسمان کرد لەسەر فـەسادەتی ڕێگەی ئەهلی کلام کەشتەکان دابەش دەکەن بۆ جسم و جوهر وعرض (چونکە ئەهلی کلام و ئەشاعیرە نەفی سیفات دەکەن بەبیانوی ئەوەی نابێت بڵێی الله تعالی جسم ـی هەیە چونکە ئەڵێن گەر بڵێین الله تعالی دەستی هەیە ئەوا دەست ئەندامێکە لەلاشە وەبەڵگەش نەهاتووە کە الله تعالی لاشەی هەبێت بۆیە تەئویلی سیفاتی دەست و قاچ و چاو وبیستن ...هتد دەکەن)

ولا يوجد عنه ولا عن أحد من أصحابه من ذلك حرفُ واحدُ فما فوقه، فعُرف بذلك أنَّهم ذهبوا خلافَ مذهبهم وسلكوا غيرَ سبيلهم بطريق مُحدَث مُختَرَع لم يكن عليه رسول الله صلى الله عليه وسلم ولا أصحابُه رضي الله عنهم،

واتا: وە لەپێغەمبەر وهیچ یەکێ لەهاوەڵانەوە ئەم دابەشکردنە(ـی ئەشاعیرە) نەهاتووە تەنانەت بەوشەیەک ئاماژەی پێنەدراوە بەمەش ئەوە دەرئەکەوێت ئەوان پێچەوانەی مەزهەبی هاوەڵانن و ڕێبازی جگە لە ڕێبازی هاوەڵانیان گرتۆتە بەر ڕێبازێکی داهێنراو کە نەپێغەمبەر صلی الله علیە وسلم و نەهاوەڵانی لەسەر نەبووە ڕەزای الله تعالی یان لێ بێت .

الحمـدلله کە ئەم ئیمامە بەڕێزەش گەڕاوەتەوە بۆ مەنهەجی سەلەف

بسم الله الرحمن الرحيم

تەوبەی ئیمامی نعیمی کوڕی حماد و
گەڕانەوەی بۆ مەنهەجی سەلەف

ئیمام ـی نعیم بن حماد (ت ٢٢٩ هـ):

فەرموویـەتی

أنا كنت جهميًّا؛ فلذلك عرَفت كلامهم، فلما طلبت الحديث، عرَفت أن أمرهم يرجع إلى التعطيل

واتا: من جەهمـی بووم هەربۆیە قسەكانیان ئەزانم كاتـێ بەدوای حدیث گـەڕام بینیم قسەكانیان ئەگەڕێتەوە بۆ تعطیل ـی (اسماء وصفات ـی الله تعالی)

سير أعلام النبلاء 10/597

بسم الله الرحمن الرحيم

تەوبەی ئیمامی الحرمین الجویني و گەڕانەوەی بۆ مەنهەجی سەلەف

ئیمام ـی الحرمين الجويني (ت ٤٧٨ هـ):

ئەفەرمووێت
وازم لەئەهلی ئیسلام و ئیسلامەکەیان و زانستەکەیان هێنا و چومە ناو دەریایەکی قوڵەوە لەوشتانە ڕۆچووم کە ئەهلی ئیسلام نەهیان لێ کرد هەموو ئەمەشم بۆیە کرد بەنیەتی دۆزینەوەی حەق و خۆپاراستن لەتەقلید (والآن قد رجعت عن الكل إلى كلمة الحق, عليكم بدين العجائز).
واتا: ئێستا لەهەموو ئەوانە پاشگەز ئەبمەوە و ئەگەڕێمەوە بۆ وتەی حەق دەست بگرین بەو دینەی کە بەتەمەنەکان لەسەرین .
سير أعلام النبلاء 18/471

وە ئەیفەرموو
يا أصحابنا لا تشتغلوا بالكلام, فلو عرفت أنّ الكلام يبلغ بي ما بلغ ما تشاغلت به

واتا: ئەی هاوەڵەکانمان سەرقاڵ مەبن بەزانستی کەلام خۆ ئەگەر زانیبام زانست ـی کلام ئەم گەیەنێت بەم حاڵە هەرگیز خۆم پێ سەرقاڵ نەئەکرد
القرطبي في ((شرح مسلم))

وەفەرمووی رحمه الله تعالى لەسەرەمەرگیدا
"اشهدوا عليَّ أني قد رجعت عن كل مقالة تُخالف السنة، وأني أموت على ما يموت عليه عجائز نيسابور"

واتا: شاهێدبن من ئەگەڕێمەوە لەهەر وتەیەک کەپێچەوانەی سونەتە وە من ئەمرم لەسەر ئەو دینەی کەبەتەمەنەکانی نەیسابور لەسەری ئەمرن
طبقات الشافعية للسبكى 5/191

بسم الله الرحمن الرحيم

تەوبەی ئیمامی ابو احمد الغزالي و گەڕانەوەی بۆ مەنهەجی سەلەف

ئیمام ی أبو حامد ألغزالي (ت ٥٠٥ هـ)

الشيخ الإسلام رحمه الله تعالى لەبارەیەوە ئـەفەرمووێت
و انكان بعد ذلك رجع إلى طريقة أهل الحديث، وصنَّف إلجام العوام ِّعن علم الكلام"

واتا: ئەگەرچــی گەڕاوەتەوە بۆ ڕێگەی ئەهلی حەدیث وە کتێبی الجام العوام عن الكلام ی نوسیووە
مجموع الفتاوی 7/4

وە خۆیشی رحمه الله تعالى: فەرموویــەتی
"إن الصحابه رضوان الله تعالى عليهم، كانوا محتاجين إلى محاجَّة اليهود والنصارى في إثبات نبوة محمد صلى الله تعالى عليه وسلم، فما زادوا على أدلَّة ألقرآن شيئًا، وما ركبوا ظهر اللجاج فيوضع المقاييس العقلية، وترتيب المقدِّمات، كل ذلك لعلمهم بأن ذلك مثار الفتن، ومنبع التشويش، ومَنْ لا يقنعه أدلَّة القرآن، لا يقمعه إلا السيف والسنان، فما بعد بيان الله بيان"؛ إلجام العوام ِّعن علم الكلام 89_90

واتا: هاوەڵان ڕەزای الله تعالى یان لێ بێت پێویستیان بە مناقشە بوو لەگەڵ جولەکە و گاورەکان بۆ سەلماندنی پێغەمبەرایەتی محمد صلى الله تعالى عليه وسلم بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا لەبەڵگەکانی قورئان زیاتریان بەکارنەهێنا بۆ سەلماندنی وەنەهاتن پشت ببەستن بە پێوەر و ڕێکخەرە ئەقڵیەکان و ڕێکخستنی پێشەکیە ناساندنەکان لەبەرئەوەی ئـەیان زانــی ئەم کارە هۆکاری پشێویی وفیتنەیە وە بنەمای سەرلێشواویە وە ئەوکەسەی کە قورئان نەبێتە هۆی قەناعەت پێ هێنانی ئەوا تەنـها شمشێر و ڕم سەرکوتی ئـەکات لەپـاش ڕوونکردنەوەی الله تعالى ڕوونکردنەوەی تــر نیــە

بسم الله الرحمن الرحيم

ڕەدد دانەوەی مەلایەکی جاهیل

مەلایەکی جاهیل ـی کورد ئەڵێت ئیمامی علی رضي الله تعالى عنه وارضاه وتویەتی إ
(إن الله كان ولا مكان وهو الآن على ما عليه كان)
واتا: الله تعالى هەبووە و شوێن نەبووە وە ئێستاش الله تعالى هەر بەوشێوەیەیە کەپێش ئەوەی شوێن درووست بکات
واتا نابێت بوترێ شوێنی الله تعالى لە سەرووی هەموو ئاسمانەکانە و لەسەر عەڕشە
ئایا ئەم مەلا جاهیلە ئەشعەریە معطلەیە ڕاستەکات؟
وەڵام بۆ ئەو شوبهەیەی ئەشاعیرەکان ـ
①ئەم وتەیەی ـدراوەتە پاڵ ئیمام علی رضي الله تعالى عنه وارضاه لەهیچ کتێبکدا نەهاتووە و هیچ سەنەدێکی نیە نە صحیح نە ضعیف بەڵکـو درۆیەکە بەناوی ئیمام ـی علی هەڵبەستراوە عبد القاهر البغدادي لەکتابی (الفرق بين الفرق) ئەم وتەیەی باسکراوە لەئیمام علی بێ هیچ سەنەدێـک نێوانی ئیمام ـی علی و عبدالقاهر بغدادی نزیکەی سێ سەد ساڵە لەساڵی 366 کۆچی وەفاتی کردووە

جا وتەیەک دوای سێ سەد ساڵ دانرابێت هیچ سەنەدێکی نەبێت چۆن ئەکرێ بەدین؟؟؟
هەر بۆیە ئیمام عبد الله بن المبارك ئەیفەرموو: إن الإسناد من الدين، ولولا الإسناد لقال من شاء ما شاء.
واتا: سەنەد لە دینە ئەگەر سەنەد نەبوایە ئەوا هەرکەسەو شتێکی ئەگوت بەویستی خۆی
سەنەد ئەوەیە من ئەڵێم مامۆستاکەم کەناوی عەمرە لەزەیدەوە ئەویش لە احمدەوە ئەویش لەعلی ـەوە ئەم شتەی گێڕاوەتەوە

ئەبێت ئەو سەندە هەموو کەسەکانی ناسراوبن بەڕاستگۆی بە عەدل و متمانە ..هتد ئینجا ئەو وتەیە وەرئەگیرێت

جائەمەی دراوەتە پاڵ ئیمام علی رضي الله تعالى عنه وارضاه سەنەدی نیە نە سەنەدی سەحیح وە نە زەعیف (واتا هەڵبەستراوە بۆی و موضوع و درووستکراو و بێ بنەمایە و ئەسڵ و ئەساسی نیە، والله تعالى اعلى واعلم)

وە درۆیەکی تری ئەشعەریەکان ئەوەیە درۆیەک بەدەمی پێغەمبەرەوە ئەکەن صلى الله تعالى عليه وسلم
عمران بن حصين -رضي الله تعالى عنه فەرموودەیە ئەگێڕێتەوە کە پێغەمبەر- صلى الله تعالى عليه وسلم فەرموویەتی
كان الله ولم يكن شيء قبله، وكان عرشه على الماء، وكتب في الذكر كل شيء، ثم خلق السموات والأرض.
واتا: الله تعالى هەبوو وە پێش الله هیچ نەبووە وە عەڕش ـی الله لەسەر ئاوبوو وە لە لوح المحفوظ هەمووشتێکی نوسی پاشان ئاسمان و زەوی دروست کرد .(رواه البخاري)

فەرموودەکە تا ئێرەیە بەڵام مولحیدە معطلەکان هاتوون ئەوەیان بۆ زیادکردووە ئەڵێن پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم- فەرموویەتی
{کان الله ولا شيء معه، وهو الآن علی ما علیه کان}
الله تعالی هەبوو وەهیچ شتێکی لەگەڵ نەبووە وەئیستاش الله تعالی بەوشێوەیەیە کەهەبوو

شێخ ـی ئیسلام ابن تیمیه رحمه الله تعالی له ڕەددی ئەم شوبهەیە ئەفەرمووێ بڕگەی
{وهو الآن علی ما علیه کان}
وەئێستاش الله تعالی بەوشێوەیەیە کە هەبوو

كذب مفترى على رسول الله -صلى الله عليه وسلم- اتفق أهل العلم بالحديث على أنه موضوع
واتا: ئەمە درۆیە بەناوی پێغەمبەرەوە صلی الله علیه وسلم هەموو زانایان یەکدەنگن کەئەمە هەڵبەستراوە

ولا رواه أحد من أهل العلم بإسناد لا صحيح، ولا ضعيف، ولا بإسناد مجهول، وإنما تكلم بهذه الكلمة بعض متأخري متكلمة الجهمية،

واتا: وەهیچ کەسـێ لەزانایان فەرموودەی لەم شێوەی نەگێڕاوەتەوە نەبەسەنەدی صحیح وە نەبەسەندی ضعیف وە نە بەسەنەدی مجهول بەڵکو هەندێ لەمتأخرین ـی ئەهلی کلام ـی جەهمیەکان ئەم قسەیەیان وتووە

... وهذه الزيادة الإلحادية وهو قولهم: وهو الآن على ما عليه كان، قصد بها المتكلمة المتجهمة نفي الصفات التي وصف بها نفسه؛ من استوائه على العرش، ونزوله إلى السماء الدنيا، وغير ذلك,

واتا: ئەم زیادەکە دراوەتە پاڵ فەرموودەکە کەئەڵێن ئیستاش الله تعالی بەو شێوەیەیە کەهەبوو جەهمیە کەلامیەکان مەبەستیان پێ ئەوەیە نەفی سیفاتەکانی الله تعالی ـی پێ بکەن کە وەسفی خۆی پێکردووە لەبەرز و بڵندی الله تعالی لەسەر عەرش و دابەزینی بۆ ئاسمانی دوونیا و جگە لەوانە

فقالوا: كان في الأزل ليس مستويا على العرش, وهو الآن على ما عليه كان, فلا يكون على العرش لما يقتضي ذلك من التحول والتغير

واتا: ئەڵێن مادام الله تعالی لەئەزەلدا لەسەر عەرش نەبووە ئێستاش هەر بەوشێوەیەیە کەهەبووە وەنابێت ئێستا لەسەر عەرش بێت چونکە واتای ئەوەیە گۆڕانکاری لە الله تعالی ڕوویداوە

لەوەڵامیان ـدا ئەهلی سونەت دەفەرموون
... أن ذلك وإن اقتضى تحولا من حال إلى حال، ومن شأن إلى شأن، فهو مثل مجيئه, وإتيانه, ونزوله، وتكليمه لموسى, وإتيانه يوم القيامة في صورة, ونحو ذلك مما دلت عليه النصوص,

واتا: ئەگەر اثبات ـی بەرزی الله تعالى لەسەر عەرش مانای گۆڕانکاری بێت لەحاڵێکەوە بۆ حاڵێ تر لە شتێکەوە بۆ شتێ تر ئەوە هەروەک هاتنی الله تعالى وایە لەرۆژی قیامەتدا وە وەک دابەزینی الله تعالى وایە بۆ ئاسمانی دوونیا وە وەک قسەکردنی وایە لەگەڵ موسا وە وەک هاتنی الله تعالى وایە لەرۆژی قیاماتدا لەشێوەیەکدا وهاوشێوەی ئەو دەقانە (کەبەقسەی جەهمیەکان هەموو ئەمانە گۆڕانە لەحاڵەتێکەوە بۆحاڵەتێ تر بەڵام هەموو ئەوانە بەڵگەی سەحیح ـی لەسەرە و الله تعالى هەموو ئەوانە ئەکات)

ئیمام الحافظ ابن حجر: ئەفەرموویت
وقع في بعض الكتب في هذا الحديث [كان الله ولا مكان] [وهو الآن على ما عليه كان]

واتا: لەهەندێ کتێب ـدا بۆفەرموودەی (الله تعالى هەبووە بەڵام مەکان نەبووە [وەئێستاش الله بەوشێوەیەیە کە پێشتر هەبووە]

وهي زيادة ليست في شيء من كتب الحديث، نبَّه على ذلك العلامة تقي الدين ابن تيمية،

واتا: ئەم بڕگەیە زیادەیە و لەهیچ کتێبکی فەرموودە نەهاتووە وەئەمەش شێخ ـی عەللامە تقی الدین ابن تیـــمیــە ئاماژەی پێداوە
(فتح الباري 6/289)

بسم الله الرحمن الرحيم

ڕەددانەوەی بەچکە ئەشاعیرەکان و
ڕەددانەوەی گومانێکی زەقیان

ئەم دەمرووتە ئەشعەرییە کەنازانێ فەرموودە بخوێنتەوە
ئەڵێت عەقیدەی ئەشعەری و ماتریدی عەقیدەی ئەهلی سونەت و جەماعەتە و ئیجماعی ئومەتی لەسەرە

لەوەڵامـــی ئەم بێ ئاگایە و بەتاڵ کردنەوەی ئەو شوبهەیە دەڵێین

کـام ئیجماع ـی زانایان وتویەتی ئەشعەریەت عەقیدەی ئەهلی سونەتە بەڵکو ئیجماعی ئەهلی سونەت بریتیە لەسەرتەکفیر و بەگومڕدانانی ئەشعەریەکان

وتەی زانایان لەسەر ئەوەی ئەشعەریەت کوفر و بیدعەیە

وتەی ئیمامی ابن تیمیە و نەجدیەکان ناهێنمەوە تا نەڵێن تەنها ئیمامی ابن تیمیە و نجدیەکان دژی ئەشعەریەت بوونە

①الشیخ الإمام الحافظ أبو نصر عبيد الله بن سعيد السجزي (444 هـ)ـدەفەرمووێت

(وينبغي أن يتأمل قول الكلابية والأشعرية في الصفات، ليعلم أنهم غير مثبتين إلهاً في الحقيقة، وأنهم يتخيرون من النصوص ما أرادوه، ويتركون سائرها ويخالفونه)

واتا: پێویستە تێڕامان بکەین لەسەر وتەی کلابیەکان و ئەشعەریەکان لەبارەی سیفاتەوە وەبزانین کەئەوان اثباتی الله تعالی ناکەن لەڕاستیدا بەڵکو ئەوان خۆیانیان سەرپشک کردووە لەبارەی دەقەکانی قورئان و سونەت ئەوەی لەگەڵ خۆیان بگونجێ وەریدەگرن وئەوەشی پێچەوانەیان بێت وازی لێ ئەهێنن.
رسالة السجزي إلى أهل زبيد (ص173).

وە ـدەفەرمووێت
(ثم بُلي أهل السنة بعد هؤلاء -أي المعتزلة - بقوم يدعون أنهم من أهل الاتباع. وضررهم أكثر من ضرر المعتزلة وغيرهم، وهم" أبو محمد بن كلاب، وأبو العباس القلانسي، وأبو الحسن الأشعري ... وكلهم أئمة ضلال يدعون الناس إلى مخالفة السنة وترك الحديث)

واتا: پاشان ئەهلی سونەت لەپاش موعتەزیلە تووشی تاقیکردنەوە بوون بە کەسانێ خۆیان بەشوێنکەوتەی سونەت ناو دەبرد وە زیانیان زیاتر بوو لەموعتەزیلەکان و جگە لەوانیش وەئەوانیش ابو محمد بن کلاب و ابو عباس قلانسی و ابو حسن ـی ئەشعەری بوون ... هەرهەموویان پێشەوای گومڕایی بوون و خەڵکیان بۆ پێچەوانەکردنی سونەت و وازهێنان لەفەرموودە بانگکردووە . (تێبینی پێش وەختە تەوبەی ئیمامی ئەبوو حەسەنی ئەشعەریمان داناوە و کە گەڕاوەتە بۆ سەلەف و سوننەت)

هەمان کتێب پەڕەی 222

② شيخ الإسلام أبو إسماعيل الهروي الأنصاري:ـدەفەرموویێت
بیستومە لە أحمد بن حمزة و أبو علي الحداد دەیان فەرموو
(وجدنا أبا العباس أحمد بن محمد النهاوندي على الإنكار على أهل الكلام وتكفير الأشعرية. وذكرا عظم شأنه في الإنكار على أبي الفوارس القرماسيني وهجرانه إياه لحرف واحد).

واتا: ئێمە ابو عباس احمد بن محمد نهاوندیمان بینیووە لەسەر ئینکاریکردنی لەسەر ئەهلی کلام و تەکـــفیرکردنی ئەشعەریەت وە باسی گەورەیی ئینکاریکردنی کردووە لەسەر ابی فوارس قرماسینی و هەجری کردووە تەنها لەسەر یەک وشە .

③ئیمام ابی سعد الزاهد
ئیمام أبو إسماعيل الهروي الأنصاري دەفەرموویێت بیستم لە الشيخ أبا الحسن المالیني طاهر بن محمد ئەیفەرموو
(قیل لأبي سعد الزاهد: إنا أبا الحسن الديناري ناضل عنك عند سبكتكين، فقال: وإياه فلعن الله لأنه كلابي)
واتا: وترا بە ابو سعد الزاهد ئەبو حسن ــی دیناری بەرگری لێ کردووی لەبەرامبەر سبکتکین ابو سعدیش فەرمووی نەفرەت لەویش بێت چونکە کەسێکی عەقیدە کلابی بوو

ذم الكلام وأهله (4/ 408)

③الإمام أبو العباس أحمد بن عمر ابن سريج البغدادي الشافعي (303 هـ)ـدەفەرموویێت

(لا نقول بتأويل المعتزلة، والأشعرية، والجهمية، والملحدة، والمجسمة، والمشبهة، والكرامية، والمكيفة، بل نقبلها بلا تأويل، ونؤمن بها بلا تمثيل، ونقول الإيمان بها واجب، والقول بها سنة، وابتغاء تأويلها بدعة)اجتماع الجيوش الإسلامية (ص174).
واتا: دەست بەتەئویلی موعتەزیلە و ئەشـــاعرە و جەهمیەکان و مولحیدەکان و موجەسیمەکان و موشبهەکان و کرامیە و مکیفە ناگرین بەڵکـو چۆن هاتووە ئاوا وەریدەگرین بەبێ تەئویل باوەڕمان پێیەتی بەبێ ئەوەی شێوەکەی بۆ دیاری بکەین وە ئەڵێین باوەڕهێنان بەسیفاتەکانی الله تعالى سونەتی پێغەمبەرە صلى الله عليه وسلم و تەئویلکردنی بیدعەیە.

④ئیمام محمد بن احمد بن اسحاق خواز منداد لەکۆتایەکانی سەدەی چوارەم وەفاتی کردووە

ئیمام ابن عبدالبر بەسەندەوە دەیگێڕێتەوە
(حدثنا إسماعيل بن عبد الرحمن ثنا إبراهيم بن بكر قال: سمعت أبا عبد الله محمد بن أحمد بن إسحاق بن خواز منداد المصري المالكي فەرموویەتی
"لا تجوز شهادة أهل البدع وأهل الأهواء"
(أهل الأهواء عند مالك وسائر أصحابنا هم أهل الكلام، فكل متكلم فهو من أهل الأهواء والبدع أشعرياً كان أو غير أشعري، ولا تقبل له شهادة في الإسلام، ويهجر ويؤدب على بدعته، فإن تمادى عليها استتيب منها)

واتا: درووست نیە شایەتی لەئەهلی بیدەع وەربگیرێت وە ئەهلی بیدەع لەلای ئیمام مالک و هاوەڵانمان بریتین لەئەهلی کلام هەموو ئەهلی کلامێک ئەهلی بیدەع ـە جا ئەشـعەری بێت یان جگە لەئەشعەری بێت وە لەئیسلامدا شایەتی لێ وەرناگیرێت بەڵکو هەجر دەکرێت و تەمبێ دەکرێ لەسەر بیدعەکەی گەر وازی نەهێنا استتابە دەکرێ

جامع بيان العلم وفضله لابن عبدالبر 2/943
كتاب تحريم النظر في كتب الكلام ص42 :ابن قدامه

⑤ئیمام ـ ی ابن قدامة-رحمه الله تعالى-دەفەرمووێت :
(ولا نعرف في أهل البدع طائفة يكتمون مقالتهم ولا يتجاسرون على إظهارها إلا الزنادقة والأشعرية)
كتاب المناظرة في القرآن ص35
واتا: هیچ ئەهلی بیدەعێ ناناسین کەعەقیدەی خۆیان بشارنەوە و جورئەت نەکەن دەری بخەن ئیلا زندیقەکان و ئەشعەریەکان نەبێت .

⑥شيخ الإسلام أبو إسماعيل الهروي الأنصاري: ـدەفەرمووێت
(رأيت يحي بن عمار ما لا أحصي من مرة على منبره يكفرهم -أي الأشعرية- ويلعنهم)

واتا: زیاد لەچەندین جار کە ناژمێردرێت یحیا بن عمارم بینیووە لەسەر میمبەر تەکفیری ئەشاعیرەی کردووە و نەفرەتی لێکردوون

⑦ ئیمام عمر بن إبراهیم ابن إسماعیل أبو الفضل بن أبي سعید الهروي (425هـ)

(لا تحل ذبائح الأشعرية، لأنهم ليسوا بمسلمين، ولا بأهل كتاب، ولا يثبتون في الأرض كتاب الله)
واتا: سەربراوی ئەشعەریەکان حەڵاڵ نیە چونکە موسڵمان نین و ئەهلی کتاب یش نین لەبەر ئەوەی نایچەسپێنن کتابی الله تعالی لەسەر زەوی بێت.
(4/ 411).ذم الكلام (4/ 413)

⑧ئیمام الدشتيِ الحنبليِ –رحمه الله تعالی- لەکتابی"الحد" :ـدەفەرموویت

الحافظ أبو الحجاج هەواڵی پێداین له الحافظ أبو الفرج ثابت بن محمد بن أبي الفرج الشافعي المديني لەکتێبەکەیدا وتوویەتی أبو عبد الله الحسين بن عبد الملك بن الحسين وتوویەتی

الأشعرية ضلال زنادقة إخوان ... من عَبَدَ العُزَّى مع اللَّاتِ
واتا:ئەشعەریەکان گومڕان زندیقن برای ئەوانەن کەلات و عوزا دەپەرستن

بِرَبِّهِمْ كفروا جَهْراً وقولهُمُ ... إذا تدبرته أسوا المقالات
واتا: کافرن بەپەروەردگار بەئاشکرا وتەکەشیانَ گەر لێی بکۆڵیتەوە لەخراپترینی وتەکانە

⑨ئیمام ابن حزم ئەو وتەیەی ئەشاعرە ئەهێنێتەوە کەئەڵێن
(أن علم الله هو غير الله وخلاف الله وأنه مع ذلك غير مخلوق لم يزل)

ابن حزم دەفەرموویت :
وما قال بهذا أحد قط من أهل الإسلام قبل هذه الفرقة المحدثة بعد الثلاثماية عام -أي الأشاعرة-، فهو خروج عن الإسلام وترك للإجماع)
وەدەفەرمووت : وما كنا نصدق أن من ينتمي إلى الإسلام يأتي بهذا، لولا أنا شاهدناهم وناظرناهم ورأينا ذلك صراحا في كتبهم، ككتاب السمناني قاضي الموصل في عصرنا هذا وهو من أكابرهم، وفي كتاب المجالس للأشعري، الفصل الملل والأهواء والنحل (2/ 135).

واتا: هیچ کەسێ لەئەهلی ئیسلام پێش ئەم گروپە داهێنراوە کە لەپاش سەدەی سێهەم درووست بوو ئەوقسانەی نەکردووە ئەوقسانە دەرچوونە لەئیسلام و وازهێنانە لەئـیجماعی ئومەت.
وەئێمە بڕوامان نەدەکرد کەکەسێ هەبێت خۆی بەموسڵمان بزانێت و ئەوقسانە بکات تائەوکاتەی خۆمان لێیانمان بینی و مناقشەیانمان کردووە لەسەر ئەو بابەتە وە لەکتێبەکانیاندا بەئاشکرا بوونی هەیە وەک کتێبی سمنانی قاضی موصڵ لەسەردەمی ئێمەدا کەئەو گەورەکەیانە وە لەکتابی المجالس للاشعری .

⑩ئیمام ابــن حجر له الفتح (13/504): ـدەفەرموویێت
«وقد احتج أحمد بن حنبل بهذه الآية ـ يعني قوله تعالى: {يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ} ـ على أن القرآن غير مخلوق لأنه لم يرد في شيء من القرآن ولا من الأحاديث أنه مخلوق ولا ما يدل على أنه مخلوق ثم ذكر عن الحسن البصري أنه قال لو كان ما يقول الجعد حقا لبلغه النبي صلى الله عليه وسلم»

واتا: ئیمامــی احمد ئەم ئایەتەی کردۆتە بەڵگە ((يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ)) بەم ئایەتە فەرموویەتی قــورئان مەخلوق نیە چونکە هیچ بەڵگەیەک لەقورئان و سونەت نەهاتووە بڵێت قورئان مەخلوقە پاشان باسکراوە لەحسن ـی بەصرییــەوە فەرموویەتی ئەگەر ئەوەی جەعد ئەیڵێت حەق بوایە پێغەمبەر صلى الله تعالى علیە وسلم ڕایدەگەیــاند

ئینجــا ابن حجر رحمه الله دەفەرموویێت
أقول: والجعد بن درهم هو مؤسس مذهب الجهمية، ونسب الجهمية إلى الجهم بن صفوان لأنه هو الذي أظهر هذا المذهب الباطل ونشره، وأقول كما قال الحسن البصري رحمه الله: لو كان ما يقوله الأشاعرة وغيرهم من المتكلمين حقا لبلغه الرسول صلى الله عليه وسلم

واتا: منـــــیش دەڵێم جەعد بن درهم دامەزرێنەری مەزهەبی جەهمیەت بوو وە نسبەتی جەهمیەت دەگەڕێتەوە بۆجەهمی کوڕی صــفوان چونکە ئەو ئەم مەزهەبە باطــڵەی دەرخست وبڵاوی کردەوە
وەئـــــــەڵێم هەروەک چۆن حســن ـی بصری رحمه الله فەرمووی منیش ئەڵێم ئەگـــەر ئەوەی ئــەشاعیرە و ئەهلی کــەلام ئەیڵێـــــن حەق بوایە پێغەمــبەر صلى الله علیە وسلم پێمانی ڕادەگەیــاند .

کەواتــا ئیمام ابن حجر عەقیدەی ئەشاعیرە بەحەق نازانێت لەگەڵ عەقیدەی جەهمیەکان باسیکردوون

تێـــــبینی : ابو حــسن ـی ئەشعەری بەرێ بوە لەعەقیدەی ئەشاعیرە ئەشاعیرە بە درۆ و بوهتان خۆیان داوەتە پاڵ ئیمام ابو حسن رحمه الله(هەر وەک لە نووسراوەکانی ئاماژەمان بە تەوبەکەی کرد الحمدلله)
ئیمام ابو حسن ـی ئەشعەری رحمه الله بەسێ قۆناغدا تێپەڕیووە

ئیمام ـی ابن كثير لە "طبقات الشافعيين" لەژیاننامەی أبي الحسن الأشعري: ـدەفەرمووێت

(قلتُ: ذكروا للشيخ أبي الحسن الأشعري، رحمه الله، ثلاثة أحوال، أولها: حال الاعتزال، التي رجع عنها لا محالة، والحال الثاني: إثبات الصفات العقلية السبعة، وهي: الحياة، والعلم، والقدرة، والإرادة، والسمع، والبصر، والكلام، وتأويل الخبرية كالوجه، واليدين، والقدم، والساق، ونحو ذلك، والحال الثالثة: إثبات ذلك كله من غير تكييف، ولا تشبيه، جريا على منوال السلف

واتا؛ ئەڵێم باسكراوە كەشێخ ئەبو حسن ـی ئەشعەری رحمه الله بەسێ حاڵەتدا تێپەڕیووە یەكەمـیان موعتەزیلە بوو كەوازی هێنا
حاڵەتی دووەمیان جێگیركردنی حەوت سیفاتی الله بوو كەبریتی بوون لەسیفاتی ژیان و علم و قودرەت و ویستی الله و بیستن و بینین و قسە وە تەئویلی سیفەتەكانی تری دەكرد وەک سیفەتی ڕووی پەروەردگار و دەست و قاچ و هاوشێوەی ئەو سیفەتانە

قۆناغی سێهەم بریتی بوو لە اثـبات كردنی هەموو ئەو سیفەتانە بەبێ چۆنیەتی و بەبێ هاوشێوە دانان و اثباتكردنی لەسەر ڕێگای سەلەف.

جا ئەشـاعیرەكان نكۆڵی لەقۆناغی سێهەمی ابو حسن ـی ئەشعەری دەكەن و لەسەر قۆناغی دووەمی ابو حسن عەقیدەیان داناوە لەكاتێكدا بەشاهێدی گەورەزانایانی ئیسلام و كتێبە كۆتایەكانی ابو حسن ـی ئەشعەری ئیمام ابو حسن لەسەر عەقیدەی سەلەف و ئەهلی سونەت و جەماعەت وەفاتی كردووە

ئیمام ـی الالوسی لە غرائب الإغتراب ـدەفەرموێت
الامام ابو الحسن الأشعري لأن آخر أمره الرجوع إلى ذلك المذهب الجليل بل الرجوع إلى ما عليه السلف في جميع المعتقدات

واتا: ئیمام ابو حسن ـی ئەشعەری لەكۆتای تەمەنیدا گەڕایەوە بۆ مەزهەبی پاكی سەلەف بەڵكو گەڕایەوە بۆ مەزهەبی سەلەف لە هەموو بابەتە عەقیدەییەكان.

بەهەمان شێوە شيخ الإسلام ابن تيميه ش باسی گەڕانەوەی ابو حسن ـی ئەشعەری كردووە
لە نقض التأسيس ـدەفەرمووێت ((إنّ الأشعري وإن كان من تلامذة المعتزلة ثم تاب فإنه تلميذ الجبائي ومال إلى طريقة ابن كلاب وأخذ عن زكريا الساجي أصول الحديث بالبصرة ثمّ لما قدم بغداد أخذ عن حنبلية بغداد أمورا أخلاي وذلك آخر أمره كما ذكره هو وأصحابه في كتبهم))

لەکـــــۆتایـــــدا
ڕاســـــتە هەنێ لەو فەتوایەی زانایان دامناون تەکفیری کۆمەڵی ئەشـاعیرەی تێدایە بەڵام ئەوە تەکـــــفیری موطڵەق ـە بۆ ئەو کۆمەڵە تەکـــــفیری أعیان(موعەیەن واتا دیاری کراو) نیە چونکـــە تەکفیری أعیـان پێویســـتی بە شروط ـی تەکفیر و لادانی موانع ـەکانی تەکفیرە

①ئیمام ابن قتیبة – رحمە الله تعالی: ـدەفەرموویت (قد یغلط في بعض الصفات قوم من المسلمين، فلا يكفرون بذلك) ((شرح مسلم)) للنووي (٥/ ٥٩٨ - ٥٩٩).

واتا: کەسانێ لە موسڵمانان هەڵە دەکەن لەهەنێ سیفاتی الله تعالی بەوە کـــافر نـــابن .

②ئیمام شافعی رحمە الله ـدەفەرموویت
(لله أسماء وصفات لا يسع أحداً ردها، ومن خالف بعد ثبوت الحجة عليه، فقط كفر. وأما قبل قيام الحجة، فإنه يعذر بالجهل)((فتح الباري)) (١٣/ ٤٠٧).

واتا: الله تعالی ناو وسیفاتی هەیە جائیز نیە هیچ کەسێ ڕەدی بکاتەوە هەرکەسێ پێچەوانەی بکا لەپاش ئیقامە حوجە ئەوا کافرە بەڵام پێش ئیقامە حوجە عوزری بۆ هەیە بەنەزانین.

③الامام ابن ابي عاصم (ت 287 هـ) لەبارەی جەهمیە موعطلەکانەوە دەفەرمووێ

(والقرآن كلام الله تبارك وتعالى تكلم الله به ليس بمخلوق، ومن قال: مخلوق، ممن قامت عليه الحجة فكافر بالله العظيم، ومن قال من قبل أن تقوم عليه الحجة فلا شيء عليه)

واتا: قوڕئان وتەی الله تعالی یە و الله تعالی قسەی پێکردووە و مخلوق نیە هەرکەس بڵێت قورئان مەخلوقە لەوانەی کە ئیـــــقامە حجە کراون ئەوا کافرە بە الله ـی گەورە هەرکەسێ پـــێش ئیقامە حجــە بڵێت قورئان مەخلوقە ئەوا هــیچی لەسەرنیە.
كتاب السنة لە 2/645 ط المكتب الاسلامي

دەی چۆن تەکفیری شێخ ئەبو علی ئەنباری رحمە الله تعالی دەکەن لەسەرئەوەی الالبانی تەکفیر ناکات فەرموون تکفیری ئەو زانایانەی سەلەف بـــکەن.

④ ئـــیمامی بوخـــــاری (ت 256 هـ) لەبارەی ئەعیانی جەهمیەکانەوە دەفەرموویٚت
(وكل من لم يعرف الله بكلامه أنه غير مخلوق فإنه يعلم، ويرد جهله إلى الكتاب والسنة، فمن أبى بعد العلم به، كان معاندا، قال الله تعالى: {وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُم مَّا يَتَّقُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ} [التوبة: 115] ،

واتا: هەرکەسێ الله تعالی نەناسێت بەوتەکەی کەباوەڕی وابێت قورئان مەخلوق نیە ئـەوا ئەو کـەسە فێردەکرێت و جەهلـــەکەی لادەبرێ بەقورئان و سونەت گەر پاش زانست ملکەچ نەبوو ئەوا کەسێکـی عینادە الله تعالی فەرموویەتی
{وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُم مَّا يَتَّقُونَ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ } [التوبَة : ١١٥]

واتا: خۆ پاش ئەوەی الله تعالی خەڵکێکی خستبێتە سەر ڕاستەڕێ، ئیتر نەبووە جارێکی تر گومڕایان بکات تا ئەو شتانەیان بۆ ڕوون بکاتەوە کە دەبێ خۆیانی لێ بپارێزن .

⑤الشيخ عبد الله ابابطين:دەفەرموویٚت
(من شك في صفة من صفات الرب ومثله لا يجهلها، كفر، وإن كان يجهلها، لم يكفر) (ص: ١٨).
واتا: هەر کەسێک گومانێکی هەبێت لە سیفەتێک لە سیفاتەکانی الله تعالی یان هاوشێوەی سیفاتەکان، ئەوا ئەو کەسە ئەگەر جاهیل نەبوو ئەوا تەکفیر دەکرێت، وە ئەگەر جاهیل بوو تەکفیر ناکرێت
((عقيدة الموحدين والرد على الضلال والمبتدعين))

بسم الله الرحمن الرحيم

ئایا درووستە سیفەتی فێڵ بدرێتە پاڵ الله تعالى ؟

ئایا درووســـتە سیفەتی فێڵ بدرێتە پاڵ الله تعالی ؟

بێگومان سیفات دوو جۆرە

①سیفەتی کـمال (کامڵ ـی وئەوپەڕی هێز و جوانی و دوور لەکەم کوڕی) کە الله تعالی هەموو سیفەتەکانی کامڵ ـە وە بۆخۆی اثباتی کردووە

② سیفەتی نەقص وکەم کوڕی کە الله تعالی نەفی کردووە لەسەر خۆی وەک سیفەتی خیانەتکردن و ستەمکردن ..هتد

جا سیفەتی فێڵکردن لە دوژمن بەو مانایەی گورز لە دوژمن بدەی بێ ئەوەی هەستی پێ بکات ئەمە هێز و گەورەی و کامڵ بوونە وە ئەم جۆرەیان بۆ الله تعالی اثبات دەکرێت وەک لەقورئاندا بەرامبەر فێڵ ـی کافران الله تعالی اثبات ـی ئەوەی کردووە بەجۆرێ فێڵ لەپیلانی کافران دەکات کەهەستی پێ ناکەن
کەواتـــا بەموتلەق ناوتری الله تعالی فێڵبازە بەڵکـو بەسنوردارکردنەوە سیفەتی فێڵ بەکاردێت بۆ الله تعالی
واتـــا ئەڵێین الله تعالی سیفەتی فێڵی هەیە بەرامبەر بەفێڵی کافران

بەڵگەکان

①الله تعالى ـدەفەرموویت: {{إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا * وَأَكِيدُ كَيْدًا}} [الطارق: 16]
واتا: کافران فرت و فێڵ دەکەن بەرامبەرت وە منیش بە فێڵ تۆڵەیان لێدەسێنم

②قال تعالى: { وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ } [الأعراف: 183] .
{ وَأُمْلِي لَهُمْ ۚ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ } [القَلَم : ٤٥]

واتا: وە لە دونیادا مۆڵەتیان دەدەم و تەمەنیان درێژ دەکەم و پەلەیان لێناکەم بە سزا، بەڕاستی تەڵە و فێڵی من بەرامبەر کافران بەهێزە..

③وقال تعالى
(وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ ۚ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ ۖ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ) الأنفَال : ٣٠

ئیمامی ابن کثير رحمه الله تعالى لەتەفسیری ئەم ئایەتە موبارەکەدا ئەم هۆکارەی گێڕاوەتەوە دەڵێت: ئەنجوومەنی قورەیش لە (دار الندوة) کۆبوونەوە، بۆ ئەوە دەربارەی پەیامبەر-صلى الله عليه وسلم- نەخشە و پلانێکی ورد دابڕێژن، جا پاش وتوو وێژێکی زۆر و شەڕە قسەیەکی نێوانیان، بڕیاریاندا بیکوژن..! (جبریل)یش بە فەرمانی الله خێرا هەواڵەکەی دابەزاند، ئیتر پەیامبەر-صلى الله عليه وسلم-، خۆی بۆ کۆچکردن ئامادەکرد، و فێڵ و تەڵەکەی قورەیش بۆ کوشتنی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم پوچەڵ بویەوە بۆیە الله تعالى فەرمووی ئەوکاتە وەبیر بێنە کەبێ باوەڕەکان دەیانویست فێڵت لێ بکەن کە: یا بتگرن و بەندت بکەن یان بتکوژن یان- هەر هیچ نەبێ – لە مەککە دەرت پەڕێنن فرت و فێڵی خۆیان دەکەن، وە الله تعالى فێڵی لێیان کرد بە پوچەڵکردنەوەی پیلانەکانیان دڵنیاشبن الله تعالى لە هەموو فێڵبازێک باشترین فێڵکارە

ئێستا پێویستە بزانین فـــــێڵ واتای چیە ؟
لە مفردات ـی الراغب الأصفهاني هاتووە دەفەرموویت
أن المكر هو صرف الغير عما يقصده بحيلة ، وذلك ضربان :
مكر محمود ، وذلك أن يتحرى بذلك فعل جميل ، وعلى ذلك قال سبحانه وتعالى
{ والله خير الماكرين } فلا يكون مكره إلا خيرا
ومكر مذموم ، وهو أن يتحرى به فعل قبيح ، قال تعالى {ولا يحيق المكر السيئ إلا بأهله}
[فاطر: 43]

واتا: فێڵ بریتیە لەلادانی بەرامبەرەکەت لەو نیازە خراپەی کە بەرامبەر بەتۆ هەیەتی بەجۆرێک نیازەکەی پوچەڵ دەکەیتەوە کە خۆی هەستی پێ ناکات
جا فێڵ دووجۆرە
فێـــڵی سوپاسکراو بریتیە لەوەی بەپیلانێکی جوان پیلانی دوژمن هەڵبوەشێنیتەوە ئەمەش لەسیفەتی الله تعالی یە وەک فەرموویەتی { والله خیر الماکرین } بۆیە فێڵ بەنسبەت الله تعالی ـەوە هەمووی خێر و چاکەیە

بەڵام فێڵی سەرزەنشتکراو بریتیە لەوەی بەکردارێکی ناشرین بەرامبەرەکەت پوچەڵ بکەیتەوە وەک الله تعالی فەرموویەتی
{ولا یحیق المکر السیئ إلا بأهله} فاطر: 43

شێخ ـی ئیسلام ابنُ تَیمیَّةَ رحمه الله تعالی ـدەفەرموێت
(وكذلك ما ادَّعوا أنَّه مجازٌ في القُرآنِ؛ كلَفظِ: المَكْرِ والاستِهْزاءِ والسُّخريَّةِ المضافِ إلى اللهِ، وزعَموا أنَّه مُسمًّى باسمِ ما يُقابِلُه على طريقِ المجازِ، وليس كذلِك، بل مُسمَّياتُ هذِه الأسماءِ إذا فُعِلَتْ بمَن لا يَستحقُّ العقوبةَ كانتْ ظُلمًا له، وأمَّا إذا فُعِلَت بمَن فَعَلها بالمَجْنيِّ عليه عقوبةً له بمِثلِ فِعلِه، كانتْ عَدلًا)

واتا: بەهەمان شێوە ئەوانەی ئەڵێـن وشەکانی فێڵ و گاڵتەکردن و سوکایەتی پێکردن کەدراوەتە پاڵ الله تعالی لەقورئاندا مەجـازە(واتە مانای حەقیقی وشەکە نیـە) وە ئەڵـێن الله لەبەرامبەر ئەو فێڵ و گاڵتە جارێیەی کافران دەیکەن بەموسڵمانان ئەو وشانەی داوەتە پاڵ خۆی و بەکاری هێناوە لەدژی کافران بەڵام وشەکان لەسەر مەجاز الله تعالی داویەتەیە پاڵ خۆی نەک لەسەر حەقیقەت
بـــەڵام لەڕەدی ئەم قـــسەیە دەڵێـــــین بەوشێوە نیە کەئێوە باسی دەکەن ئەم وشـانە (فێڵ و گاڵتەپێکردن) ئەگەرئەم وشانە لەسەر مانا حەقیقیەکەی بەکار بهێنێت بـەرامبەر کەسـانێک کەشـــایستەی نەبـن ئەوا ستەمە بەڵام گـەر بەرامبــەر کەسانی شایستە بەکار بهێنرێت ئەوا داد پەروەرییە.

بۆیە دەبینین الله تعالی کاتێ سیفەتی فێلی داوەتە پاڵ خۆی لەبەرامبەر فێلی کافران کەشایستەن گورزیان لێ بدەی خۆشیان هەستی پی نەکەن چونکە گـەر ئەو فێڵە لەکافران نەکات ئەوا کافران گورزی خۆیان لەدینی الله تعالی و موسڵمانان دەدەن

وە شێخ ألإسلام إمامي إبن تيمية رحمه الله تعالى ـدەفەرمووێت
(وهكذا وصَفَ نفْسَه بالمَكْرِ والكيدِ، كما وصَفَ عبدَه بذلك، فقال: وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ، وقال: إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا * وَأَكِيدُ كَيْدًا، وليس المَكْرُ كالمكرِ، ولا الكيدُ كالكيدِ) .
واتا: الله تعالى وەسفی خۆی کردووە بە سیفەتی فرت و فێڵ هەروەک چۆن وەسفی بەندەکانیشی کردووە کەسیفەتی فرت و فێلیان هەیە بەڵام فێڵی الله تعالى جیاوازە لەفێلی بەندەکان (چونکـە سیفەتەکانی الله تعالى هاوشێوەی نیە تا بشوبهێنرێت بەسیفەتی مرۆڤ)
((العقيدة التَّدمُريَّة)) (ص: 26). ويُنظر: ((مدارج السالكين)) لابن القيم (3/415)، ((مختصر الصواعق المرسلة)) لابن الموصلي (2/32-34).

شێخ محمد امين الشِّنقيطيُّ: (اتَّفَقَ السَّلَفُ أنَّه لا يُنسَبُ إلى اللهِ تعالى على سَبيلِ الإطلاقِ..وإنَّما يُطلَقُ في مقابِلِ فِعلِ العِبادِ؛ لأنَّه في غيرِ المقابَلةِ لا يليقُ باللهِ تعالى، وفي مَعرِضِ المُقابَلةِ فهو في غايةِ العِلمِ والحِكمةِ والقُدرةِ، والكَيدُ أصلُه المعاجَلةُ للشَّيءِ بقُوَّةٍ)
((أضواء البيان)) (8/ 496).

واتا: سەلەف کۆدەنگـن کەدروست نیە بەرەهای بوتریٚ الله تعالى فێڵبــــازە...
بەڵکــو ئەو سیفەتە کاتێ بەکار ئەهێنرێت بۆ الله تعالى وە اثــبات ئەکرێت کە لەبەرامــبەر کرداری خراپی بەندەکان بەکار بهێنرێت
چونکــە گەر لەبەرامبەر کرداری خراپی بەندە ئەو سیفەتە بەکار نەهێنێت ئەوە شایستەی الله تعالى نیە بەڵام لەبــەرامبەر فرت و فێڵی بەندەکان سیفەتی فێڵ کردنی الله تعالى بۆ فێڵی کافران بەکار بهێنیت ئەوا ئەوپەڕی زانست و دانایی و هێزە وە وشەی فێڵ یش ئەصڵەکەی بریتیە لەوەی کەشــتێ بکەی بەرامبەر دوژمنەکەت بەهێز و قوەتەوە .

بەکوێرایی چاوی ئەشعەریەکان و جەهمیەکان

بسم الله الرحمن الرحيم

جێگیرکردنی دەنگی الله تعالی کە لەدەنگی ئاسن دەچێت

①فەرمــوودەی یەکەم
عن أبي هريرة رضي الله تعالى عنه وارضاه قال : قال النبي صلى الله عليه وسلم : (إذا قضى الله الأمر في السماء ضربت الملائكة بأجنحتها خضعانا لقوله , كأنه سلسلة على صفوان , فإذا فزّع عن قلوبهم قالوا ماذا قال ربكم قالوا للذي قال الحق وهو العلي الكبير)

واتا: کاتێ الله تعالى لەئاسماندا بڕیارێك دەدات فریشتەکان باڵەکانیان بەیەکدا دەدەن وەک ملکەچیەک بۆ وتەی الله تعالى کە وەک دەنگی زنجیرە بدات لەسەر تاشە بەردێکی ساف و لوس جا کاتێ ئەو ترسە لەدڵی فریشتەکان لادەچێت لەنێوان خۆیان ـدا ئەڵێـن پەروەردگارتان چی فەرمــوو دەڵێن حەق ـی فەرمووە هەر الله تعالى بەرز و بڵـند و پایەبەرز و گەورەیە .

رواه البخاري وغيره .

②ڕیــوایەتی دووەم -
عن ابن مسعود رضي الله تعالى عنه وارضاه : (إذا تكلم الله عز وجل بالوحي سمع صوته أهل السماء فيخرون سجدا حتى إذا فزّع عن قلوبهم قال سكن عن قلوبهم نادى أهل السماء : ماذا قال ربكم قالوا الحق قال كذا وكذا)

واتا: کـاتێ الله عزوجل قـسە بکات بە وەحــی ئەهلی ئاسمانەکان دەنگی الله دەبیستن و دەچنە سوجدە بۆ الله تعالى تائەوکاتەی ئەو ترسە لەدڵیـان لائەچێت و بانگخوازێ لەئاسمان بانگ دەکات و دەڵێت ئەوە پەروەردگارتان چی فەرموو دەڵێن ئاوا و ئاوای فەرموو .

صحيح أخرجه عبدالله بن أحمد بن حنبل في السنة وغيره .

③ڕیوایـەتی سێهەم هەرلە ابن مسعودەوە
ـدەفەرمووێت
(إذا تكلم الله سمع له صوت كجر السلسلة على صفوان)
واتا: کاتــێ الله تعالى قسە دەکات دەنگێکی لێوە دەبیســترێت وەک ڕاکێشانی زنجیری ئاسنــە لەسەر بەردی صــفوان .

أخرجها عبد الله بن أحمد في السنة و الخلاّل .

لەڕیـوایەتێکی تردا هاتووە
(إذا تكلم الله بالوحي سمع أهل السماء له صلصلة كصلصلة الحديد على الصفا)

واتا: کاتـێ الله تعالى بەوەحی قـسە دەکات ئەهلی ئاسـمانەکان گوێیان لێ دەبێت کە دەنگی وەک لێدانی دەنگی ئاسـنە لەسەر بەردی لوس

أخرجها عبدالله بن إمام أحمد في السنة.

لەڕیـوایەتێکـی تردا هاتووە

(إذا تكلم الله بالوحي سمع أهل السموات شيئا فإذا فزّع عن قلوبهم وسكن الصوت عرفوا أنه الحق ونادوا ماذا قال ربكم)

واتا: کاتێ الله تعالى بەوەحی قسە دەکات ئەهلی ئاسمانەکان گوێیان لەدەنگێ دەبێت کاتێ ئەو ترسە لەدڵـیان لادەچێت و ئەو دەنگە نامێنێت دەزانن کە ئەوە حەقە دەڵێن پەروەردگارتان چی فەرموو.

أخرجها البخاري خلق أفعال العباد .

④ڕیـوایەتی چوارەم
عن ابن عباس رضي الله تعالى عنه وارضاه قال : (إن الله لما أراد أن يوحي إلى محمد دعا جبريل فلما تكلم ربنا بالوحي كان صوته كصوت الحديد على الصفا فلما سمع أهل السماوات صوت الحديد خروا سجدا) .

کاتێ الله تعالى بیەوێ وەحـی بنێرێت بۆ محمد صلى الله تعالى عليه وسلم بانگی جـبریل دەکات کاتێ پەروەردگارمان قسە دەکات دەنگـــــــی وەك دەنگـــی ئاسـن وایە لەسەر بەردی لـــوس جا کاتێ ئەهلی ئاسمانەکان گوێیـــــان لەدەنگی ئاسن دەبێت دەچنە سوجدە.

أخرجه ابن جرير في تفسيره .

④الإمام أحمد لەڕیوایەتەکەی ابن مسعود "کەدەفەرمووێ
إذا تكلم الله سمع له صوت كجر السلسلة على صفوان" :
واتا: کاتێ الله تعالى قسە دەکات دەنگێکی لێوە دەبـیسترێت وەک ڕاکێشانی زنجیری ئاسن ـە لەسەر بەردێکی لوس

ئیمامی احمد دەفەرمووێت
(وهذا الجهمية تنكره . وقال : هؤلاء كفار يريدون أن يموهوا على الناس , من زعم أن الله لم يتكلم فهو كافر إلا أنا نروي هذه الأحاديث كما وردت) .

واتا: ئەم ڕیوایەتە جەهمیەکان نکۆڵی لێ دەکەن ئەوانە کافرن دەیانەوێ لەم ڕێگایەوە خەڵک چەواشە بکەن هەرکەس پێی وابێت الله تعالى قسەی نەکردووە ئەوا کافرە ئیلا ئەوە نەبێت ئێمە ئەم فەرموودانە دەگێڕینەوە وەک چۆن هاتووە . السنة عبدالله بن الامام ـ

⑤الإمام ابن تيمية لەشەرح ـی ئەم فەرموودەیە کەدەڵێت (كجر السلسل)
واتا: دەنگی وەک ڕاکێشانی زنجیری ئاسنە

ـدەفەرمووێت
(فالكلام المسموع منه, هو كلام الله لا كلام غيره). درء التعارض 2/40 .

واتا: ئەو قسەیەی دەبیسترێت لێیەوە قسەی الله تعالى یـە نەک قسەی کەسی تربێت .

⑥ الشيخ عبد الرحمن بن قاسم لە حاشيته لكتاب التوحيد ص:126:ـدەفەرمووێت

(كأن صوت الرب المسموع سلسلة على صفوان وهو الأملس .) .

واتا: دەنگـی الله تعالى کەدەبیسترێت وەک زنجیری ئاسن وایـە لەسەر بەردی سەفوان واتا لوس.

الشيخ سليمان ال الشيخ لە التيسير والشيخ عبدالرحمن بن حسن لە فتح المجيد هەمان شتیان فەرمووە

⑦عبدالله الغنيمان، الله تعالى هیدایەتی بـدات بۆ ڕێگای ڕاست لە شرح كتاب التوحيد باب ی
(إذا قضى الله تعالى الأمر في السماء ضربت الملائكة بأجنحتها خضعانا لقوله كأنه سلسلة على صفوان ينفذهم ذلك فإذا فزع عن قلوبهم قالوا: ما ذا قال ربكم ؟ قالوا: الذي قال الحق وهو العلي الكبير) ـدەڵێت

كثيرا من الناس ما يجرؤ يقول ان هذا تشبيه لكلام الله بجر السلسلة مع انه واضح وتكلم به الرسول وهو اعلم الناس بالله

واتا: زۆرێـك لەخەڵكی ناوێـرێت بڵێت ئەم فەرمووده‌یه تەشـــبیهكردنی دەنگی الله تعالى یـە بەڕاكێشانی
زنجیری ئاسن لەسەر بەرد لەكاتێكـدا ئەمە زۆر ڕوونـە پێغەمـــبەر صلی الله علیه وسلم وای فەرمووە كە زاناترین كەســە بە الله تعالى

وهنا شبَّه الصوت الذي تسمعه الملائكة كصوت السلسلة التي تُجر على الصفا، ومعنى ذلك: أنهم سمعوا صوتاً لم يميزوا شيئاً من المعاني فيه، وقد علموا أنه صوت كلام الله إذا أمر، ولهذا السبب صُعقوا وصاروا يسألون بعدما زال الصعق عنهم: ماذا قال الله؟ علموا أنه قول الله.

واتا: وە ئالەم فەرمووده‌یە ـدا ئەو دەنگەی كە فریشتەكان دەبیستن تەشـــبیهی كرد بە دەنگی زنجیری ئاسن لەسەر بەردی لـوس وە مانای ئەمەش ئەوەیە كە فریشتەكان دەنگێ دەبـیستن لەزۆری ترسیان لەو دەنگە هیچ ماناكانی لەیەک جیاناكەنەوە وە دەشـزانن ئەوە دەنگی قسەی الله تعالى یـە كاتێ بڕیار ئەدات هەربەم هۆیەشەوە فریشـــتەكان بێ هۆش دەبـن وە لەپاش بێ هۆش بونەكەیان دەڵـێن پەروەردگار چی فەرموو دەزانن كەئەوە وتەی الله تعالى یە .

كەواتـا ئەهلی سونەت هیچ كاتێ فەرموودەكانی اسماء و صفات تەئویل ناكەن چۆن هاتووە ئاوا دەیگێڕینەوە بەبێ ئەوەی بە عەقڵی خۆمان تەشـــبیهـ و تەئویل و تعطیل و تفویض ـی بكەین

بسم الله الرحمن الرحيم

وەڵامی گومانێکی تری ئەشاعیرەی گومڕا
لەسەر ئەوەی کە دەڵێن مەنهەجی زۆرینەی
سەلەف تفویض بووە ، معاذ الله تعالى

وەڵامی گومانی ئەشاعیرە کەدەڵێن مەنهەج ـی زۆرینەی سەلەف بریتی بووە لەتفویض کردنی ئایەت و فەرموودەکان ـی سیفات
واتا ئەو دەقانەی باسی سیفاتی الله تعالی دەکەن
گوایە سەلەف وتویانە بڕوا بەدەقەکە دەکەین
بەڵام تەفسیری ناکەین واتا مانای دەقەکە دەگەڕێنینەوە بۆ علم ـی الله تعالی
بۆنمونە الله کەفەرموویەتی (ید الله) ئێمەش دەڵێین ید الله بەڵام ناڵێین ید الله واتا الله تعالی دەستی هەیە بەڵکو دەڵێین الله تعالی خۆی دەزانێت مانای ئەو ئایەتە چیە ئێمە نایزانین و ئێمە تەفسیری ناکەین

سەرچاوەی ئەم شوبهەیەشیان لەچەند وتەیەکی پچڕاوی زانایان ـی سەلەفەوە هێناوە
شـوبهەی یەکـەمیان
دەڵـێن
الإمام الترمذي – رحمه الله تعالى – (سنن الترمذي 4 / 492) فەرموویەتـی

(والمذهب في هذا عند أهل العلم من الأئمة مثل سفيان الثوري ومالك بن أنس وابن المبارك وابن عيينة ووكيع وغيرهم أنهم رووا هذه الأشياء ثم قالوا تروى هذه الأحاديث ونؤمن بها ولا يقال كيف، وهذا الذي اختاره أهل الحديث أن تروى هذه الأشياء كما جاءت ويؤمن بها ولا تفسر ..وهذا أمر أهل العلم الذي اختاروه وذهبوا إليه)

واتا: مەزهەب ـی زانایان لەم بارەیەوە وەکـو ئیمام سوفیان ـی ثەوری و ابن عیینە و وەکیع و جگە لەوانیش بریتیە لەوەی دەقەکان ـی سیفات دەگێڕنەوە فەرموویانە ئەم فەرموودانە بڕوامان پێ هەیە بەڵام چۆنیەتیەکەی نازانین و ناڵێین ئەمە چۆنە وەئەم بۆچوونەش ئەهلی حەدیث هەڵیان بژاردووە کەئەم فـەرموودانە دەگێڕدرێنەوە وەکـ چۆن هاتووە و بڕوایان پێدەکرێت و تەفسیر ناکـرێت وەئەمەش بۆچوونی زانایانە و ئەم بۆچوونەیان هەڵبژاردووە و پەسەندیان کردووە

دەڵێـن کەواتا مەزهەب ـی سەلەف بریتیە لەتەفسیر نەکردنیان و گەڕانەوەی مانای دەقەکانە بۆ علم ـی الله تعالی وبوترێ الله تعالی خۆی دەزانێت مانای چیە
یانی وەکـ بڵێی ئەو ئایەتە وشەیەکی ئینگلیزی و چینی یە ئێمە ماناکەی نازانین الله تعالی خۆی دەیزانێت والعیاذ بالله

لەوەڵام ـی ئەو شوبهەیەدا دەڵێین
ئیمام ـی ترمذی هەرخۆی لەو لاپەڕەیەدا و لەدرێژەی قسەکان ـی مەبەستەکە ڕوون دەکاتەوە کە تەفسیری ئەو دەقانە ناکەین واتا بەتەفسیری جەهمیەکان تەفسیری ناکەین نەک ماناکەی ئیثبات نەکەین بۆ الله تعالى

ـدەفەرمووێت (وأما الجهمية فأنكرت هذه الروايات وقالوا هذا تشبيه وقد ذكر الله عز وجل في غير موضع من كتابه اليد والسمع والبصر فتأولت الجهمية هذه الآيات ففسروها على غير ما فسر أهل العلم وقالوا إن الله لم يخلق آدم بيده وقالوا إن معنى اليد ههنا القوة)

واتا: بەڵام جەهمیەکان نکۆڵـی لەم ڕیوایەتانە دەکەن و دەڵێن ئەم ڕیوایەتانە شوبهاندنی الله ـی تێدایە بەمخلوقات لەکاتێکدا الله عزوجل لەچەندین شوێنی قورئانەکەی باس ـی کردووە کە دەست و بیستن و بینین ـی هەیە بەڵام جەهمیەکان تەئویل ـی ئەم ئایەتانەیان کرد تەفسیریان کرد بەپێچەوانەی ئەو تەفسیرەی زانایان کردوویانە وتیان الله تعالى ئادەم ـی بەدەست ـی خۆی دروست نەکردووە وتیان مانای (اليد) واتا هێزی الله تعالى

سـەرنج بەن ئیمام ترمذی فەرمووی

①جەهمیەکان بەپێچەوانەی تەفسیری زانایان تەفسیری دەقەکان دەکەن کەتەفسیری جەهمیەکان بریتیە لەو تەئویلەی ئەشاعیرە ئێستا دەیکات

②وتی پێچەوانەی تەفسیری زانایان کەواتا زانایان تەفسیری ئەو ئایەتانەی سیفات دەکەن تەفسیرەکەی زانایانیش بریتیە لەوەرگرتنی مانای زاهیری ئایەتەکە و فەرموودەکە نەک تەفسیرکردنێک کە ماناکەی بگۆڕێ وەک تەفسیری جەهمیەکان کە بریتیە لە تەئویل
بابچینە سەردرێژەی وتەکان ـی ئیمام ـی ترمذی)

ـدەفەرمووێت
وقال إسحاق بن إبراهيم إنما يكون التشبيه إذا قال يد كيد أو مثل يد أو سمع كسمع أو مثل سمع فإذا قال سمع كسمع أو مثل سمع فهذا التشبيه وأما إذا قال كما قال الله تعالى يد وسمع وبصر ولا يقول كيف ولا يقول مثل سمع ولا كسمع فهذا لا يكون تشبيها وهو كما قال الله تعالى في كتابه ليس كمثله شيء وهو السميع البصير

واتا: اسحاق بن ابراهيم فەرموويەتی شوبهاندنی الله تعالى بە مخلوق كاتێ ڕوودەدات كە بوترێ بيستنی الله تعالى وەكـ ئەم بيستنەيە ئەمە شوبهاندنە بەڵام ئەگەر بڵێت وەک چۆن الله فەرموويەتی بيستن و بينين ـی هەيە بەبێ ئەوەی بڵێ بيستن وبينينی الله تعالى بەم شێوەيەيە ئەوا ئەمە پێی ناوترێ شوبهاندن وەک چۆن الله تعالى لەقورئان ـدا فەرموويەتی (الله تعالى هيچ هاوشێوەيەكی نيە وە ئەوزاتە بيسەر و بينەرە)

كەواتـا زانايان تەفسيری ئايەتەكان وەكو خۆی دەكەن
وەكـ ئيمام ـی اللالكائي (٣ / ٤٣١) گێڕاويەتيەوە لەئيمام ـی سفيان ـی كوڕی عيينە كەفەرموويەتـی ((كل ما وصف الله به نفسه فقراءته تفسيره، لا كيف ولا مثل)) .

واتا: هەموو ئەوەی الله تعالى وەسفی خۆی پێكردووە خوێندنەوەيان تەفسيركردنەكەيەتی ناوترێ چۆنيەتيەكەی ئاوايە و هاوشێوەكەی ئاوايە .

ئيمام ـی أبو القاسم الأصبهاني لەبارەی وتەكەی ابن عيينة كەفەرمووی تەفسيركردنی خوێندەوەيەتی ((أي هو هو على ظاهره لا يجوز صرفه إلى المجاز بنوع من التأويل))

واتا: واتە تەفسيری دەقەكان ـی سيفات لەسەر ڕووكەشی دەقەكە دەكرێت درووست نيە مانای دەقەكە بگۆردرێت بۆ مەجاز بەجۆرێكـ لەجۆرەكان ـی تەئويل .

ئيمام ـی الذهبي ـدەفەرمووێت
((وكما قال سفيان وغيره: قراءتها تفسيرها. يعني أنها بينة واضحة في اللغة لا يبتغى بها مضائق التأويل والتحريف)) .
واتا: وەكـ و سفيان و جگە لەويش فەرموويانە خوێندنەوەی ئەودەقانەی سيفات تەفسيرە بۆ دەقەكان واتـا ئەم دەقانە ڕونن و ماناكەيان لەزمان ـی عەرەبيدا ڕوونە و نابێت بە تەنگێژاوی تەئويل و تەحريف ببرێن .
العلو للذهبي (١ / ٢٥١، ٢٦٣) .

ئەگەر سـەلەف دژی مانای حەقيقەت ـی ئايەت بان ئەی چۆنە كاتێ پرســياركرا لەئيمام ابن المبارك ((كيف نعرف ربنا؟ فقال: "فوق سبع سماوات على العرش بائن من خلقه "))
واتا: چۆن پەروەردگارمان بناسين؟ فەرمووی بەوەی لەسەر حەوتەم ئاسمانە لەسەر عەرش و جيايە لە مخلوقات (خۆبەقسەی ئەشـاعيرە ئەمە كوفرە چونكە مانای دەقەكەی كـردووە !!))
[البخاري في خلق أفعال العباد ص8].

ئیمام ـی ابن قتیبة ـدەفەرموویێت
"الواجب علينا أن ننتهي في صفات الله إلى حيث انتهى في صفته أو حيث انتهى رسوله صلى الله عليه وسلم ولا نزيل اللفظ عما تعرفه العرب ونضعه عليه ونمسك عما سوى ذلك "

واتا: لەسەرئێمە واجب ـە لەوشوێنەدا بوەستین ئەوەندە بڵێین لەبارەی سیفەتەکانـی الله تعالى کەخۆی یان پێغەمبەرەکەی صلى الله تعالى عليه وسلم باسـیان کردووە وە مانای دەقەکە لانەبەین بەو شێوەیەی کەعەرەب لێی تێدەگات و نەچـین مانایەکی تری بۆ دابنێن کە پێچەوانەی ئەو مانایە بێت کە لەعەرەبیدا زانراوە.

[اختلاف اللفظ ص/25].

کەواتـا کە فەرمووی زانایان تەفسیری دەقەکان ناکەن هەرخۆی ڕوونی کردەوە بەتەفسیری جەهمیەکان و موشەبیهە و تەئویلکاران

وەکـ ئیمام ـی مالك رحمه الله تعالى ـدەفەرموویێت
("أهل البدع الذين يتكلمون في أسماء الله, وصفاته, وكلامه, وعلمه, وقدرته ولا يسكتون عما سكت عنه الصحابة , والتابعون لهم بإحسان)
الحجة في بيان المحجة: 1/1

واتا: ئەهلی بیدەع ئـەوانەی قسەدەکەن لەبارەی ناوەکان ـی الله تعالى و سیفاتەکان ـی و قسەی الله تعالى و زانست ـی الله تعالى و دەسەڵاتی الله تعالى، بێدەنگ نابن لەوشتانەی کەصحابە و تابعین لەسەری بێدەنگ بووە
(واتە بەئەقڵی خۆیان دێن واتای دەقەکان دەگۆڕن یان بەجۆرێ مامەڵە لەگەڵ دەقەکان دەکەن وەک بڵێی الله تعالى شتانێکی لەقورئان فەرمووە کەهەرچەندە عەرەبیشە بەس کەس لەماناکەی سەردەرناکات ولێی تێناگات ! ئەم قسەیەش دژی نەقـڵ و ئەقڵە چۆن دەکرێ الله تعالى پەیامـێ بنێرێ و کەسیش لەپەیامەکەی تێنەگـات بەتایبەت لەگەورەترین بابەت کەبریتیە لەناسـینی زاتی پیرۆزی خۆی)

ئیمامی القرطبي المالكي ئەشعەری دەڵێت لەتەفسیرەکەیدا (7/140-141) :
" وَقَدْ كَانَ السَّلَف الْأُوَل رَضِيَ اللَّه عَنْهُمْ لَا يَقُولُونَ بِنَفْيِ الْجِهَة وَلَا يَنْطِقُونَ بِذَلِكَ , بَلْ نَطَقُوا هُمْ وَالْكَافَّة بِإِثْبَاتِهَا لِلَّهِ تَعَالَى كَمَا نَطَقَ كِتَابه وَأَخْبَرَتْ رُسُله .
وَلَمْ يُنْكِر أَحَد مِنْ السَّلَف الصَّالِح أَنَّهُ اِسْتَوَى عَلَى عَرْشه حَقِيقَة . وَخُصَّ الْعَرْش بِذَلِكَ لِأَنَّهُ أَعْظَم مَخْلُوقَاته , وَإِنَّمَا جَهِلُوا كَيْفِيَّة الِاسْتِوَاء فَإِنَّهُ لَا تُعْلَم حَقِيقَته . قَالَ مَالِك رَحِمَهُ اللَّه : الِاسْتِوَاء مَعْلُوم - يَعْنِي فِي اللُّغَة - وَالْكَيْف مَجْهُول , وَالسُّؤَال عَنْ هَذَا بِدْعَة "

واتا: سەلەف نەفی شوێنیان بۆ الله تعالی نەکردووە بەڵکو هەموو سەلەف ئەوەیان بۆ الله تعالی جێگرکردووە هەروەک چۆن کتاب و سوننەت ئیشبات ی کردووە وە هیچ یەکێ لەسەلەف ئینکاری ئەوەی نەکردووە کە الله تعالی بە حەقیقەت لەسەر عەرشە وەعەرش ی تایبەتمەند کردووە چونکە گەورەترین مخلوقە بەڵام سەلەف چۆنیەتیەکەیان نەزانیوە چونکە چۆنیەتیەکەی نازانرێت وەک ئیمام ی مالک دەفەرمووێت بەرزی الله تعالی لەسەر عەرش ماناکەی زانراوە بەڵام چۆنیەتیەکەی نەزانراوە پرسیارکردنیش دەربارەی چۆنیەتی بیدعەیە

②شوبهەی دووەم دەڵێن
ئیمامی الخلال لە الإمام أحمد گێراویەتیەوە کەفەرموویەتی
("نؤمن بها, ونصدق بها, لا كيف ولامعنى.)

واتا: بڕوامان پێ هەیە و بەڕاستی دەخەینەوە بەبێ چۆنیەتی و بەبێ ماناکردن !
[ذم التأويل ص91]

هەرکەسێ ئاگاداری کتێب و ئەقوالی ئیمام احمد بێت کەهێندە بە توندی سیفاتەکان ی جێ بەجێکردووە تەنانەت لەبابەت ی فەرموودەی (صورە)
کە پێی ڕاگەیەنرا ئەبو ثەور تەئویلی کردووە و ناڵێت ئادەم لەسەر شێوەی الله تعالی درووست بووە
ئیمام احمد فەرمووی ئەوە جەهمیە و لێی دووركەونەوە

ئێستاش ئەم ئەثەرە واتا مانای لێکچواندن و تەحریف ناکەین ئەگینا خودی ئیمام احمد مانای زاهیری دەقەکان دەکات هەر خودی ئیمام احمد دەفەرمووێت

" إنا لا نعلم كيفية ما أخبر الله به عن نفسه وان كنا نعلم تفسيره ومعناه "
واتا: ئێمە چۆنیەتی ئەوە نازانین کە الله تعالی هەواڵی داوە لەسەر خۆی ئەگەرچی تەفسیر و ماناکەی دەزانین .

[کەواتـا لێرەوە تێگەشتین مانای چۆنیەتی ناکەین)
[الصواعق المرسلة ص،/745]

شيخ الإسلام ابن تيمية لـە درء تعارض العقل والنقل (2/ 31):
لەشـەرح ـی وتەکەی ئیمام احمد ـِدەفەرمووێت
(("ولا كيف ولا معنى؛ أي: لا نُكيِّفها، ولا نُحرِّفها بالتأويل، فنقول: معناها كذا))

واتا: بەبێ چۆنیـەتیکردن و بەبێ ماناکردن واتـا چۆنیەتیەکەی دیاری ناکەین وەماناکەشـی ناگۆڕین بەتەئویل کردن و بڵێین ئەمە واتاکەیەتی

شـوبهەی سێهەم وتەیەکی ئیمام ـی بەربهاریە کەدەفەرمووێ
" فما أشكل من الآثار , فعليك بالتسليم, والتصديق, والتفويض, والرضا , ولا تفسر شيئا من هذه بهواك".

واتا: هەرشـتێ لەم ئەثەرنە ئیشکالی بۆ دروست کردی تۆ تەسـلیم ـی بە و بڕوات پێی هەبێت وبیگەڕێنەوە بۆ لای الله تعالى و ڕازی بە و تەفسیری هیچ ـی مەکە بەئارەزووی خۆت
[شرح السنة ص 36].

ئەسـڵەن ئەم وتەیە بەڵگەیە بۆئێمە کە نابـێ دەقەکانی سیفـات بەئارەزووی خۆمان تەفسیر بکەین و ماناکانیان بـگۆڕین بەڵکو دەبێت لەسەر زاهیرەکەی وەری بـگرین و چۆنیەتیەکەشی بگەڕێنینەوە بۆ لای علم ـی الله تعالى
وە ئیمام ـی بربهاری لەشرح السنەکەیدا هەموو سیفاتەکان بۆ الله تعالى ئیثبات دەکات کە ئەوەی ئەو کتێبەی خوێندبێتەوە هەر بەو کتێبە دڵنیا دەبێتەوە ئیمام ـی بربهاری بەتەواوی شوێن عەقـیدەی سەلەف کەوتووە و لەبەکارهێنانی وشەی تفویض مەبەست ـی تفویض ـی چۆنیەتیە نەکـ تفویض ـی ماناکەی.

بسم الله الرحمن الرحيم

الله تعالی لەسەر عەڕش دانیشتووه هەرکـەس
باوەڕی بە دانیشتنی الله تعالی نەبێت لەسەر
عەڕش ئەوا جەهمیە

①هاوەڵی بەڕێز قەتادە بن نعمان فەرمووی بە ابو سعید
(ألم تسمع رسول الله صلّى الله عليه وسلّم يقول : لمّا قضى الله خلقه استلقى ثمّ وضع إحدى رجليه على الأخرى ثمّ قال لا ينبغي أن يُفعل مثل هذا قال أبو سعيد نعم)

واتا: ئایا نەتبیستووە لە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم فەرموویەتی کاتێ الله تعالى لەدرووستکردنی دروستکراوەکانی لێ بـویەوە پاڵــی دایەوە وقاچێکی خستە سەر قاچەکەی تری و فەرمووی بـوکەس ڕەوانــیە ئەم کارە بکات ئەبو سەعید فەرمووی بەڵێ بیستومە لەپێغەمبەر صلى الله عليه وسلم .
[النقض الامام الدارمی ج1ص 586] .

ئیمامی ابن قیم رحمه الله تعالى دەفەرمووێت

فو الله لو قاله صاحب رسول الله من عند نفسه لكان أولى بقبوله واعتقاده من قول الجهمي المعطّل النافي فكيف إذا نسبه إلى رسول الله

والله ئەگـەر ئەم فەرموودەیە ئەو هاوەڵە هەر لەخۆشیەوە بیگوتایە لەپێشتربوو بۆ قبوڵ کردن و ئیمان دامەزراندن لەسەری ئەم وتە لەپێشترە نەک وتەی جەهمیە موعطلەکان چجای ئەم هاوەڵە ئەم فەرموودەیەی لەپێغەمبەرەوە گێڕاوەتەو صلى الله عليه وسلم)
[الصواعق ج4 ص1572]

② ئیمام ـی عبدالله لەکتاب ـی السنه گێڕاویەتیەوە بەژمارە 585 – بەسەنەدەوە لەئیمام ـی عمرەوە رضي الله تعالى عنه وارضاه فەرموویەتی
(إِذَا جَلَسَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى عَلَى الْكُرْسِيِّ سُمِعَ لَهُ أَطِيطٌ كَأَطِيطِ الرَّحْلِ الْجَدِيدِ)

واتا: کاتێ پەروەردگار دائەنیشێت لەسەر کورسی دەنگێکــی جیڕە جیڕ لەکورسیەوە دێت وەک دەنگی جیڕەی بارهەڵگر

③الإمام عبدالله بن الإمام أحمد بن حنبل ـ رحمهما الله تعالى فەرموویەتــی
أحمد بن سعيد پێی وتم أبو جعفر الدارمي وتویەتی بیستم لەباوکم دەیفەرموو بیستومە لە خارجة دەیفـەرموو
((الجهمية كفار بلغوا نساءهم أنهن طوالق وأنهن لا يحللن لازواجهن لا تعودوا مرضاهم ولا تشهدوا جنائزهم ثم تلا: طه * مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى * إِلاَّ تَذْكِرَةً لِّمَن يَخْشَى * تَنزِيلاً مِّمَّنْ خَلَقَ الأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى * الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى وهل يكون الاستواء الا بجلوس))

واتا: جەهمیــەکان کـافرن بیگەیەنن بە خێزانەکانیان کەئەوان تەڵاقیان کەوتووە لەمێردەکانیان وە حەڵاڵ نین بۆیان سەردانی نەخۆشی جەهمیەکان مەکەن و ئامادەی ناشتنیان مەبن لەگۆڕستان پاشان ئەم ئایەتەی خوێندەوە {{طه * مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَى * إِلاَّ تَذْكِرَةً لِّمَن يَخْشَى * تَنزِيلاً مِّمَّنْ خَلَقَ الأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى * الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى}} ـ استواء نابێت ئیلا بەدانیشتن نەبێت .
[كتاب السنة 1/ 105]

④ئیمام ـی الشعبي لە عبدالله ـەوە ئەیگێڕێەوە کەلەتەفسیری ئایەتی {الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى} فەرمووی «جالس» واتا الله تعالى لەسەر عەرش دانیشتووە.

⑤ الحسن وعكرمة لەڕاڤەی ئایەتی {الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى} فەرموویـانە: «جالس» واتا لەسەر عەرش دانیشتووە
[اثبات الحد للدشتي ص234]

⑥إمام الأئمة محمد بن إسحاق بن خزيمة رحمه الله تعالى ـدەفەرمووێت
من لم يقل بأن الله فوق سماواته على عرشه بائن من خلقه وجب أن يستتاب فإن تاب وإلا ضربت عنقه ثم ألقي على مزبلة لئلا يتأذى بنتن ريحه أهل القبلة ولا أهل الذمة

واتا: هەرکەسێ نەڵێت الله تعالى لەسەرووی ئاسمانەکانەوەیە لەســەر عەرشەکەیەتی و جیایەیە لەمەخلوقەکانی پێویســتە داوای تەوبەی لێ بکرێت ئەگەر تەوبە نەکات لەگەردنی دەدرێت و فڕێ ئەدرێتە ناو خۆڵ و خاشاکەوە بۆ ئەوەی ئەهلی قیبلە و ئەهلی ذمـە بە بۆنە پیسەکەی ئازار نەچێژن .

الصواعق المرسلة في الرد على الجهمية والمعطلة – ابن القيم الجوزية – الجزء الرابع

ئەمە ئەوسیفەتەی الله تعالى یە کە ئەشاعیرە و جەهمیەکان بەبیستنی مووی گیانیان گرژ ئەبێت (سیفەتی قورسایی الله تعالى کەلەقورسی الله کورسی دەنگی لێوە دێت و ئاسمانەکان خەریکە لەیەک دەترازێن چونکە الله تعالى لەسەر عەرش دائەنیشێت)

شوێنکەوتەی دلیل ـین لەسەر مەنهەجی سەلەفین گەر ئەقڵیش قبوڵی نەکات
حاشا لەئەقڵی سەلیم کە قبووڵی دلیل نەکات

پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم فەرمووی

(ويحك أتدري ما الله إن عرشه على سماواته لهكذا وقال : بأصابعه مثل القبة عليه وإنه ليئط به أطيط الرحل بالراكب)

واتا: هاواربۆتۆ ئەزانی الله تعالى کێیە ؟ عەرشەکەی لەسەر ئاسمانەکانە بەپەنجەی ئاماژەی گومەزی پێکرد وە فەرمووی عەرش دەنگی جیرە جیری دێت وەک دەنگی جیرەی بارهەڵگر / سنن أبي داود - السنة - في الجهمية - رقم الحديث: (4101)

وعن عمر (يعني إبن الخطاب) قال : أتت إمرأة النبي (صلى الله عليه وسلم) ، فقالت : إدع الله أن يدخلني الجنة ، قال : فعظم الرب تبارك وتعالى وقال : إن كرسيه وسع السماوات والأرض ، وإن له أطيط كأطيط الرحل الجديد إذا ركب من ثقله ، رواه أبو يعلى في الكبير

ورجاله رجال الصحيح غير عبد الله بن خليفة الهمذاني وهو ثقة./
الهيثمي - مجمع الزوائد - ج1 (83)

واتا: ابن مسعود ئەیگێڕێتەوە لەپێغەمبەر صلى الله عليه وسلم کەپرسیاری لێکرا مقام ـی محمود چیە
قيل له : ما المقام المحمود قال : ذاك يوم ينزل الله تعالى على كرسيه يئط كما يئط الرحل الجديد
واتا: فەرمووی ـ بریتیە لەورۆژەی الله تعالى لەسەر کورسیەکەی دادەبەزێت وە کورسی دەنگی لێوە دێت وەک دەنگی بارهەڵگرێکی نوێ .
سنن الدارمي - الرقاق - في شأن الساعة - رقم الحديث: (2680)

إبن أبي شيبة - لەكتاب العرش - پەڕەی(78)دەیگێڕێتەوە ـدەفەرموویێت

59 - حدثنا : الحسن بن علي ، وإسماعيل بن إبراهيم بن غزوان قالا : ، نا : عبد الصمد بن عبد الوارث ، حدثني : أبي ، نا : محمد جحاده ، عن سلمة بن كهيل ، عن عمارة ، عن أبي بن عمير موسى قال : الكرسي موضع القدمين وله أطيط كأطيط الرحل.

واتا: کورسی جێگای پێی الله تعالى یــە و دەنگی لێوە دێت وەک دەنگی بارهەڵگر.

ابن جرير الطبري - له جامع البيان - له تەفسیری سورة البقرة - ج (3)/ (15)

دەیگێڕێتەوە بەژمارە
5296 - وقال آخرون : الكرسي : موضع القدمين ، ذكر من قال ذلك : ، حدثني : علي بن مسلم الطوسي ، قال : ، ثنا : عبد الصمد بن عبد الوارث ، قال : ، ثنى : أبي ، قال : ، ثنى : محمد بن جحادة ، عن سلمة بن كهيل ، عن عمارة بن عمير ، عن أبي موسى ، قال : الكرسي : موضع القدمين ، وله أطيط كأطيط الرحل.

واتا: ابـی موسا فەرموویەتی کورسی جێی پێی الله تعالى یە و دەنگی هەیە وەک دەنگی بار هەڵگـر .

ئیمام ـی الطبري له تفسیرەکەیدا ـدەفەرمووێت (21-501) :
حدثنا بشر قال: ثنا يزيد، قال: ثنا سعيد، عن قتادة، قوله: ﴿تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْ فَوْقِهِنَّ﴾
واتا: خەریکە ئاسمانەکان لەیەکتر بترازێن
قەتادە لەتەفسیری ئەمە دەفەرمووێت
أي من عظمة الله وجلاله.
واتا: واتا لەگەورەی الله تعالى

وقال : حدثني محمد بن عمرو، قال: ثنا أبو عاصم، قال: ثنا عيسى ثنا ورقاء عن ابن أبي نجيح عن مجاهد قوله: ﴿مُنْفَطِرٌ بِهِ﴾ قال : مثقلة به.
ئیمام موجاهید دەفەرمووێت لەبەر ئەوەی ئاسمان قورس بووە بە الله تعالى

ئیمام الحافظ ابن حجر لە الفتح لەموجاهیدەوە دەیگێڕێتەوە
(8-675) : ولابن أبي حاتم من طريق أخرى عن مجاهد : منفطر به تنفطر من ثقل ربها تعالى

واتا: خەریکە ئاسمانەکان لێک بترازێن لەبەر قورسی الله تعالى

وە فەرموودەی دەنگ هاتنی کورسی لەبەر قورسی الله تعالى زانایان بەسەحیح یان داناوە

شێخ الاسلام ابن تیمیه له مجموع الفتاوی (16/ 435) :"دەفەرموێت
(وَمِنْ ذَلِكَ حَدِيثُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ خَلِيفَةَ الْمَشْهُورُ الَّذِي يَرْوِي عَنْ عُمَرَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ رَوَاهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الْوَاحِدِ المقدسي فِي " مُخْتَارِهِ ". وَطَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْحَدِيثِ تَرُدُّهُ لِاضْطِرَابِهِ كَمَا فَعَلَ ذَلِكَ أَبُو بَكْرٍ الْإِسْمَاعِيلِيُّ وَابْنُ الْجَوْزِيِّ وَغَيْرُهُمْ. لَكِنَّ أَكْثَرَ أَهْلِ السُّنَّةِ قَبِلُوهُ. وَفِيهِ قَالَ: {إنَّ عَرْشَهُ أَوْ كُرْسِيَّهُ وَسِعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَإِنَّهُ يَجْلِسُ عَلَيْهِ .. وَإِنَّهُ لَيَئِطُّ بِهِ أَطِيطَ الرَّحْلِ الْجَدِيدِ بِرَاكِبِهِ)"

لەوانەش فەرموودەکەی عبدالله بن خلیفه المشهور کە دەیگێڕێتەوە لە عمرەوە ئەویش لەپێغەمبەرەوە صلی الله علیه وسلم ـەوە کەابو عبدالله محمد بن عبدالواحد المقدسی لە مختارەکەیدا گێڕاویەتیەوە وەهەندێ لەئەهلی حدیث ڕەدی ئەکەنەوە وەک ابو بکری الاسماعیلی وابن جوزی وجگە لەوانیش بەڵام زۆرینەی ئەهلی حدیث قبووڵیان کردووە کەتێیدا فەرموویەتی (عەرشی الله تعالی یان کورسی الله تعالی پانتای ئەرز و ئاسمانی گرتۆتەوە وە الله تعالی لەسەری دائەنیشێت وەدەنگی لێوە دێت وەک دەنگی بارهەڵگری نوێ کەباری لەسەر ئەنرێت).

شێخ سلیمان بن سحمان له الضیاء الشارق 178
": فإذا ثبت هذا عن أئمة أهل الإسلام، فلا عبرة بمن خالفهم من الطغام أشباه الأنعام".

واتا: ئەگەر ئەم ڕیوایەتانە لەپێشەوایانی ئیسلامەوە جێگیربووبێت ئەوا ئاوڕ نادرێتەوە بەوانەی پێچەوانەی دەکەن لەکەسە بێ نرخەکان کەهاوشێوەی ئاژەڵن .

بسم الله الرحمن الرحيم

الله تعالى لەڕۆژی قیامەت پێغەمبەر صلى الله
علیه وسڵم لەسەر عەڕش دائەنیشێنێت

ئیمـام ـی الخلال لە السنة 236 – بەسەنەد گێڕاویەتیەوە لە أخبرنا أحمد بن أصرم المزني، قال: ثنا عباس بن عبد العظيم، قال: ثنا يحيى بن كثير العنبري، قال: ثنا مسلم بن جعفر وكان ثقة، عن الجريري، عن سيف السدوسي، له عبد الله بن سلام (صەحابەی پێغەمبەرە صلى الله عليه وسلم) فەرموویەتی

إن محمدا يوم القيامة بين يدي الرب عز وجل، على كرسي الرب تبارك وتعالى

واتا: محمد صلى الله عليه وسلم لەڕۆژی قیامەت لەبەردەستی الله تعالى لەسەر کورسی پەروەردگاری ئەبێت تبارک وتعالی

أسد بن موسى 44 گێڕاویەتیەوە لە مهدي بن ميمون، لە محمد بن عبد الله بن أبي يعقوب، لە بشر بن شغاف، لە عبد الله بن سلام کەفەرموویەتی (فیلقی لە کرسي عن يمين الله تبارك وتعالى» الزهد (ص38)

واتا: بۆ پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم کورسی دائەنرێت لەڕاستی الله تبارکـ وتعالی

ئیمام ـی الحاکم بەوسەنەدە گێڕاویەتیەوە بەژمارە 8698 فەرموویـەتی
هذا حديث صحيح الإسناد
واتا: (ئەم فەرموودەیە سەنەدەکەی صەحیحە)

ئیمام ـی الذهبي لە التلخيص 8698 فەرموویەتی– «صحیح» ـە

تەفسیری ئیمام ـی موجاهید
ئیمام موجاهید کێیە؟
ئیمام ـی مجاهد قـوتابی ئیمامی ابن عباس بووە سێ جار تەفسیری قورئان ـی لە ئیمامی ابن عباس وەرگرتووە وەک خۆی ئەفەرمووێت
«عَرَضْتُ الْقُرْآنَ عَلَى ابْنِ عَبَّاسٍ ثَلَاثَ عَرَضَاتٍ، أُوقِفُهُ عَلَى كُلِّ آيَةٍ، أَسْأَلُهُ فِيمَا نَزَلَتْ، وَكَيْفَ كَانَتْ؟».

واتا: سێ جار قورئانم لەلای ابن عباس ڕەزای الله تعالى ـی لێ بێت لەهەر ئایەتێکدا وەستام و پرسیارم لێکردووە ئەم ئایەت بۆچی دابەزیووە وە چۆن بووە
المستدرك ط العلمية (2/ 307)

ئیمامی ـی الخلال بەژمارە 296 – لە محمد بن بشر، لە عبد الرحمن بن شريك، فەرموویەتی أبو يحيى القتات لە ئیمام ـی مجاهد گێڕاویەتیەوە لەبارەی ئایەتی {عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا} فەرموویەتی
«يقعد محمدا على العرش».
واتا: الله تعالى محمد صلى الله عليه وسلم لەسەر عەرش دائەنیشێنێت
السنة الخلال (1/ 252)

ابن أبي شيبة: 33812 ئەفەرموویت
ابن فضيل لە ليث عن مجاهد گێڕاویەتیەوە لەڕاڤەی: {عَسَى أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا}
فەرموویەتی: يقعده على العرش
واتا: الله تعالى پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم لەسەر عەرش دائەنیشێنێت
مصنف ابن أبي شيبة (17/ 413)

لەوانەیە کەسێ بڵێت ئەم ئەثەرە زەعیفە چونکە لیث لەلای زۆرێ لەزانایان بەزەعیف دانراوە لەوەڵامـدا ئەڵێین

ئیمام يحيى بن سعيد القطان :ئەفەرموویت

تساهلوا في التفسير عن قومٍ لا يوثِّقونهم في الحديث ، مثل ليث بن أبي سليم ، وجويبر بن سعيد ، والضحاك ، ومحمد بن السائب ؛ يعني : الكلبي .

واتا: زانایان ـی ئەهلی حەدیث لەتەفسیری قورئانی پیرۆز ئاسانکاری ئەکەن لەبارەی کەسانێک کەلەفەرموودەدا فەرموودەیان وەرناگرن ..نموونەی لیث بن ابی سـلیم و جويبر بن سعيد وضحاکـ و محمد بن سائب واتا الکـلبی .. ويُكتب التفسير عنهم .. تەفسیرەکانیان ئەنووسرێنەوە

[دلائل النبوة ، للبيهقي ، (1 : 35 ـ 37)

ئەم تەفسیرەی ئیمام ـی مجاهد هەموو سەلەف بەسەحیح یان ـداناوە وە کردوویانە بەئەصڵێک لەئصوڵەکانی عەقیدەی ئەهلی سوننەت و جەمـاعەت ئەوەی پێچەوانەی بکات و بڕوای بەو تەفسیرە نەبێت بەجەهمـی و مبتدع ناویان بردووە.

①ئیمامی ـی إسحاق بن راهويه (ت238) ئەفەرموویێت
الإيمان بهذا الحديث والتسليم له. من رد هذا الحديث فهو جهمي
واتا: بڕوابوون بەم حەدیثە و تەسلیم بوون بۆی وەهەرکەسێ ڕەددی بکــاتەوە ئەو کەسە جەهمیە
السنة لأبي بكر بن الخلال (1/ 217)

②عبد الوهاب الوراق ئەفەرموویێت (ت250)
الذي رد فضيلة النبي صلى الله عليه وسلم يقعده على العرش فهو متهم على الإسلام

واتا: ئەوکەسەی ڕەدوی فەزیڵەتی دانیشتنی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم لەسەر عەرش بکاتەوە ئەو کەسە تۆمەتبارئەکرێ لەسەر ئیسلام (واتا گومان لەسەر موسڵمان بوونی ئەکرێت)
السنة لأبي بكر بن الخلال (1/ 217)

③محمد بن عبد الملك بن مروان بن الحكم الواسطي (ت266) ئەفەرموویێت

من ردها فهو عندنا جهمي،

واتا: هەرکەســێ ڕەدی بکاتەوە لەلای ئێمە جەهمیە
السنة لأبي بكر بن الخلال (1/ 217)

④محمد بن أحمد بن واصل (ت273) ئەفەرموویێت
من رد حديث مجاهد فهو جهمي
واتا: هەرکەســێ حەدیثەکەی مجاهد ڕەتکاتەوە ئەو کەســە جەهمیە
السنة لأبي بكر بن الخلال (1/ 214)

⑤يَحْيَى بنُ أَبِي طَالِبٍ البَغْدَادِيّ (ت275) ئەفەرموویێت لەبارەی ئەثەرەکەی مجاهید

من رده فقد رد على الله عز وجل، ومن كذب بفضيلة النبي ﷺ فقد كفر بالله العظيم

واتا: هەرکەسێ ڕەددی بکاتەوە ئەوا ڕەددی الله عزوجل ـی یاوەتەوە وەهەرکەسێ فەزیڵەتی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم ڕەتکاتەوە ئەوا کافرە بە الله ـی گەورە.
السنة لأبي بكر بن الخلال (1/ 215)

⑥هارون بْن الْعَبَّاس الهاشمي (ت275) ئەفەرموویێت
رد حديث مجاهد فهو عندي جهمي، ومن رد فضل النبي صلى الله عليه وسلم فهو عندي زنديق لا يستتاب، ويقتل، لأن الله عز وجل قد فضله صلى الله عليه وسلم على الأنبياء عليهم السلام ...

واتا: هەرکەسێ ڕەددی حەدیثەکەی مجاهید بکاتەوە ئەوکەسە لای من جەهمیە وە هەرکەسێ فەزڵی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم ڕەت کاتەوە لەلای من زندیقە داوای تەوبەی لێ ناکرێت ئەکوژرێت چونکە الله عزوجل فەزڵی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم ـی یاوە بەسەر هەموو پێغەمبەران عليهم السلام

فاحذروا من رد حديث مجاهد.. فمن رد هذا وحديث مجاهد فلا يكلم، ولا يصلى عليه

واتا: ئاگاداربن لەڕەددکردنەوەی حەدیث ـی مجاهد ..هەرکەسێ حەدیث ـی مجاهد ڕەت کاتەوە قسەی لەگەڵ ناکرێت و نوێژی لەسەر ناکرێت
السنة لأبي بكر بن الخلال (1/ 233)

⑦مُحَمَّدُ بنُ إِسْمَاعِيْلَ بنِ يُوْسُفَ السُّلَمِيُّ ئەفەرموویێت (ت280)
من توهم أن محمدا صلى الله عليه وسلم لم يستوجب من الله عز وجل ما قال مجاهد فهو كافر بالله العظيم»

واتا: هەرکەس پێی وابێت پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم شایەنی ئەوە نیە کە مجاهد فەرموویەتی ئەوکەسە کافرە بە الله ـی گەورە
السنة لأبي بكر بن الخلال (1/ 217)

⑧ئیمام ـی ابنِ خُزَيْمَةَ المُزَنِيُّ (ت285) ئەفەرموویێت
من رد هذا فهو متهم على الله ورسوله، وهو عندنا كافر،

واتا: هەرکەسێ ئەمە ڕەت کاتەوە ئەوا تۆمەتبارئەکرێ لەسەر الله تعالى و رسولەکەی صلى الله عليه وسلم وەلەلای ئێمە
السنة لأبي بكر بن الخلال (1/ 215)

⑨ئیمام ـی أبو الْحَسَن القنْطرِيّ (ت272) ئەفەرمووێت
قال: «أتى عليَّ أربع وثمانون سنة، ما رأيت أحدا رد هذه الفضيلة إلا جهمي»

واتا: هەشتا و چوارساڵ هاتووە بەسەرمدا کەسم نەبینیووە ئەم فەزیلەتەی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم ڕەت بکاتەوە ئیلا جەهمی نەبێت
السنة لأبي بكر بن الخلال (1/ 233)

⑩ئیمامـــی أَبُو إِسْحَاقَ الأَصْبَهَانِيُّ (ت266) ئەفەرمووێت
قال: «هذا الحديث حدث به العلماء منذ ستين ومائة سنة، ولا يرده إلا أهل البدع».

واتا: ئەم فەرموودەیە زانایان سەدوو شەست ساڵە ئەیگێڕنەوە کەسـ ڕەددی نەکردۆتەوە تەنهـا ئەهلی بیدەع نەبێت
السنة لأبي بكر بن الخلال (1/ 217)

①①ئیمام مُحَمَّدُ بنُ إِسْحَاقَ (ت270) ئەفەرمووێت
لا أعلم أحدا من أهل العلم ممن تقدم، ولا في عصرنا هذا إلا وهو منكر لما أحدث الترمذي من رد حديث (يقعده على العرش) فهو عندنا جهمي، يهجر ونحذر عنه...

واتا: کەس ناناسم لەزانایان ـی پێشین وئەم سەردەمە ئیلا ئینکاری کردووە لەو بیدعەیە کرد کەالترمذی دایهێنا (مەبەست پێی ئیمام ـی الترمذی خاوەن السنن الترمذی نیـە) زانایـان وتویانە هەرکەسێ فەرموودەی دانیشتنی پێغەمبەر لەسەر عەرش ڕەت کاتەوە ئەو کەسە لەلای ئێمە جەهمیە و هەجر ئەکرێت و تەحذیری لێ ئەکرێت

(وقد أتى علي نيف وثمانون سنة ما علمت أن أحدا رد حديث مجاهد إلا جهمي، وقد جاءت به الأئمة في الأمصار، وتلقته العلماء بالقبول)

واتا: زیاتر لەهەشتا ساڵ تێپەڕیووە بەسەرمدا کەسم نەناسیووە ڕەددی حەدیثەکەی مجاهد بکاتەوە ئیلا جەهمی نەبێت وە زانایان لەهەموو وڵات وشوێنەکان ئەم ئەثەرەیان قەبوڵ کـردووە
(نیف: واتا لەیەکـ تا سێ)
السنة لأبي بكر بن الخلال (1/ 232)

②①ئیمام ـی أبو داود السجستاني (ت275) فەرموودەناسی بەصرە ئەفەرموویّت

أرى أن يجانب كل من رد حديث ليث، عن مجاهد: (يقعده على العرش) ويحذر عنه، حتى يراجع الحق، ما ظننت أن أحدا يذكر بالسنة يتكلم في هذا الحديث، إلا إنا علمنا أن الجهمية تنكره

واتا: وای ئەبینم دووربكەونەوە لەهەرکەسێک ڕەددی حەدیثەکەی لـیث لە مجاهد بکاتەوە کە فەرموویەتی الله تعالى پێغەمبەر لەسەر عەرش دائەنیشێنێت وە خەڵک لەو کەسە ئاگاداربکرێتەوە وە نەمزانیوە کەسێک هەبێت ئەهلی سونبەت بێت و بەسوننەت قسەبکات لەسەر ئەم فەرموودەیە قسەی کردبێت ئەوەی ئێمە زانیوە تەنها جەهمیەکان ئینکاری لێ ئـەکەن
السنة لأبي بكر بن الخلال (1/ 233)

③①أبو قلابة عبد الملك بن محمد بن عبد الله الرقاشي (276هـ) فەرموودەناسی بەصرە ئەفەرموویّت
لا يرد هذا إلا أهل البدع والجهمية.
السنة لأبي بكر بن الخلال (1/ 255)

واتا: کەس ئەم ئەثەرە ڕەدد ناکاتەوە جگــە لەئەهلی بیدەع و جەهمیەکان

④① أبو عبد الله الكُوفيُّ الخزاز الْمُقْرِئ (ت272) ئەفەرموویّت
«والله ما للنبي صلى الله عليه وسلم فضيلة مثلها، أدركت شيوخنا على ذلك يتلقونه بالقبول، ويسرون بها، ولا يردها إلا رجل سوء جهمي».
واتا: سوێند بەالله تعالى پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم هیچ فەزیلەتی تری هاوشێوەی ئەمەی نیە زاناکانی خۆمان بینیووە ئەمەیان قبوڵ کـردووە و پێیان خۆش بووە وە کەس ڕەددی ناکـاتەوە ئیلا پیاوێ خراپی جەهــمی
السنة لأبي بكر بن الخلال (1/ 255)

⑤①هارون بْن الْعَبَّاس الهاشمي (ت275) ئەفەرموویّت
ولا علمت أحدا رد حديث مجاهد (يقعد محمدا صلى الله عليه وسلم على العرش) رواه الخلق عن ابن فضيل عن ليث عن مجاهد، واحتمله المحدثون الثقات، وحدثوا به على رءوس الأشهاد، لا يدفعون ذلك، يتلقونه بالقبول والسرور بذلك

واتا: هیچ کەسێکم نەناسیوە ڕەددی حەدیث ـی مجاهدی کردبێتەوە کە الله پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم لەسەر عەرش دائەنیشێنێت خەڵکانێکیک لە ابن فضیل لە لیث لە مجاهدەوە گێڕاویانەتەوە وە زانایانی فەرموودەناس قبوڵیان کردووە وە بۆخەڵکیان گێڕاوەتەوە وە ڕەتیان نەکردۆتەوە وە بەخۆشحاڵیەوە پەسەندیان کردووە.

والله ما أعرف أحدا رده، ولا يرده إلا كل جهمي مبتدع خبيث، يدعو إلى خلاف ما كان عليه أشياخنا وأئمتنا، عجل الله له العقوبة،

واتا: والله ـی کەس ناناسم ڕەتی بکاتەوە وە ڕەتی ناکاتەوە ئیلا کەسێکی جەهمی پیس نەبێت کەبانگەشە ئەکات بۆپێچەوانەی ئەوەی شێخ و پێشەواکانی ئێمەی لەسەربووە الله تعالی بەزووی سزایان پێ بگەیەنێت.
السنة لأبي بكر بن الخلال (1/ 233)

16ئیمام ـی أبو بكر الخلال (ت311) ئەفەرموویت
(سمعت هذا الحديث من غير واحد من مشيختنا، ما رأيت أحدا رد هذا)

واتا: ئەم فەرموودەم لەزیاتر لەیەکێ لەشێخەکانمان بیستووە کەسم نەبینیووە ڕەتی بکاتەوە.
السنة (1/ 232)

17 أَبُو عَلِيٍ المَرْوَزِيُّ (ت231) ئەفەرموویت
ليس ينكر حديث ابن فضيل عن ليث، عن مجاهد إلا الجهمية
واتا: کەس نیە ئینکاری حەدیثەکەی ابن فضیل لەلیث لەمجاهد بکاتەوە ئیلا جەهمی نەبێت.

السنة لأبي بكر بن الخلال (1/ 219)

وتەکانی سەلەف والله ـی هێندە زۆرن ما شاء الله کەلەوانەیە بەدانانی خوێنەر بێ تاقەت بێت لەخوێندنەوە بۆیە بەکورتی ئەوەنە کافیە پاشان هەندێ وتەی زاناکانی دوای سەلەف باسەکەین ئەویش هەربەکورتی ئەگینا وتەکان زۆر زۆرن تەنانەت زۆر لەئەشاعیرەش اثبات ـی ئەکەن.

⑧①شێخ عبد القادر الجيلاني الصوفي الحنبلي (ت561) ئەفەرمووێت
وأهل السنة يعتقدون أن الله يجلس رسوله ونبيه معه على العرش يوم القيامة

واتا: ئەهلی سوننەت بڕوایان وایە الله تعالى پێغەمبەر و نێردراوەکەی صلی الله علیه وسلم دائەنیشێنێت لەگەڵ خۆی لەسەر عەرش لەڕۆژی قیامەت.

الغنية لطالبي طريق الحق (1/ 150)

⓪②شێخ ـی ئیسلام ابن تيمية (ت728) الإمام ئەفەرمووێت

حدث العلماء المرضيون المقبولون: أن محمدا رسول الله صلى الله عليه وسلم يجلسه ربه على العرش معه

واتا: ئەو زانایانەی کە قبوڵکراو و جێگای ڕەزامەندین گێڕاویانەتەوە کە محمد صلی الله علیه وسلم محمد صلی الله علیه وسلم لەگەڵ خۆی دائەنیشێنێت لەسەر عەرش.

قال ابن جرير: وهذا ليس مناقضا لما استفاضت به الأحاديث من أن المقام المحمود هو الشفاعة باتفاق الأئمة من جميع من ينتحل الإسلام ويدعيه لا يقول إن إجلاسه على العرش منكر – وإنما أنكره بعض الجهمية-

واتا: ابن جرير فەرموویەتی دانیشاندنی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ئەو فەرموودانە هەڵناوەشێنێتەوە کە لەبارەی مقام ـی المحمودەوە هاتوە کەشەفاعەتە بەکۆدەنگی هەموو پێشەوایان و هەموو ئەوانەی بانگەشەی ئیسلامەتی ئەکەن ناوترێ دانیشتاندنی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم مونکەرە تەنها ئەوە نەبێت هەندێ لەجەهمیەکان ئینکاریان لەم فەزیڵەتە کردووە
ولا ذكرُه في تفسير الآية منكر

واتا: وە کەس نەیگوتووە لەزانایان باسکردنی دانیشتاندنی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم بۆ ڕاڤەی ئایەتەکە تەفسیرێکی منکرە». "مجموع الفتاوى"(4/ 374).

①②ابن القيم (ت751) لەنونیەکەیدا اثبات ـی ئەکات بەشیعر
نونية ابن القيم الكافية الشافية – ط مكتبة ابن تيمية (ص110)

②②ئیمام ــ ابن كثير (ت774) ئەفەرمووێت

عن مجاهد، أنه قال في تفسير المقام المحمود: إنه يجلسه معه على العرش. وروي نحو هذا عن عبد الله بن سلام،

واتا: لەمجاهد گێڕدراوەتەوە لەتەفسیری مقام المحمود فەرموویەتی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم دائەنیشێنێت لەسەر عەرش لەگەڵ خۆی وە هاوشێوەی ئەوە لەعبدالله بن سلام گێڕدراوەتەوە.
(البداية والنهاية (19/ 490 ت التركي)

②③سليمان بن سحمان (ت ١٣٤٩هـ) ئەفەرمووێت

ومن أعظم ما خصه الله به من الفضائل المقام المحمود الذي يغبطه به النبيون، قال الإمام أبو جعفر بن جرير رحمه الله على قوله تعالى: {عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا} قال: يقعده معه على العرش

واتا: لەگەورەترین تایبەت مەندیەکان کە الله تعالى پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم ــی پێ تایبەت کردووە وپێغەمبەرانی دیکە ئاواتی پێ ئەخوازن ئەوەیە کەئیمام ــی ابو جعفر بن جرير الطبري لەراڤەی ئایەتەکە، فەرموویەتی واتا الله تعالى پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم لەگەڵ خۆی دادەنیشێنێت لەسەر عەرش.

الصواعق المرسلة الشهابية على الشبه الداحضة الشامية (ص37)

④②شێخ محمد بن إبراهيم بن عبد اللطيف آل الشيخ (ت ١٣٨٩هـ) ئەفەرمووێت

المقام المحمود: قيل الشفاعة العظمى، وقيل إِنه إِجلاسه معه على العرش كما هو المشهور من قول أَهل السنة. والظاهر أَن لا منافاة بين القولين، فيمكن الجمع بينهما بأَن كلاهما من ذلك. والإِقعاد على العرش أَبلغ

واتا: مقام ـی المحمود وتراوە شەفاعەتی گەورەیە وە وتراوە دانیشتاندنی پێغەمبەرە صلی الله عليه وسلم لەسەر عەرش لەگەڵ الله تعالی ـدا وەک وتەیەکی مشهوری ئەهلی سونەتە بەڵام ئەوەی دیارە ئەم دوو تەفسیرە دژ یەک نین و یەکتر هەڵناوەشێننەوە بەڵکو هەردوو تەفسیرەکە کۆئەکرێنەوە کە هەردوو تەفسیرەکە مقام ـی محمودە (واتا مقام ـی محمود هەم شەفاعەتە هەم دانیشتاندنیەتی لەسەر عەرش).

فتاوى ورسائل سماحة الشيخ محمد بن إبراهيم بن عبد اللطيف آل الشيخ (2/ 136)

هێندە ڕوونە پێویست ناکات لێدوان ـی تر بەین لەسەری...

بسم الله الرحمن الرحيم

الله تعال ی ئادەم ی لەسەر وێنەی خۆی
دروست کردووە (واتا وێنەی الله تعالی)

ئـيمام ـی مسلم رحمه الله تعالی دەيگێڕێتەوە لە أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله تعالى عنه وارضاه فەرموويەتی پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فەرمووی
إِذَا قَاتَلَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيَجْتَنِبِ الْوَجْهَ فَإِنَّ اللَّهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ "

واتا: ئەگەر يەکێ لەئێوە لەگەڵ برايەکيدا شەڕی کرد با دووربکەوێتەوە لەوەی لەدەمچاوی بات چونکە الله تعالی ئادەم ـی لەسەر شێوەی خۆی درووست کردووە .

ابن أبي عاصم لــە السنة (517) لــەابن عمر دەيگێڕێتەوە کە پێغەمــــبەر صلى الله عليه وسلم فەرمووپەتی : " لا تقبحوا الوجوه فإن ابن آدم خلق على صورة الرحمن
واتا: مەڵـێن الله تعالی ڕووت ڕەش کات چونکە نەوەکان ـی ئادەم لەسەر وێنەی الرحمن درووست کــراون .

ئيمام ابن قتيبة رحمه الله تعالى ـدەفەرمووێت (الصورة ليست بأعجب من اليدين والأصابع والعين .. ونحن نؤمن بالجميع ، ولا نقول في شيء منه بكيفية ولا حد)

واتا: ئەم فەرموودەيە کەهاتووە سەيرتر نيە لە جێگيرکردن ـی دوو دەست و پەنجە وچاو بۆ الله تعالی وە ئێمە بڕوامان بەهەمووی هەيە بەبێ دياريکردن ـی چۆنيەتی و سنووردارکردن ـی)
تأويل مختلف الحديث ص 221

الشيخ ألإسلام ئيمامی ابن تيميه رحمه الله تعالی ـدەفەرمووێت

لم يكن بين السلف من القرون الثلاثة نزاع في أن الضمير في الحديث عائد إلى الله تعالى .. ولكن لما انتشرت الجهمية في المائة الثالثة جعل طائفة الضمير فيه عائدا إلى غير الله تعالى ، حتى نقل ذلك عن طائفة من العلماء المعروفين بالعلم والسنة في عامة أمورهم ، كأبي ثور وابن خزيمة وأبي الشيخ الأصفهاني وغيرهم ، ولذلك أنكر عليهم أئمة الدين وغيرهم من علماء السنة

واتا: لەنێوان سەلەف ـدا لەسێ قەڕنەکە هيچ ناکۆکيـەک نەبووە کە مانای درووستکردن ـی ئادەم دەگەڕێتەوە بۆ وێنەی الله تعالی.. بەڵام کـات ـێ جەهميەکان بڵاوبوونەوە لەسەدەی سێهەم هەندێک وتيان واتای فەرموودەکە بريتيە لەوەی الله تعالی ئادەم ـی لەسەر شێوەی ئادەم دروستکردووە
تەنانەت بـەشێ لەزانايان ـی ناسراو بەعيلم و سونەت شوێن ئەو بۆچوونە هەڵەيە کەوتن وەکـ (ابی ثـور و ابن خزيمە وابی الشيخ الاصفهان ـی و جگە لەوانيش) بۆيە زانايان ـی ئەهلی سونەت ئينکاريان لەوزانايانە کرد.
نقض التأسيس 3/202

ئیمامی ـی الطبراني رحمه الله تعالى له السنة كەیدا
و ئیمامی ابي يعلى بن الفراء الحنبلي رحمه الله تعالى لـه إبطال التأويلات (ص88)
و ئیمامی ابن حجر العسقلاني رحمه الله تعالى له فتح الباري (ج5/ص183) بەسەند دەیگێڕنەوە

عبدالله ـی كوڕی ئیمام احمد فەرموویەت ـی پیاوێک بەباوکی وتم فەرموودەی الله تعالى ئادەم ـی لەسەر شێوەی خۆی دروستکردووە واتە لەسەر شێوەی پیاوێک
ئیمام احمد لەوەڵامیدا فەرمووی (كذب هو قول الجهمية)
واتا: درۆی کردووە ئەوەی وا ئەڵێت ئەوە وتەی جەهیمیەکانە.

ئیمامی ابن بطة رحمه الله تعالى لـه الإبانة الكبرى (ج7/ص266) ـدەیگێڕێتەوە
ئیمام احمد رحمه الله تعالى فەرموویەت ـی
(من قال إن الله تعالى خلق آدم على صورة آدم فهو جهمي).

واتا: هەرکەسێ بڵێت الله تعالى ئادەم ـی لەسەر شێوەی ئادەم دروستکردووە ئەوکەسە جەهمیە

مانای فەرموودەکە
واتـا: چۆن الله تعالـى بیستن و بینین و چاو و دەست و قاچی هەیە ئاواش ئادەمی دروستکردووە کە چاو و بیستن و بینین و دەست و قاچ ـی هەبێت بەڵام بەبێ لێکچوون و چۆنیەت ـی.

بسم الله الرحمن الرحيم

وەڵامــدانەوەی گومانی جەهمیـەکان لەبـارەی
ئەوەی کەدەڵێـن قورئان مەخلوقـە

دەڵێن قورئان مەخلوقــە چونکە پێغەمبەر صلي الله عليه وسلم فەرموویەتی
(اقْرَءُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لِأَصْحَابِهِ اقْرَءُوا الزَّهْرَاوَيْنِ الْبَقَرَةَ وَسُورَةَ آلِ عِمْرَانَ فَإِنَّهُمَا تَأْتِيَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ أَوْ كَأَنَّهُمَا غَيَايَتَانِ أَوْ كَأَنَّهُمَا فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافَّ تُحَاجَّانِ عَنْ أَصْحَابِهِمَا) رواه مسلم (804)

واتا: قورئان بــخوێننەوە چونکە لەڕۆژی قیامەتدا دەبێ بەتکاکار بۆخوێنەرەکەی دوو سورەتی البقره و ال عمران بخوێنن چونکە لەڕۆژی قیامەتدا وەک دوو چیــنی سێبەری دێن وەک دوو کۆمەڵی باڵندە کەباڵەکانیان کردۆتەوە سێبەر بۆ خوێنەرەکەی درووست دەکـات .

جەهمیـەکان دەڵێن شتێ کەمەخلوق نەبێت نایەت و ناچێت ! کەواتا قورئان مەخلوقە

وەڵامی ئەم گومانەش ئاسانە
یەکەم بەدەقـی قورئان مەبەست لەهاتنی قورئان لە ڕۆژی قیامەت مەبەست پێی پاداشتی قورئانە نەك قورئان خۆی

الله تعالى ـدەفەرمووێت
{فَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْراً يَرَهُ وَمَن يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرّاً يَرَهُ } الزلزلة/7-8

واتا: هەرکەس بەئەندازەی گەردیلەیەک چاکە بکات پاداشتەکەی دەبینێت وهەرکەس بەئەندازەی گەردیلەیەک خراپە بکات پاداشتەکەی دەبینێت

ئیمـــــام ـی ابن بطة رحمه الله تعالى "الإبانة الكبرى"رحمـه الله تعالى (5/476) : ـدەفەرمووێت

" ثم إن الجهمية لجأت إلى المغالطة في أحاديث تأولوها ، موهوا بها على من لا يعرف الحديث ، وانما عنى في هذه الأحاديث في قوله : (يجيء القرآن وتجيء البقرة وتجيء الصلاة ويجيء الصيام) يجيء ثواب ذلك كله ، وكل هذا مبين في الكتاب والسنة .

واتا: جەهمیـەکان بەهەڵە تێگەشتنی خۆیانەوە هات بۆ تەئویل کردنی فەرموودەکان وە بەو ڕێگەیەشەوە فێلیان لەوانە کرد کەشارەزای فەرموودە نین وە ئەم فەرموودەیەی کەدەفەرمووێت (يجيء القرآن وتجيء البقرة وتجيء الصلاة ويجيء الصيام) هەموو ئەمانە مەبەســت پێی هاتنی پاداشتەکەیانە لە ڕۆژی قیامەتدا ئەمەش هەمووی ڕوونکراوەتەوە لە قورئان و لەسوننەت ـدا .

وەڵامی برگەی دووەم ـی قسەکەیان کەدەڵێن شتێ کەبێت و بچێت ئیلا مەخلوقـە ئەم قسە کوفرە بە الله تعالى چونکە الله تعالى لە قورئانی پیرۆز ـدا باسی هاتنی خۆی دەکات و کەسیش ناتوانێ بڵێت الله تعالى مەخلوقـە
قال الله تعالى

﴿ هَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا أَن يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِّنَ الْغَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ ۚ ﴾ [البَقَرَة :210]

واتا: ئاخۆ چاوەڕێی دەکەن ئیلا بۆ ئەوەنەبێت کە لەڕۆژی قیامەتدا الله تعالى لەسەرووی پەڵە هەورێکی سپیدا بێتە لایان و داوەرییان بکا، فریشتەکانیش بە ڕیز ئامادە ببن بۆ تێپەرانی بڕیارەکانی الله تعالى دادگایشیان ببرێتەوە و، بنێردرێن بۆ دۆزەخ، دەبێ بەدەر لەمە چاوەڕوانی چی بن

وقال : ﴿ وَجَاء رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفّاً صَفّاً ﴾ الفجر/22 ،
واتا: وە لەو ڕۆژەدا پەروەردگارت هات بە هاتنێک شیاوی خۆی بێت. وە فریشتەکانیش لە گەڵی ڕیز ڕیز.

بەم شێوەیە ئەو گومانەیان پوچەڵ بویەوە ولله الحمد

بسم الله الرحمن الرحيم

سکوت (بێدەنگی) سیفەتێکی جێگیرکراوە بۆ الله تعالی

ئیمامی أبي الدرداء رضي الله تعالى عنه بەمەرفوع ـی گێڕاویەتیەوە
ما أحلَّ الله في كتابه فهو الحلال ، وما حَرَّم فهو الحرام ، وما سكت عنه فهو عَفْوٌ، فاقبلوا من الله عافيته [رواه الحاكم (2/375)]

واتا: ئەوەی الله تعالى لەکتابەکەیدا حەڵاڵیکردووە ئەوە حەڵاڵە ئەوەشی حەرام ـی کردووە ئەوە حەرامە وەئەوەشی الله تعالى لێی بێدەنگ بووە ئەوە لێبوردەی الله تعالى یە سالێبوردەی الله تعالى وەربگرن .

الشيخ الإسلام ابن تيميه رحمه الله تعالى له ((مجموع الفتاوى)) (6/178) ئەفەرموێت ابا اسماعيل ـی ئەنصاڕی لەبارەی عەقیدەی ابن خزيمه فەرموویەتی

((إنَّ الله متكلم ، إن شاء تكلم ، وان شاء سكت ؛ فجزى الله ذاك الإمام وأولئك النفر الغر عن نصرة دينه ، وتوقير نبيه خيراً ، قلت : في حديث سلمان عن النبي صلى الله عليه وسلم : ((الحلال ما أحل الله في كتابه ، والحرام ما حرَّم الله في كتابه ، وما سكت عنه فهو مما عفا عنه)). رواه أبو داود ، وفي حديث أبي ثعلبة عن النبي صلى الله عليه وسلم : ((إن الله فرض فرائض فلا تضيعوها ، وحدد حدوداً فلا تعتدوها ، وحرم محارم فلا تنتهكوها ، وسكت عن أشياء رحمة لكم من غير نسيان فلا تسألوا عنها))

واتا: الله تعالى سیفەتی قسەی هەیە هەرکات بیەوێ قسە ئەکات وەهەرکات بیەوێ بێ دەنگ ئەبێت الله تعالى جەزای خێری ئەم پێشەوایە باتەوە و ئەوکەسە بەڕێزانەی پشتگیر و سەرخەری دینەکەی الله تعالى ـن و ڕێزیان لەپێغەمبەرەکەی گرتووە صلى الله عليه وسلم ووتم لەفەرموودەی
سلمان هاتووە

لەپێغەمبەرەوە صلى الله عليه وسلم فەرموویەتی
(حەڵاڵ ئەوەیە الله تعالى لە کتابەکەیدا حەڵاڵیکردووە)
(حەرام ئەوەیە کە الله تعالى لەکتابەکەیدا حەرام ـی کردووە)

وەئەوەشـی الله تعالی لێی بێدەنگ بـووە ئەوە لێبوردەی الله تعالی بۆتان .)
ابو داود ڕیوایەتیکـردووە
وە لەحەدیث ـی ابی ثعلبە لە پێغەمبەر صلی الله علیه وسـلم ـەوە هاتووە
فەرموویەتی (الله تعالی چەند شتێکی فەڕزکردووە لەسەرتان مەیفەوتێنن وە چەند سنورێکی بۆ داناون پێشێلیان مەکـەن
وەچەن شتانێکی لێ قەدەغەکردوون ئەنجامی مەیەن وەلەشتانێک بێدەنگ بووە لەسەرتان بەمیهرەبانی خۆی نەکـ بەهۆی لەیادچوون ئێوەش پرسیاری بۆ مـەکەن)

(واتا ابو اسماعیل الانصاڕی دووعای خێر بۆ ابن خزیمە ئەکـات لەسەر ئەوەی وتویەتی الله تعالی قسەئەکات هەرکات بیەوێ و بێدەنگیش ئەبێت و ئەوفەرموودانەشی هێنایەوە بۆ پاڵپشتی لەقسەکەی ابن خزیمە)

پـاشان شـێخ ـی ئیسلام ئیمامی ابن تیمیە رحمە الله تعالی ئەفەرمووێت
((فثبت بالسنة والإجماع أنَّ الله يوصف بالسكوت ، لكن السكوت يكون تارة عن التكلم وتارة عن إظهار الكلام))

واتا: بە سوننەت و ئیجماع جێگیربووە الله تعالی وەسف ئەکـرێ بەبێ دەنگی بەڵام بێدەنگی هەندێ جار بەبێدەنگ بوون لەقسەکردن وەهەندێ جاریش بەبێدەنگ بوون ئاشکرا کردن و دەرخستنی قسە.

بسم الله الرحمن الرحيم

وەڵامدانـــەوەی گومانێکی ئەشعەرییەکان

ئەشــاعیرە بەئێــمە ئەڵێن
ئەڵێن ئێوەی ئەهلی سوننەت کەئایەت وفەرموودەکانی سیفات لەسەر زاهیرەکەی وەرئەگرن و دژی تەئویلکردنیان دەی الله تعالی لەقورئاندا ئەفەرموێت

{كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ۝ وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالإِكْرَامِ} [الرحمن:26-27]
واتا: ئەوەی لە ئاسمانەکان و زەوییە لەناو ئەچێت تەنها ڕووخساری پەروەردگارت ئەمێنێتەوە .

ئەڵــێن کەواتە ئێوە تەئویل مەکەن بڵێن الله تعالی تەنها ڕوخساری ئەمێنتەوە وزاتی الله تعالی نامێنێت ! یانیش ئەبێت وەک ئێمە وجــهـی الله تعالی تەئویل بکەن بەزاتی الله تعالی تا لەم پرسیارە ڕزگارتان بێت !

لەوەڵام هـەڵــوەشاندنەوەی ئەو گومانە إبلیســیە ئەڵێین

بۆ وەڵامدانەوەی پرسیارەکەتان پێویستمان بەتەئویل کردن نیە لەبەرئەوەی

①الله تعالی نەفی کــردووە کەزاتی خۆی لەناو بچێت
قال سبحانە:{ وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ} [الفرقان:58]
واتا: پشــت ببەستە بەو زاتەی کە زیندووە و هەرگیز نامرێت

کــــــەواتــە هەر ئەم ئایەتە بەسە بۆ دەم کوت کردنی ئەهلی تەئویل کەزاتی الله تعالی هەرگیز لەناو ناچێت

ناکرێ ئەم ئایەتە پشتگوێ بخەین بەڵکو بەکۆکردنەوەی هەردوو ئایەتەکە تێ ئەگەین زاتی الله تعالی ئەمێنێتەوە بەسیفەتەکانیەوە

ڕووخساری الله تعالی سیفەتێکە بۆ زاتی الله تعالی
کە الله تعالی خۆی وەسفی خۆی کردووە بەوەی ڕووخساری هەیە و لە ناوناچێت نەک مانای ئەوەبێت خۆی لەناو ئەچێت بەس ڕووخساری ئەمێنتەوە بەڵکو ڕووخسار سیفەتە بۆ زاتی الله تعالی کەئەمێنتەوە و لەناوناچێت

②وە بەئایەتی دووەم (وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلالِ وَالإِكْرَامِ)
تێ ئەگەین

زاتــی الله تعالی زاتێک نیە داماڵرابێت لە وەسف و سیفات
بەڵکو زاتێکە وەسفکراوە بە چەندین سیفات یەکێ لەو سیفەتانە ڕوخساری الله تعالی یە کەسیفەتێکی پەیوەست وجێگرە بە زاتی الله تعالی ـەوە

کەواتە بەم ئایەتەش لەوە تێ ئەگەین سیفەتەکانی الله تعالی ئەمێنتەوە لەگەڵ زاتی خۆیدا چونکە باسمانکرد ڕووخسار سیفەتێکە پەیوەستە بەزاتی الله تعالی

ناکرێت زاتی الله تعالی بێ سیفەت بمێنتەوە چونکە الله تعالی زاتی خۆی بەسیفەتەوە وەسف کردووە بۆیە (وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ)
واتا: پەروەردگارت ئەمێنتەوە بەسیفەتەکانیەوە چونکە ڕووخسار سیفەتە بۆ زاتی الله تعالی

نەک تەئویلی سیفەتی ڕوخسار بکرێت بۆ زات ـی الله تعالی وەک جەهمی و ئەشاعیرە دەیکەن کەئەڵێن ڕوخساری الله تعالی واتا زاتی الله تعالی

الکرمانی ـ رحمه الله تعالی ـ دەفەرموویێت (وجب أن يحمل الوجه في حق الباريء على وجه يليق به صفة زائدة على تسمية قولنا ذات.)

واتا: واجبە سیفەتی ڕووخساری لەسەر حەقیقەتەکەی باس بکرێت بەرامبەر الله تعالی چونکە ڕووخسار سیفەتێکە بەسەر زاتی الله تعالی .

③ پاشــــــان مانەوەی ڕوخساری الله تعالی مانای ئەوەنیە سیفەتەکانی تری لەناو ئەچن ئەمەش تەئویلی ئێمـە نیە (چونکە ئەگەر وابێت ئەوا ئەبێت علم و توانای الله تعالی ـش لەناو بچێت ئایا ئێوە خۆتان بەمە ڕازی ئەبن ؟
بێگومان نەخێر ڕازی نابن دەی کەواتا تەنها مانەوەی ڕووخسار لەوئایەتە مەبەست پێی مانەوەی زاتی الله تعالی یە بەسیفاتەکانیەوە لە ڕووخسار و دەست و قاچ ...هتد)

بەڵکو جگە لە مانەوەی الله تعالی وبەسیفەتەکانیەوە
مەخلوقاتی تریش ئەمێنتەوە بەئیجماع ـی ئەهلی سوننەت و جەماعەت بەبەڵگەکانی قورئانی پیرۆز و سوننەت
ئەگەر بەو ئیلزامکردنەی ئەشاعیرە بێت ئەوە ئەبێت خۆشیان ملزم بکرێن بەوەی بڵێن بەهەشت ودۆزەخ لەناو ئەچێت چونکە ئایەتکە ئەفەرمووێ هەمووی لەناو ئەچێت بەڵام ئایا ئەشاعیرە ڕازی ئەبێت بەم ئیلزام کردنە ؟

الشیخ الإسلام رحمه الله تعالی: ـدەفەرموویێت
(وقد اتفق سلف الأمة وأئمتها وسائر أهل السنة والجماعة على أن من المخلوقات ما لا يعدم ولا يفنى بالكلية، كالجنة والنار والعرش وغير ذلك، ولم يقل بفناء جميع المخلوقات إلا طائفة من أهل الكلام المبتدعين كالجهم بن صفوان ومن وافقه من المعتزلة ونحوهم) مجموع الفتاوى (18/ 307).
والله تعالى اعلی وأعلم.

واتا: هەموو سەلەف ـی ئومەت و پێشەوایان و هەموو ئەهلی سونەت کۆڕان لەسەر مانەوە و لەناو نەچونی هەندێک لەمەخلوقات وەک بەهەشت و دۆزەخ و عەرش و غەیری ئەووەش هیچ کەسێ نەیوتوە ئەمانە لەناو ئەچن ئیلا هەنێ لەئەهلی بیدعە نەبێت وەک جەهمی کوڕی سەفوان و ئەوانەی هاوڕای ئەون لەموعتەزیلەکان و هاوشێوەکانیان .

بسم الله الرحمن الرحيم

ڕەددێک بۆ جاسمە موشریک کە گاڵتە بە کتێبی
ئیمامە بەڕێزەکان دەکات و هەروەها بەرگریەک
لە سەلەفی صالح بە ئیزنی الله تعالی

جاسـم ـی ئەشعەری جەهمی موشـریکی بێ دین تانە لەکتێبی پێشەوایان ـی سەلەف دەدات وگاڵتە بە پێشەوایانی سەلەف دەکات کەناویان لەکتێبە عەقیدەیەکانیان ناوە بە (السـنە)

الله تعالى ئەهلی گومرای و شیرک هەموو کاتێ فەزح ئەکات بەو قسانەی لەدەمیان دێتە دەرەوە چونکە تانەدان لەپێشەوایان ـی سەلەف و نووسراوەکانیان نیشانەیەکی حاشا هەڵنەگرە و سەلمێنەری ئەوەیە کە ئەو کەسە گومڕا و سەرلێشواو و بێ دینە

پێغەمبەر عليه الصلاة والسلام ئەفەرمووێت
(قال الله تعالى : من آذى لي ولياً فقد آذنته بالحرب)
رواه البخاري

واتا: الله تعالى فەرموویەتی هەرکەسێ ئازاری دۆستێکم بات ئەوا جەنگی لەدژ ڕائەگەیەنم

هاوەڵی بەڕێز ئیمامی ابن عباس – رضي الله تعالى عنه وارضاه ئەفەرمووێت
(من آذى فقيهاً فقد آذى رسول الله عليه الصلاة والسلام – ومن آذى رسول الله فقد آذى الله)
واتا: هەرکەسێک ئازاری فەقیهێک (زانایەکی ئومەت بات) ئەوا ئازاری رسول الله ـی داوە صلی الله عليه وسلم وەهەرکەسێکیش ئازاری رسول الله بات صلی الله عليه وسلم ئەوا ئازاری الله ـی ـداوە .

تێبینی ئازار گەیاندن بۆ الله تعالى بەکتاب و سوننەت و ئیجماع ثابت بووە بەڵام ئەم ئازارە مانای ئەوەنیە زیان بە الله تعالى بگات تەشـبیهـ نەبێ مرۆڤ بەبۆنی پیاز و سیر بێزار و نارەحەت ئەبێت و ئازاری پێ ئەگات بەقسەیەکی ناخۆش بەڵام ئەم ئازارە واتای ئەوەنیە زیانی بەربکەوێت
بۆیە ئازار گەیاندن بە الله بەئایەت ثابت بووە قال الله تعالى

(إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا)

واتا: ئەو کەسانەی بە هاوبەش پەیدا کردن بۆ الله تعالى و بەسەرپێچیکردنی الله تعالى ، الله تعالى ئازار دەدەن و، بە قسە، یان بە کردەوە ئازاری پێغەمبەری خوا صلى الله تعالى عليه وسلم دەدەن، ئەوا خوا لە هەموو خێر و چاکەیەکی دونیا و قیامەت دەری کردوون و، لە قیامەتیش عەزابێکی بۆ داناون، کە زەلیل و زەبوون و سوك و چروکیان دەکات.

لەپاشان ـدا
ئیمام ـی گەورە أبو حاتم الرازي رحمه الله تعالى ورضي الله تعالى عنه وارضاه: ـدەفەرمووێت
(علامة أهل البدع الوقيعة في أهل الأثر، وعلامة الزنادقة تسميتهم أهل السنة حشوية يريدون إبطال الآثار، وعلامة الجهمية تسميتهم أهل السنة مشبهة، وعلامة القدرية تسميتهم أهل الأثر مجبرة، وعلامة المرجئة تسميتهم أهل السنة مخالفة ونقصانية، وعلامة الرافضة تسميتهم أهل السنة ناصبة.)

واتا: نیشانەی ئەهلی بیدەع تانەدانە لەئەهلی ئەثەر وە نیشانەی کەسی زندیق ئەوەیە ئەهلی سونەت بەحەشوی ناوئەبەن(وەک جاسمە ئەشعەری موشریک) مەبەستیان لەوتانەدانە بۆ ئەوەیە خەڵک واز بێنێت لەکارکردن بەئەثەر وە نیشانەی جەهمیەکان ناوی ئەهلی سوننەت ئەبەن بەوەی الله تعالی یان شوبهاندوە بەمخلوقات (وەک مەلا سەربازی دەجال و جاسم ـی قبوری موشریک) وە نیشانەی قەدەری ناسینی کەسانی قەدەری ئەوەیە بەئەهلی سوننەت ئەڵێن جەبریەکان وە نیشانەی مورجیئە ئەوەیە بەئەهلی سوننەت ئەڵێن مخالفە ونقصانیە (چونکە ئەهلی سوننەت ئەڵێن ئیمان زیاد وکەم دەکات مورجیئە بەوە ئەهلی سوننەت تۆمەتبار ئەکەن چونکە لەلای مورجیئە ئیمان زیاد وکەم ناکات) وەنیشانەی ناسینەوەی کەسی ڕافیزە ناوبردنی ئەهلی سوننەت بەناصیبە (نواصب ئەوانەن کەدژایەتی ئیمام علی ئەکەن و لافی خۆشویستنی ئیمام ـی معاویە لێ دەدەن)

أخرجه اللالكائي في كتابه شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة (ج1/ص197)

ئیمام ـی أبو زرعة - رحمه الله تعالی - ئەفەرموێوت : ((إذا رأيت الكوفي يطعن على سفيان الثوري وزائدة: فلا تشك أنّه رافضي، وإذا رأيت الشامي يطعن على مكحول والأوزاعي: فلا تشك أنّه ناصبي،))

واتا: ئەگەر کەسێکت بینی خەڵکی کوفە بوو تانەی لەسوفیان ـی ثەوری و زائدە ئەیا گومانت نەبێت کەوا ئەوکەسە ڕافیزەیە وەئەگەر کەسێکت بینی خەڵکی شام بوو تانەی لە مکحول و ئەوزاعی ئەیا گومانت نەبێت ئەوکەسە ناصبیە (لەوانەیە کەدژی ئیمام علی ـن رضي الله تعالی عنه وارضاه)

((وإذا رأيت الخراساني يطعن على عبد الله بن المبارك: فلا تشك أنّه مرجئ، واعلم أنّ هذه الطوائف كلها مجمعة على بغض أحمد بن حنبل))

واتا وەئەگەر کەسێکی خەڵکی خوراسانت بینی تانە ئەیات لەعبداللە ـی کوڕی موبارەک گومانت نەبێت ئەو کەسە مورجیئەیە وە چاک بزانە هەموو ئەو گروپە گومڕایانە کۆدەنگن لەسەر ڕق لێ بونەوەیان لەئەحمەدی کوڕی حەنبەل

(ئێمەش ئەڵێین هەرکەسێ تانە لەکتێبە عەقیدەکان ـی پێشەوایانی سەلەف بات و زانایانی سەلەف بەموجەسیمە ناو ببات ئەوا ئەوکەسە جەهمیە و مورتەدە و لاکرامە)

[(طبقات الحنابلة (1/199-200)].

ئیمام ـی نعیم بن حمّاد رحمه الله تعالی ئەفەرمووێت: ((إذا رأيت العراقي يتكلم في أحمد بن حنبل فاتّهمه في دينه، وإذا رأيت البصري يتكلم في وهب بن جرير فاتّهمه في دينه، وإذا رأيت الخراساني يتكلم في إسحاق بن راهويه فاتّهمه في دينه))

واتا: ئەگەر عێراقیەکت بینی قسە لەسەر احمدی کوڕی احمد ئەکات ئەوا تۆمەتباری بکە لەدینەکەی (گومانت لەدینی ئەوکەسە بێت) وە ئەگەر کەسێکی خەڵکی بەسرات بینی قسە دەکات بە وەهب بن جریر تۆمەتباری بکە لەدینەکەی وە ئەگەر کەسێکی خوڕاسانیت بینی قسەدەکات بە اسحاق ـی کوڕی ڕاهوەی ئەوا تۆمەتباری بکە لەدین
[تاريخ بغداد (6/348)، وتاريخ دمشق (8/132)].

ئێمەش ئەڵێین ئەوەی بەعبدالله ـی کوڕی ئیمام احمد ئەڵێت موجەسیمە گومانمان نیە لەڕیددەکەی

أبو جعفر محمد بن هارون المخرمي الفلاّس دەفەرمووێت:
((إذا رأيت الرجل يقع في أحمد بن حنبل فاعلم أنَّه مبتدع ضالّ))
واتا:ئەگەر کەسێکت بینی قسە بە احمدی کوڕی حنبل ئەڵێت ئەوا چاکبزانە ئەو کەسە مبتدع و گومڕایە
[(تقدمة الجرح والتعديل (ص:308-309)، وتاريخ دمشق (5/294)].

الإمام أبو عثمان الصابوني: دەفەرمووێت
((وعلامات البدع على أهلها بادية ظاهرة، وأظهر آياتهم وعلاماتهم: شدة معاداتهم لحملة أخبار النبي –صلى الله تعالى عليه وسلم- واحتقارهم واستخفافهم بهم))

واتا: نیشانەی ئەهلی بیدەع بەسەر خاوەنەکانیانەوە دیار و ئاشکرایە وەدیارترین نیشانەی ئەهلی بیدەع زۆری دووژمنایەتیانە بۆ هەڵگرانی فەرموودەکان ـی پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم و بەسوک سەیرکردنیان بەکەم زانینیان
[(عقيدة السلف (101)].

السفاريني ئەڵێت: ((ولسنا بصدد ذكر مناقب أهل الحديث فإنَّ مناقبهم شهيرة ..، فمن انتقصهم فهو خسيس ناقص، ومن أبغضهم فهو من حزب إبليس))

واتا: ئێمە باسی فەزیلەتەکانی ئەهلی فەرموودە ناکەین چونکە فەزڵی ئەهلی فەرموودە دیار وئاشکرایە ..وە هەرکەسێک لەپێگەی ئەهلی فەرموودە کەم بکاتەوە ئەوا ئەوکەسە خۆی کەم و هیچ و پوچە وەهەرکەسێک ڕقی لێیان بێت ئەوکەسە لەحزبی شەیتانە
[(لوائح الأنوار (2/355)]

کەواتە موشریکە ئەشعەری و جەهمیەکان زمانتان بگرن لەسەر پێشەوایان ی سەلەف چونکە جگە لەخۆ سوککردن هیچتان بۆ نامێنێتەوە نە لەدونیا و نە لەقیامەت وە بەئیزن ی الله تعالى کاتێ شمشێری هەڵکێشراوی دەوڵەتی ئیسلامی اعزها الله تعالى زاڵ دەبێت بەسەرتان لەسەر کوفرەکانتان داوای تەوبەتان لێ دەکرێت گەر تەوبە نەکەن سەری بۆگەنتان لە لاشەی پیستان جیائەکرێتەوە

الشیخ عبداللطیف آل الشیخ رحمه الله تعالى جوانی فەرمووە :
((ومن عادة أهل البدع إذا أفلسوا من الحجة وضاقت بهم السبل تروّحوا بعيب أهل السنة وذمهم ومدح أنفسهم)).

واتا: لەپیشەی ئەهلی بیدەع ئەوەیە کاتێ موفلیس ئەبن لەبەڵگە و ڕێگەیان لێ تەنگ ئەبێتەوە دێن عەیبە لە ئەهلی سوننەت دەگرن و سەرزەنشتی ئەهلی سوننەت ئەکەن و مەدحی خۆیان ئەکەن.

بسم الله الرحمن الرحيم

جاسم ـي گومڕاو گومڕاكار بانگخوازی شیرکـ ئەڵێت {أَأَمِنتُم مَّن فِي ٱلسَّمَاءِ} وشـەی (في) واتـا الله لەناو ئاسمانە ئایا الله لەناو ئاسمانی چەنەمە؟

جاسـم ـی گومڕاو گومڕاکـار بانگخوازی شیرکـ ئەڵێت {أَأَمِنتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ} [الملك:١٦] وشـەی (في) واتـا الله تعالى لەناو ئاسـمانە ئایا الله تعالى لەناو ئاسمانی چەنەمە یـەکەم یان دووەم یان سێهەم...هتد

شکێنەری جەهمیەت شێـــخ ـی ئیسلام ئیمامـی ابن تيميه رحمه الله تعالى لە الحمويه لەوەڵامی شـوبهەی براجەهمیەکانی جاسم ئەشعەریدا فەرموویـەتی
[ثم من توهم أن كون الله في السماء، بمعنى: أن السماء تحيط به وتحويه فهو كاذب إن نقله عن غيره]

واتا: هەرکـەسێ گومانی وابێت ئاسمان الله تعالى گرتووە بەخۆیەوە بەو مانایەی ئاسمان دەوری الله تعالى ـی گرتووە ئەوا ئەوکـەسە درۆ ئـەکات ئەگەر ئەم ووتەیە لەکەسێکەوە نەقڵ بـکـات

وضال إن اعتقده في ربه، وما سمعنا أحداً يفهمه من اللفظ، ولا رأينا أحداً نقله عن أحد،

واتا: وەئەوەی باوەڕی وابێت ئاسمان دەوری الله تعالى ـداوە ئەوا ئەوکەسە گومڕایە وە لەکەسمان نەبیستووە بەم شێوە تێگەشتبێ وە هیچ کەسـێکمان نەبینیوە ئەم تێگەشتنەی لەکەسێکەوە نەقڵ کردبێت

ولو سئل سائر المسلمين: هل تفهمون من قول الله تعالى ورسوله صلى الله عليه وسلم: إن الله في السماء أن السماء تحويه؟ لبادر كل أحد منهم إلى أن يقول: هذا شيء لعله لم يخطر ببالنا،

واتا: ئەگەر پرسیار لە تێکڕای موسڵمانان بکەیت ئایا واتێگەیشتوون لەوتەی الله و رسولەکەی صـلى الله عليه وسلم کە الله لەئاسمانە یانی ئاسمان ـی دەوری الله تعالى ـداوە ؟ ئەوا ئەبینیت هەر یەکێک لەموسڵمانان ئەڵێن ئێمـە هەرگیز شتی وابەبیرماندا نەهـاتووە

واذا كان الأمر هكذا، فمن التكلف أن يجعل ظاهر اللفظ شيئاً محالاً لا يفهمه الناس منه، ثم يريد أن يتأوله، بل عند المسلمين أن الله في السماء، وهو على العرش واحد

واتا: کەوابوو کەشتەکە وابێت ئەوا تەکەلوف کردنە ڕووکەشـی ئایەتەکە وادەربخەیت کەمەحاڵـە خەڵـک لێی تێ بگات بەڵـکو لەپاش ئەوە بیەوێ تەئویلی بـکات بەڵکو لەلای هەموو موسڵمانان الله تعالى لەئاسـمانە تەنهـایە و لەسەر عەڕشە
(نەکـ لەناو ئاسمان بێت بەڵـکو لەسەرووی ئاسمانە لەسەر عەڕشە)

إذ السماء إنما يراد به العلو، فالمعنى: أن الله في العلو لا في السفل، وقد علم المسلمون أن كرسيه سبحانه وسع السماوات والأرض، وأن الكرسي في العرش كحلقة ملقاة بأرض فلاة

واتا: چونکـە کە لەئایەتەکە ئەفەرموویّت الله تعالى لەئاسمانە مەبەست پیّی بەرز و بڵندی الله یە واتـا الله لەبەرز و بڵندیدایە و لەخوارەوە نـیە وە موسڵمانان ئەزانن کە کورسـی الله تعالى ئاسمـانەکان و زەوی گرتووە وە کـورسی الله تعالى لەچاو گەورەیی عەرش ـدا وەک ئەڵقەیەکە لە بیابانیّکدا

فكيف يتوهم بعد هذا أن خلقاً يحصره ويحويه،
وقد قال سبحانه: {وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ} [طه:٧١]،
وقال تعالى: {فَسِيرُوا فِي الأَرْضِ} [آل عمران:١٣٧] بمعنى: على ونحو ذلك].

واتا: ئیتر چۆن واگومان ئەبـریّت کە دروستکراویّکی وەک ئاسـمان دەوری الله تعالى بـات لەکاتیّکدا هەر لەقورئانی پیرۆزدا وشەی(في) بەواتـای (لەسـەر دیّت) (واتـا هەموو وشەیەکی (في بەواتـای لەناو نایەت) وەکـ الله تعالى ئەفەرموویّت (کاتیّ ساحیرەکانیان ئیمانیان بەموسا هیّنا فیرعەون پیّی وتن)

(قَالَ ءَامَنتُمۡ لَهُۥ قَبۡلَ أَنۡ ءَاذَنَ لَكُمۡۖ إِنَّهُۥ لَكَبِيرُكُمُ ٱلَّذِي عَلَّمَكُمُ ٱلسِّحۡرَۖ فَلَأُقَطِّعَنَّ أَيۡدِيَكُمۡ وَأَرۡجُلَكُم مِّنۡ خِلَٰفٖ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمۡ فِي جُذُوعِ ٱلنَّخۡلِ)

واتا: پیّش ئەوەی من موٚڵەتتان بدەم بڕواتان پیّ هیّنا؟! بەڕاستی دەرکەوت کە هەر موسایە گەورە و سەرۆکتان و ئەویش فیّری جادووی کردوون دەست و پیّتان ڕاست و چەپ دەبڕم وەلەسـەر دار خورماکاندا هەڵتاندەواسم، تا خەڵکی تر عیبرەت وەرگرن

وە الله تعالى فەرموویەتی((فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ))
واتا: جا بچن بەسەر زەوییدا و (وشەی في الارض) واتا بەسەر زەوی لیّرەدا فی بەواتای لەسەردیّت

وەئایەتی {وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ} [طه:٧١] أي: على جذوع النخل

وشەی (في مانای ئەوەنیە لەناو دارخـورما هەڵیان بواسیّت بەڵکـو واتا لەسەر دارەخورما)

پـاشان جاسمە موشریک چەواشەکاری ئەکات لەسەر دابەزینی الله تعالى بۆ ئـاسمان

لەوەڵامدا ئەڵێین

پێغەمبەرمان صلى الله عليه وسلم بەزمانی عەرەبی ڕوون لەپێش هاوەڵانیدا فەرمووی (ينزلُ اللهُ كلَّ ليلةٍ إلى السماءِ الدنيا ، حين يبقى ثلثُ الليلِ الآخرِ ، فيقولُ: من يدعوني فأستجيبُ له ...)

واتا: الله تعالى هەموو شەوێ دائەبەزێتە ئاسمانـی دوونیا کاتێ سێ یەکی کۆتای شەو دادێت دەفەرمووێ کێ داوای هەیە پێی ببەخشم...

ئایا دەکرێت پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم شتێ بلێت و هاوەڵان ئەوشتە وەربگرن بەبێ تەئویل و گۆڕینی ماناکەی، بەڵام هەمان شت پێویست بکات ئەمڕۆ ماناکەی بگۆڕین ؟؟؟

(واتا اصحاب رضوان الله تعالى عليهم ئەو شتەیان بە بێ تەئویل و بە بێ گۆڕینی مانا و بە بێ تکیف وەرگرتووە والله تعالى اعلى واعلم، کەچی ئەمڕۆ ئەشاعیرەی گومڕا و جاسمی زندیق دێن تەئویلی دەکەن پەنا بە الله تعالى)

بسم الله الرحمن الرحيم

دابەزینی الله تعالی لەسێیەکی کۆتای شەودا
بۆ هەر شوێنێکی سەر زەوی لەو کاتەدایە کە
سێیەکی شەو دادێت بەسەریاندا

وە دابەزینی زاتی الله تعالى وەکـ دابەزینی مرۆڤ نیە و چۆنیەتیەکەی نازانرێت تا بەقیاسی ئەقڵی و پرسیاری ئەقڵی لێکدانەوەی بۆبکرێت (لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ) ،
وقال عز وجل : (فَلا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لا تَعْلَمُونَ)

ئیمام ـی ابن رجب الحنبلي رحمه الله تعالى ـدەفەرموویێت
"وقد اعترض بعض من كان يعرف هذا [أي علم النجوم] على حديث النزول ثلث الليل الآخر، وقال: ثلث الليل يختلف باختلاف البلدان ؛ فلا يمكن أن يكون النزول في وقت معين.

واتا: هەندێک لەوانەی شارەزای زانستی ئەستێرە ناسین ڕەخنە دەگرن لەم فەرموودەیە ئەڵێن سێیەکی کۆتای شەو لەشوێن بۆ شوێن دەگۆڕێت کەواتا ناکرێت بوتریَ الله تعالى لەکاتێکی دیاریکراودا دادەبەزێت.

ومعلوم بالضرورة من دين الإسلام قبح هذا الاعتراض، وأن الرسول صلى الله عليه وسلم أو خلفاءه الراشدين لو سمعوا من يعترض به لما ناظروه، بل بادروا إلى عقوبته ، وإلحاقه بزمرة المخالفين المنافقين المكذبين"

واتا: بەڵام ناشرینی ئەم ڕەخنەگرتنە پێویستیەکی زانراوە لەدینی ئیسلام وە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم یان خەلیفە ڕاشیدەکان ـی ئەگەر ئەم ڕەخنەیەیان بیستبایە ئەوا گفتوگۆیان لەگەڵ خاوەن ڕەخنەکەدا نەدەکرد بەڵکو سزایان ئەیا و لەڕیزی پێچەوانکارە مونافیقە بەدرۆخەرەوانی شەرعیان حساب دەکردن .
"فضل علم السلف على الخلف" ص3.

شیخ الإسلام ئیمامی ابن تیمیه رحمه الله تعالى لەوەڵام ـی ئەم گومانەدا دەفەرمووێت
ئەو گومانەی ئەوان دروست ـی دەکەن بۆیە توشی ئەم گومانە بوون چونکە ئەوان دابەزینی الله تعالى وەکـ دابەزینی خۆیان تەماشا دەکەن ئەمەش شوبهاندنی الله تعالى یە
پاشان لەگەڵ ئەوەشدا خاوەن ئەم گومانانە الله تعالى بەجۆرێ دەناسن کە زاتێکە توانای نیە وەکـ خۆیان
وە پێیان وایە الله تعالى ناتوانێ کردارەکانی بەجۆرێ بکات کەلەتوانای کەسی تردا نەبێت لەکردنی ئەوکارە لەیەکـ کاتدا

وە لەفەرموودەدا هاتوە الله تعالى لێپرسینەوە لەگەڵ دروستکراوەکانیدا دەکات هەریەکێ لەدروستکراوەکان وادەزانێ الله تعالى بەس خەریکی لێپرسینەوەیە لەگەڵ ئەودا وتەنها گفتوگۆ لەگەڵ ئەودا دەکـات
بێ ئاگایە لەوەی لەهەمان کاتدا الله تعالى خەریکی لێپرسینەوەیە لەگەڵ خەڵکی تردا

وە پێغەمــبەر صلى الله عليه وسلم: ـدەفەرموویت کــاتێ بەندە دەفەرمووێت (الحمد لله رب العالمين ، يقول الله حمدني عبدي ، وإذا قال الرحمن الرحيم ، قال الله أثنى علي عبدي)
کاتێ بەندە لەنوێژدا ئەفەرمووێ(سوپاس وستایش بۆ پەروەردگاری جیهانیان الله تعالى دەفەرمووێت بەندەکەم ستایشی کـردم وە کاتێ بەندە دەڵێت الرحمن الرحيم الله دەفەرمووێت بەندەکەم مەدح وسەنای کردم) ..

جاهەموو خەڵکـ ئاوا گفتوگۆ لەگەڵ الله تعالى دەکەن وە الله تعالى ـش وەلامی هەموویان دەداتەوە بێ ئەوەی کەسیان الله تعالى سەرقاڵی بکەن
وتـرا بە ان عباس(كيف يحاسب الله تعالى الخلق في ساعة واحدة؟ فقال: كما يرزقهم في ساعة واحدة.)
واتا: چۆن الله تعالى لێپرسینەوەی هەموو درووستکراوەکانی ئەکات لەیەکـ کاتدا فەرمووی وەکــچۆن لەیەکـ کاتدا ڕزقیان ئەیـات ...

کەواتــا چۆن ناکرێت دروستکاری بەتوانای تاکـ و بەدەسەڵاتدار دابەزێت بۆلای بەندەکانی ولەسێیەکی شەودا بانگیان بکات ئەگەرچی شەو ڕۆژ بەنسبەت بەندەکانەوە جیاوازە بەڵام هیچ شتێ الله تعالى دواناخات لەکارەکانی .
[الصافات 180-182] " بيان تلبيس الجهمية "(4/54).

واتا: کەواتــــا الله تعالى دائەبەزێت بەڵام ناوترێ دابەزینی الله تعالى وەکـ دابەزینی مرۆڤە و نایشوبهێنین بەشێوە دابەزینی مرۆڤ الله تعالى بەو شێوە دائەبەزێت کەشایستەیە بەزاتی خۆی
قال الله تعالى (وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا) طه/110 .

وە بوونی شەو ڕۆژ لەسەر زەوی هیچ قورسیەکی نیە بۆ الله تعالـى لەدابەزینی بۆ لای بەندەکانی بەوشێوەیەی کەشایستەیە بەخۆی

وه ـدەفەرمووێت

"والصواب قول السلف: إنه ينزل، ولا يخلو منه العرش وروح العبد في بدنه لا تزال ليلًا ونهارًا إلى أن يموت، ووقت النوم تعرج، وقد تسجد تحت العرش، وهي لم تفارق جسمه، وكذلك أقرب ما يكون العبد من ربِّه وهو ساجد، وروحه في بدنه وأحكام الأرواح مخالف لأحكام الأبدان فكيف بالملائكة؟ فكيف بربِّ العالمين؟

واتا: وتەی درووست وتەی سەلەفه الله تعالى دائەبەزێت و عەرش لێی بەتاڵ نابێت وه ڕوح ـی بەنده لەلاشەیدا بەبەردەوام بەشەو بەڕۆژ تاکاتی مردن وەلەکـاتی خەودا ڕوح دەڕوات و سجده دەبات لەژێر عەرش لەکاتێکدا ئەو ڕوحه لەجەستەش جیانەبۆتەوه وه نزیکـترین کات بەنده له الله تعالى نزیکه کاتی سوجدەیه وه لەهەمان کاتیشدا ڕوحی بەنده لەلاشەکەیدایه بۆیه حوکم ـی ڕۆحەکان جیاوازه لەحوکم ـی جەسته چجای بۆ فریشتەکـان و چجای بۆ الله تعالى

((شرح حديث النزول)) (ص161، 232).

القاضي أبو يعلى ابن الفراء الحنبلي رحمه الله تعالى: دەفەرمووێت

ئیمام ـی احمد رحمه الله تعالى له نامەکەیدا بۆ مسدد فەرمووی

إن الله عز وجل ينزل في كل ليلة إلى السماء الدنيا ولا يخلو من العرش. فقد صرح أحمد بالقول إن العرش لا يخلو منه . إبطال التأويلات (١/٢٦١) .

واتا: الله عزوجل هەموو شەوێ دائەبەزێ بۆ ئاسمانی دوونیا بەبێ ئەوەی عەرش چۆڵ بێت ئیمام ـی احمد تەصریح ـی یاوه کەعەرش چۆڵ نابێت له الله تعالى .

بشر بن السري پرسیاری له حماد بن زید کـرد و وتی يا أبا إسماعيل، الحديث الذي جاء "ينزل ربنا إلى السماء الدنيا" يتحول من مكان إلى مكان؟ فسكت حماد بن زيد، ثم قال: هو في مكانه يقرب من خلقه كيف يشاء

واتا: ئەی باوکـی اسماعیل ئەو فەرموودەی هاتووه لەبارەی دابەزین ـی الله تعالى بۆ ئاسمانی دوونیا ئایا مانای ئەوەیه الله تعالى لەشوێنێکەوه ئەڕوات بۆ شوێنێ تر ؟

حماد بن زید بێدەنگـ بوو پاشان فەرمووی الله تعالى لەشوێنی خۆیدایه چۆنی بوێت لەبەندەکانی نزیـک ئەبێتەوه .

العقيلي في الضعفاء (١/١٤٣) .

ئەم بۆچوونەش بۆچونی الإمام أحمد بن حنبل و إسحاق بن راهويه، وحماد بن زيد، وعثمان بن سعيد الدارمي وجگەلەوانیشه رحمهم الله تعالى "

ئیمام ـی إسحاق بن راهویە رحمه الله تعالی دەفەرموویێت

دخلت على عبد الله بن طاهر، فقال: ما هذه الأحاديث التي تروونها؟
قلت: أي شيء أصلح الله الأمير؟
قال: تروون أن الله ينزل إلى السماء الدنيا.
قلت: نعم، رواه الثقات الذين يروون الأحكام.
قال: أينزل ويدع عرشه؟
قال: فقلت: يقدر أن ينزل من غير أن يخلو العرش منه؟
قال: نعم.
قلت: ولم تتكلم في هذا؟ "

واتا: چومە ژورەوە بۆ لای عبداللە بن طاهر (کاربەدەستی ویلایەتی خراسان)
پێی وتم ئەی اسحاق ئەم فەرموودانە چیە دەیگێڕنەوە ؟
وتم الله تعالی ئیصلاح ـی ئەمیر بکات کام فەرموودەیە ؟
وتی ئەڵێن الله تعالی دائەبەزێ بۆئاسمان ـی دوونیا
وتم بـەڵێ
وتی ئایا دائەبەزێت و عەرش چۆڵ ئەبێت
وتم الله تعالی ئەتوانێ دابەزێت و بێ ئەوەی عەرش چۆڵ بێت ؟
وتــــی بەڵێ
وتم کەواتــا بۆقسە بکەین تێیدا (کەواتا مادام بڕوامان وایە الله تعالی بەتوانا و دەسەڵاتدارە ئەوەی لەسەر ئێمەیە باوەڕ و ملکەچ بووە نەک پرسیار لە چۆنیەتی)
أخرجه اللالكائي في شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة (٣/٤٥٢) .

ئیمامی ابن تیمیة - رحمه الله ـدەفەرموویێت
(والقول الثالث: هو الصواب، وهو المأثور عن سلف الأمة وأئمتها: أنه لا يزال فوق العرش، ولا يخلو العرش منه، مع دنوّه، ونزوله إلى سماء الدنيا، ولا يكون العرش فوقه، وكذلك يوم القيامة كما جاء به الكتاب والسنّة، وليس نزوله كنزول أجسام بني آدم من السطح إلى الأرض بحيث يبقى السقف فوقهم؛ بل الله مُنزَّه عن ذلك)
((مجموع الفتاوى)) (5/ 242)،

واتا: وتەی سێهەم کەوتەی درووستە و وتەی پێشەوایانی سەلەفە کە الله تعالی بەردەوام لەسەر عەرش ـە وعەرش بەتاڵ نابێت لە الله تعالی سەرەڕای نزیک بونەوەی الله تعالی و دابەزینی الله تعالی بۆ ئاسمان ـی دوونیا وە هەروەها لەرۆژی قیامەت ـدا وەکچۆن لە کـتاب و سونەتدا هاتووە وە دابەزینی الله تعالی وەک دابەزینی جەستەی نەوەکانی ئادەم نیە وەکچۆن نەوەی ئادەم کاتێ لەشوێنێکەوە دائەبەزێ سەقف ـی ئەو شوێنە دەکەوێتە سەرەوەی مرۆڤەکە الله تعالی دوورە لەم لێکچواندنە و پاک و بێ گەردە.

بسم الله الرحمن الرحيم

ڕەددێکی ڕووخێنەر
بۆ جاسمە موشریێکی چەواشەکار

ئەم ئەشعەریە قبوریيە (جاسم کەرکوکی) بەشوێنکەوتوانی عەقیدەی سەلەف دەڵێت (ئێوە ئەگەر ڕاست دەکەن ئایەت وفەرموودەکانی سیفات لەسەر زاهیر وەردەگرن و دژی گۆڕینی مانا زاهیریەکانی ئایەت و فەرموودەی سیفاتن
وەرن ئەم فەرموودەیە لەسەر زاهیرەکەی وەربگرن کە پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرموویەتی(بەرد ڕەشەکە دەست ـی ڕاستی الله تعالی یە)
وە ئەم فەرموودەیە ئیمام ـی بوخاری گێڕاویەتیەوە ئایا ئێوە لەسەر زاهیرەکەی دەڵێن بەردە ڕەشەکە دەستی ڕاستی الله تعالی یە ؟؟؟؟)

لەوەڵام ـی جاهل (کەر)کووکی ئەڵێین

①ئەم فەرموودەیە لە بوخاری ـدا نەهاتووە
②ئەم فەرموودەیە سەحیح نیە لە پێغەمبەرەوە صلی الله علیه وسلم (ئەگەر سەحیح یش بێت ئێمە مانای فەرموودەکە ناگۆڕین چونکە خودی فەرموودەکە مەبەستەکەی ڕوونکردۆتەوە)

پرسیار کرا لەشیخ الإسلام ابن تیمیة لەبارەی فەرموودەی پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ يَمِينُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ)
واتا: بەردە ڕەشەکە دەست ـی ڕاستی الله تعالی یە لەسەر زەوی
لەوەڵامدا فەرمووی
" هذا الْحَدِيثُ قَدْ رُوِيَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِإِسْنَادِ لَا يَثْبُتُ .
وَالْمَشْهُورُ : إنَّمَا هُوَ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ ، قَالَ: (الْحَجَرُ الْأَسْوَدُ يَمِينُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ ، فَمَنْ صَافَحَهُ وَقَبَّلَهُ فَكَأَنَّمَا صَافَحَ اللَّهَ وَقَبَّلَ يَمِينَهُ) .

ئەم فەرموودەیە پەسەند لەپێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ـەوە جێگر و ثابت نیە بەڵکو وابەربڵاوە (مشهورە) لە ابن عباس ـەوە گێڕاوەتەوە کەفەرموویەتی (بەردە ڕەشە دەستی ڕاستی الله تعالی یە لەسەر زەوی هەرکەس تەوقەی لەگەڵ بکات وماچ ـی بکات وەکو ئەوە وایە تەوقەی لەگەڵ الله تعالی کردبێت ودەستی ڕاستی الله ـی ماچ کردبێت .

وَمَنْ تَدَبَّرَ اللَّفْظَ الْمَنْقُولَ : تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ لَا إشْكَالَ فِيهِ إلَّا عَلَى مَنْ لَمْ يَتَدَبَّرْهُ ، فَإِنَّهُ قَالَ: (يَمِينُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ) ، فَقَيَّدَهُ بِقَوْلِهِ : (فِي الْأَرْضِ) ، وَلَمْ يُطْلِقْ فَيَقُولَ : (يَمِينُ اللَّهِ) . وَحُكْمُ اللَّفْظِ الْمُقَيَّدِ يُخَالِفُ حُكْمَ اللَّفْظِ الْمُطْلَقِ.

واتا: هەرکەسێ سەرنج ی ئەو وتەیە بات بۆی ڕوون دەبێتەوە هیچ کێشەیەکی تێدانیە تەنها بۆکەسێ کێشە درووست دەکات کەسەرنج ی نەیاتێ چونکە فەرمووی (دەستی ڕاستی الله یە لەسەر زەوی) بەوشەی لەسەر زەوی سنوورداری کرد نەیفەرموو (دەستی ڕاستی الله یە) حوکمی وشەی سنوردار کراو پێچەوانەی حوکمی وشەی ڕەهایە.

ثُمَّ قَالَ: (فَمَنْ صَافَحَهُ وَقَبَّلَهُ فَكَأَنَّمَا صَافَحَ اللَّهَ وَقَبَّلَ يَمِينَهُ) ، وَمَعْلُومٌ أَنَّ الْمُشَبَّهَ غَيْرُ الْمُشَبَّهِ بِهِ ؛ وَهَذَا صَرِيحٌ فِي أَنَّ الْمُصَافِحَ لَمْ يُصَافِحْ يَمِينَ اللَّهِ أَصْلًا ، وَلَكِنْ شُبِّهَ بِمَنْ يُصَافِحُ اللَّهَ !!

پاشان فەرمووی (هەرکەس تەوقەی لەگەڵ بکات و ماچ ی بکات وەکــو ئەوە وایە تەوقەی لەگەڵ الله تعالی کردبێت و دەستی ڕاستی الله تعالی ی ماچ کردبێت) وە شتێکی زانراوە کەئەمە شوبهاندنە وەشوبهاندوویەتی نەک مەبەست پێی ئەوەبێت بەردەکە خۆی لەخۆیدا دەستی الله تعالی بێت
چونکە ئەوەی تەوقەی لەگەڵ بەردەکە دەکات ڕاستەوخۆ تەوقەی لەگەڵ دەستی ڕاستی الله تعالی نەکردووە بەڵکو شــوبهاندی بەوەی فەرمووی
(وەکـــــو ئەوە وایە تەوقەی لەگەڵ دەست ی الله تعالی کردبێت) (واتا بەردەکە خۆی دەستی الله تعالی نیە گەر خۆی دەست ی الله تعالی بوایە
نەیدەفەرموو وەکو ئەوە وایە تەوقەی لەگەڵ دەستی الله تعالی کردبێت بەڵــکو دەیفەرموو تەوقەکردن لەگەڵ بەردە ڕەشەکە تەوقەکردنە لەگەڵ الله تعالی)

فَأَوَّلُ الْحَدِيثِ وَآخِرُهُ يُبَيِّنُ أَنَّ الْحَجَرَ لَيْسَ مِنْ صِفَاتِ اللَّهِ ، كَمَا هُوَ مَعْلُومٌ عِنْدَ كُلِّ عَاقِلٍ،

واتا: سەرەتای فەرموودەکە وکۆتایەکەی ڕوونی دەکـاتەوە کەخودی بەردە ڕەشەکە لەسیفات ی الله تعالی نیە (چونکە خودی فەرموودەکە وتی وەکـو ئەوە وایە تەوقەی لەگەڵ الله تعالی کردبێت واتا خودی خۆی سیفەتی الله تعالی نیە) هەروەکــچۆن ئەمە لەلای هەموو کەسێکی ئاقڵ شتێکی زانراوە
"مجموع الفتاوى" (6/ 397) .

کەواتــە بەکوێرای چاوی ئەشــاعیرە ئێمە ماناکەی ناگۆڕین هەرلەسەر زاهیرەکەی وەری دەگرین کەزاهیری فەرموودەکـە دەریدەخات کەخودی بەردە ڕەشەکە دەستی الله تعالی نیە بەڵام وەکــو ڕێزیک دراوەتە پاڵ الله تعالی وە ئەم نموونانەش زۆرن لەقورئانی پیرۆز و سونەت

هەرشتێ لەلای الله تعالی زۆر پیرۆزبێت ئەوشتەی داوەتە پاڵ خۆی وە دانەپاڵی ئەوشتە بۆ الله مانای ئەوەنیە ئەوشــتە سیفەت ی الله تعالی بێت بۆنمونە الله تعالی ـدەفەرمووێت
(نَاقَةُ ٱللَّهِ لَكُمۡ آيَةً)

لێردا فەرمووی وشترەکەی **الله تعالی** ـ جائەمە وەک ڕێزگرتن ـدراوەتە پاڵ **الله تعالی** نەکـ خودی وشترەکە بەشـێک بێت لەسیفەت ـی **الله تعالی**
یان دەفەرموویێت (وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي)
واتا: لەرۆح ـی خۆم رۆحم بەبەرا کرد و بوو بە مرۆڤێکی تەواو خاوەن گیان

جا بەئیجماعی هەموو ئومـەتی ئیسلام ـی بەکۆڕای هەموو گروپەکان و فیرقەکان
رۆح سیفەت ـی **الله تعالی** نیە بەڵکو مەخلوقێکی **الله تعالی** یە
بەڵام کەدەفەرموویێت لەرۆح ـی خۆم واتا ڕۆح موڵکێکی مەخلوقـی خۆیەتی وەکـو ڕێز ڕۆح ـی یاوەتە پاڵ خۆی (وەکـ چۆن تۆی مرۆڤ ئەڵێی پـارەکەم یان سەیارەکەم لەکاتێکدا پارە و سەیارەکەت سیفەتێکی تۆنیە بەڵکو وەکو موڵکێکی خۆت دەیدەیتە پاڵ خۆت)

بۆیە ئەم ڕیوایەتەش کە دەفەرموویێت دەستی ڕاستی **الله تعالی** یە لەسەر زەوی واتە ئەوەندە پیرۆزە هەرکەسێ ماچی بکات **وەکـو** ئەوە وایە ماچ ـی دەستی **الله تعالی** ـی کردبێت گەر خۆی لەخۆیدا دەستی **الله تعالی** بوایە ئەبوو بیگوتایە هەرکەسێ ماچی بکات ئەوە ماچی دەستـی **الله** ـی کردووە بـەڵام کەفەرمووی **وەکو** ئەوە وایە ماچی دەست **الله تعالی** ـی کردبێت کەواتە مەبەستی ئەوەنیە بەردە ڕەشەکە خۆی لەخۆیدا دەست ـی **الله تعالی** بێت

نموونەیەکی ئەقـڵی
سەرۆکـی وڵات کارمەندێکی خۆی دەنێرێت بۆ شـارێک وە دەڵێت ئەم کارمەندە چاوی منە بەسەرتانەوە هەرکەسێ ڕێز لەم کارمەندە بگرێت **وەک** ئەوە وایە ڕێزی منی گرتبێت
بەڵام ئەو کارمەندە لەحەقیقەتدا چاوی سەرۆک وڵاتەکە نیـە بەڵام وەکـ ڕێزێ دایە پاڵ خۆی وە ڕونوی کردووە ڕێز گـرتن لەئەو کارمەندە وەکـو ڕێزگرتنە لەسەرۆک وڵاتەکە
کەواتـا شتێکی ڕوونە کە خودی کارمەندەکە سـەرۆکی وڵاتەکە نیە بەڵام ڕێزگرتن لەو کـارمەندە وەکــو ڕێزگــرتنە لەسەرۆکی وڵاتەکە بەبێ ئەوەی کارمەندەکە بـەشێکی ئەندامی سەرۆک وڵاتەکە بێت

کەواتـا هەرخودی فەرموودەکە گەر سەحیح یش بایە ئێمە هیچ کات لەئایەت و فەرموودە ڕاناکەین چونکە دڵنیاین هەرلەخودی ئایەت و فەرموودەکە مەبەستەکە ڕوون کراوەتەوە بۆیە وەکــو ئێوەی ئەشـعەری پەنا نابەینەبەر مانا گۆڕینی دەقەکان

بسم الله الرحمن الرحيم

بەتاڵ کردنەوەی سیحرێکی بەڵا سەربازی گومڕا

ئـایا سەربازی ئەشـعەری ڕاست دەكات
كە نابێت بوترێ الله تعالى (مكان) شوێنی هەیە ؟
ئایا ڕاستە ئیجماع ـی ئوممەت لەسەر ئەوەیە الله تعالى شوێنی نیـە ؟

سەربازی زندیق دەڵێت ئێمە دان بەوە دەنێین الله تعالى بەرز و بڵندە بەڵام ناڵێین الله تعالى شـوێنی هەیە
واتــا ناڵێت بەرزی الله تعالى واتا الله تعالى بەرزە وەکـ شوێن بەڵكو مەبەستی ئەوەیە الله تعالى بەرزە وەکـ پلە و دەسەڵات و توانا
واتا اثبات ـی ئەوە ناكات كە الله تعالى لەسەرووی ئاسمانەكانەوەیە والح
بەڵكو كەدەڵێت باوەڕمان بە(علو = بەرز و بڵندی الله تعالى هەیە) واتە الله تعالى بەرز و بڵندە لەدەسەڵاتداری و توانایدا، نەکـ وەکـ شوێن و (مكان) پەنا بە الله تعالى

ئێستا بابزانین لەدەقە شەرعییەكان و وتەی زانایان ـی ئەهلی سـوننەت (مكان) شوێن بۆ الله تعالى (ئیثبات) جێگیركراوە؟

قسە و نموونە هێنانەوە عەقڵیەكان ـی بەوتەیەكی ابن عبدالبر وەڵام دەدەینەوە لەكۆتایدا
كەدەیەوێ بەو نموونە عەقڵی و كەلامیـانە تەعطیل ـی مكان بۆ الله تعالى بكات
ئێمە شوێن كەوتەی دەقـی شەرعین ئێـستاش وەڵامی درۆكانـی سەرباز ئەشعەری بەرامبەر دەقەشەرعیەكان و درۆكردن ـی بەدەم زانایان دەدەینەوە بە ئیزنی الله تعالى

①ئیمام ـی مسلم گێڕاویەتیەوە كە پێغەمبەر صلى الله علیه وسلم پرسیاری لەجاریەكـە كرد و پێی فەرموو
(أين الله؟ قالت: في السماء، قال: من أنا؟ قالت: أنت رسول الله، فقال صلى الله عليه وسلم: أعتقها، فإنها مؤمنة)

واتا: ئایا الله تعالى لەكوێیــە ؟
جاریەكە وتی لەئاسمانە
پێغەمبەر صلى الله تعالى علیه وسلم فەرمووی ئەی من كێم ؟
فەرمووی تۆ نێردراوی الله ـی
پێغەمبەر صلى الله تعالى علیه وسلم فەرمووی ئازادی بـكە ئەمە ئیماندارە .
فەرمووی الله تعالى لەكوێـیە ؟ وشەی كوێ بۆ (مكان) شوێن بەكاردێت بەشـاهێدی ئیمامە گەورەكان ـی ئەشاعیرە.

ابن فورك الأشعري ـدەڵێت
(الْكَلَام فِيمَا يتَضَمَّن قَوْله صلى الله عليه وسلم أَيْن الله فَإِن ظَاهر اللُّغَة تدل من لفظ أَيْن أَنَّهَا مَوْضُوعَة للسؤال عَن الْمَكَان ويستخبر بهَا عَن مَكَان المسؤول عَنهُ بأين ... وَهَذَا هُوَ أصل هَذِه الْكَلِمَة)

واتا: وتەکەی پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم کەدەفەرمووێ الله تعالى لە کوێیە بەڕووکـەش ـی زمان ـی عەرەبی بەڵگەیە لەسەر پرسیارکردن بـۆ شوێن (مکان) وە کەسـی پرسیار لێکـراو وەڵام دەداتەوە لەبارەی شوێن ـی ئەوەی کەپرسیاری لێکراوە
وە ئەمە بنچینە و بنەمای وشەکەیە (کە بۆ شوێن بەکاردێت)
مشكل الحديث وبيانه (ص158)

بۆ بەدرۆخستنەوەی سەربازی ئەشـعەری ئەم وتەیەی ابو يعلى ابن الفراء الحنـبلي دادەنێین کە دەفەرمووێت (الحقيقة في هذه اللفظة أنها استفهام عن المكان دون المنزلة والرتبة، وإنَّما تُستعمل في ذلك على طريق المجازة، فكان حملها على الحقيقة أولى)

واتا: حەقیقەتی وشەی لەکوێیە پرسـیـارە دەربارى شـــوێن مەبەست پێی پێگە و پلە و پایە نیە، بەڵکو ئەوانەی وشەی (أين)[لەکوێیە] تەئویل دەکەن بۆ مانای پێگە و پلە و پایە لەڕێگەی مانای مەجازەوە ئەم (مانا گۆڕینە) بەکاری دەهێنن ئەگـینا ڕاستـی وشەی(اين..لەکوێیە بۆ شوێن بەکاردێت نەک بۆمانای تر)
إبطال التأويلات (ص278)

تێبینی: أين واتا لەکوێ

②ئیمام ـی بوخاری بەسەرهاتی میعراج (بەرزکردنەوەی پێغەمــبەر صلى الله عليه وسلم بۆ ئاسمان ـی گێڕاوەتەوە بەدرێژی ئەوەی مەبەستمان ـە لێرەدا ئەو بڕگەیەکە کەدەفـەرمووێت
(إن أمتك لا تستطيع ذلك فارجع فليخفف عنك ربك وعنهم
فالتفت النبي صلى الله عليه وسلم إلى جبريل كأنه يستشيره في ذلك ، فأشار إليه جبريل : أن نعم ، إن شئت
فعلا به إلى الجبار، فقال وهو مكانه يا رب خفف عنا، فإن أمتي لا تستطيع هذا).

واتا: موسا بەپێغەمبەری فەرموو عليهم الصلاة والسلام ئەی محمد الله تعالى چی پەیمانێکی پێ ناردیت ؟ فەرمووی پەنجا نوێژ لەشەو ڕۆژێکدا
موسا فەرمووی ئومەتەکەت ناتوانن ئەوەبکەن بگەڕێوە بۆ لای الله تعالى داوای لێ بکە کەم ـی بکاتەوە

پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ئاوڕی یایەوە بەلای جبریل ـدا وەک پرسکردن بەجبریل وە جبریل یش فەرمووی بـەڵێ
جبریل پێغەمبەری بەرزکردەوە صلی الله علیه وسلم بۆلای الله تعالی وە ئەوە شـوێنی الله تعالی یە (ئینجا پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرمووی)
(ئەی پەروەردگار لەسەرمان کەم ـی بکەوە ئومەتەکەم لەتوانـایدا نیە)

(صحيح البخاري)(6/ 2732)

لەڕیوایەتێکی تردا بەڕوونتر هاتووە ـدەفەرمووێت (فعلا به جبريل حتى أتي إلى الجبار وهو مكانه فقال: يا رب خفف)
واتا: جبـریل بەرزی کردەوە تاگەشـتە لای الله تعالی وە ئەوە شـوێن ـی الله تعالی یە دوعای کرد و فەرمووی یارب کەم ـی بکەوە لەسەر ئومەتەکەم.
التوحيد لابن خزيمة (2/ 527)

وتەی زانـــایان ـی سەلەف و متقدمین و متأخرین لەسەر جێگرکردن ـی شوێن بۆ الله تعالی و بەدرۆخستنەوەی سەربازی ئەشـعەری

①ئیمام ـی الدارمي رحمه الله تعالى: ـدەفەرمووێت (فمن ادعى أنه ليس لله حد فقد رد القرآن وادعى أنه لاشيء لأن الله تعالى وصف حد مكانه في مواضع كثيرة من كتابه)

واتا: هەرکەسـێ لافی ئەوە لایێ بات کە الله تعالی سنووری نیە ئەوە ڕەددی قورئان ـی کردۆتەوە وەبانگەشەی ئەوەی کردووە کە هیچ نیە چونکە الله تعالی وەسفی سنور ، شـوێن ـی خۆی کـردووە لەچەندان شوێن لەکتابەکەیـدا
(النقض ص102)

②ئیمام ـی بوخاری ـدەفەرمووێت رحمه الله تعالى (وقال الفضيل بن عياض: إذا قال لك جهمي: أنا أكفر برب يزول عن مكانه، فقل: أنا أؤمن برب يفعل ما يشاء)

واتا: فضیل ـی کوڕی عیاض ـدەیفەرموو ئەگەر جەهمیەک پێی وتی من بێ باوەڕم بە پەروەردگارێـک کە لەشـوێنی خۆی لابچێت ئەوا وەڵام ـی ئەوجەهمیە بەرەوە پێی بـڵێ(من باوەڕم بە پەروەردگـارێکە چی بووێت دەیـکات) [خلق أفعال العباد للبخاري] [(ص36)]

③ئیمام ـی مجاهد رضي الله تعالى عنه وارضاه لەتەفسیری ئایەت ـی {وقربناه نجيا} ـدەفەرمووێت (فلما رأى مكانه وسمع صريف القلم؛ قال: {رب أرني أنظر إليك}
واتا: کـاتێ شوێن ـی الله تعالى بینی و گوێی لەدەنگی قەڵەم بـوو ئەوکاتە موسا وتی پەروەردگارا ڕێگەم بە بت بینم .
(العظمة لأبي الشيخ الأصبهاني (2/ 690)

④بـشری کوڕی السری پرسیاری لەحەمادی کوڕی زید کـرد
وتی (يا أبا إسماعيل الحديث الذي جاء: {ينزل ربنا إلى سماء الدنيا} يتحول من مكان إلى مكان؟ فسكت حماد بن زيد ثم قال: هو في مكانه يقرب من خلقه كيف شاء.)
(ابن بطة في كتاب " الإبانة)

واتا: ئەی باوکی اسماعیل ئەو فەرموودەی کەهاتووە کەدەفەرمووێت
(الله تعالى دادەبەزێت بۆ ئاسمانی دوونیـا) ئایا الله تعالى شوێن خۆی دەگۆڕێ بۆ شوێنی تر؟ حەماد بن زید بێدەنگ بـوو پاشان وتی (الله تعالى لە شـوێنی خۆیەتی و نزیک دەبێتەوە لەدروستکراوەکانی بەهەرشێوەیەک خۆی ویســتی لێ بێت)
مجموع الفتاوى (5/ 376)

⑤ئیمام حرب الكرماني رحمه الله تعالى: ـدەفەرمووێت (والجهمية أعداء الله: وهم الذين يزعمون أن القرآن مخلوق وأن الله لم يكلم موسى، وأن الله لا يتكلم، ولا يرى، ولا يعرف لله مكان)

واتا: جەهمیەکان دوژمنان ـی الله تعالى ئەوانەی کەپێیان وایە قورئان مەخلوقە وە الله تعالى قسەی لەگەڵ موسا نەکردووە وە پێیان وایە الله تعالى قسە ناکات و نابینرێت وە پێیان وایە الله شـــــوێنی نیـــە
[مسائل حرب الكرماني] (3/ 980)

⑥ئیمام عثمان الدارمي رحمه الله تعالى لەڕەددی بـشری المریسی ـدەفەرمووێت (وكيف يهتدي بشر للتوحيد، وهو لا يعرف مكان واجده)

وایا: بـشر چۆن ڕێنمای و هیدایەت دەدرێت بۆ تـەوحـید لەکاتێکدا شـوێن ـی بەدیهێنەرەکەی نازانێت [42 النقض]

⑦ئیمام ـی ابن قتيبه رحمه الله تعالى ـدەفەرموویت (أن الله تعالى هو العلي، وهو الأعلى، وهو بالمكان الرفيع، وإن القلوب عند الذكر تسمو نحوه، والأيدي ترفع بالدعاء إليه.)

واتا: الله تعالى بڵند و بەرزە وە لەشوێنــی بەرزە وە لەکاتی یادکردن ـی الله تعالى ـدا دڵەکان بۆلای ئەو هەڵدەقولێت و بەرزدەبنەوە وە لەکات ـی پاڕانەوەدا دەستەکان بۆلای ئەو بڵند ئەکرێنەوە

[تأويل مختلف الحديث (ص394)]

⑧ئیمام ـی إبن جرير الطبري رحمه الله تعالى ـدەفەرموویت (معنى ذلك: وهو العلي على خلقه بارتفاع مكانه عن أماكن خلقه...كما وصف به نفسه أنه على العرش، فهو عال بذلك عليهم)

واتا: مانای ئەوەش بریتیە لەوەی الله تعالى بەرز و بڵندە لەسەر دروستکراوەکان ـی بە بەرزیبوونی شــوێنەکەی بەسەر شوێن ـی دروستکراوەکان ـی، وەهەروەک چۆن وەسفی خۆی کردووە کەلەسەر عەرشە ئاوا بەشــوێن یش بەرزە بەسەر درووستکراوەکانیەوە)

تفسير الطبري (5/ 406)

⑨ئیمام ـی ابن بطة رحمه الله تعالى ـدەفەرموویت (نقول: إن ربنا تعالى في أرفع الأماكن، وأعلى عليين، قد استوى على عرشه فوق سماواته، وعلمه محيط بجميع خلقه)

واتا: دەڵێین الله تعالــى پەروەردگارمان لەبەرزترین شوێنە و بەرز و بڵندترینە وەلەسەر عەرشــەکەی بەرز و بڵندە لەسەرووی ئاسمانەکان وە زانستەکەی هەموو دروستکراوەکان ـی دەگرێتەوە...

(الإبانة الكبرى – ابن بطة (7/ 141))

⑩ئیجماع لەسەر ڕیددەی ئەوکەسەی کە نەڵێت الله تعالی شـوێن ـی هەیە
ئیمام ـی الدشتي الحنبلی رحمه الله تعالی ـدەفەرموویت (فمن مذهب أصحاب الحديث الذين هم أهل السنة وأئمةُ المسلمين وعلماءُ بيانٍ يعتقدون ويشهدون أن من قال: "ليس لله تعالى حدٌّ" يعني بذلك: أن الله في كل مكان، أو "ليس هو على العرش استوى كما تقرر في قلوب العامة"، أو ليس سبحانه "شخص" ولا "شيء"، أو ليس لله جهة، ولا له مكانٌ؛ فقد ارتد عن دين الإسلام، ولحق بالمشركين، وكفر بالله وبآياته وبما جاء به رسوله ﷺ)

واتا: لەمەزهەب ـی ئەهلی حەدیث ئەوانەی کەئەهلی سوننەت و جەماعەن و پێشەوای موسڵمانانن و زانایان بڕوایان وایە وشایەتی ئەیەن کەهەرکەسـێ بڵێت (الله تعالی سنوری نیە واتـا بڵێت الله تعالی لەهەموو شوێنێکە یان بڵێت الله تعالی لەسەر عەرش نیـە بەوشێوەی کەدڵی عەوام ـی موسڵمانان جێگیرە یان نەڵێت الله تعالی (کەسـێکە) یان نەڵێت الله تعالی (شتێـکە) یان نەڵێت الله (جێگە و شـوێن ـی هەیە) ئەوا ئـــەوکەســـە مورتەد بۆتەوە لەدین ـی ئیسلام و بۆتە یەکێ لەموشریکان وەکافربووە بە الله تعالی و بەئایەتەکان ـی وە کافربووە بەوەی بۆ پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم هاتووە
[إثبات الحد ص180]

①① الشيخ الإسلام ئیمام ـی ابن تیمیة رحمه الله تعالی ـدەفەرموویت (جاء في الآثار من إثبات مكانه تعالى)
واتا: لەئەثـەرەکان ـدا هاتوە جێگیرکردن ـی شـوێن بۆ الله تعالی
بيان تلبيس الجهمية (3/ 622)

②①ئیمام ـی ابن رجب حەنبەلی رحمه الله تعالی ـدەفەرموویت (وأما المكان: ففيه نزاع وتفصيل. وفى الصحيحتين إثبات لفظ المكان)
واتا: بەڵام شــوێن ناکۆکی و تەفسیلی تێدایە لەهەردوو سەحیحەکەدا لەفزی شوێن بۆ الله تعالی جێگیرکراوە .
ذيل طبقات الحنابلة (2/ 24)

لەوەڵامی گومانــە بەناو ئەقڵی و کەلامیەکانی سەرباز کەقیاس ـی الله تعالی دەکات بەمخلوقات

ئیمام ـی ابن عبد البر رحمه الله تعالی ـدەفەرموویت

وأما احتجاجهم لو كان في مكان لأشبه المخلوقات ; لأن ما أحاطت به الأمكنة واحتوته مخلوق فشيء لا يلزم، ولا معنى له لأنه عز وجل ليس كمثله شيء من خلقه، ولا يقاس بشيء من بريته لا يدرك بقياس، ولا يقاس بالناس

واتا: ئەوەی کەدەیــکەن بەبەڵگــە دەڵێن ئەگەر الله تعالی شوێنی هەبێت ئەوا شوبهێنراوە بە مخلوقات چونکە ئەوەی کە شــوێن دەیگرێتەوە بریتیە لەمخلوق ئەم(قسەیەش)وتەیەک(نیە ئێمەی پێ مولزەم بکرێت وەهیچ مانایەکی نیە چونکە الله عزوجل هیچ هاوشـێوەیەکی نیە لەدروستکراوەکانی وە الله تعالی قــیاس ناکرێت بەمخلوقات وە بەقیاســی ئەقڵی و نموونە هێنانەوەی ئەقـڵی) درکـ بە(ناسینی)الله تعالی ناکرێت وە الله تعالی بەخەڵکــی قیاس ناکرێت

لا إله إلا هو كان قبل كل شيء ;، ثم خلق الأمكنة والسماوات والأرض وما بينهما وهو الباقي بعد كل شيء، وخالق كل شيء لا شريك له
واتا: هیچ پەرستراوێــک نیە بەحەق تەنها الله تعالی نەبێت الله تعالی بوونی هەبووە پێش هەموو شــتێک پاشان شوێن و ئاسمانەکان و زەوی وئەوەی لەنێوانیاندا دروست ـی کرد وە الله تعالی دوای لەناوچوونی هەموو شتێک هەر ئەمێنێتەوە وە دروســتکاری هەموو شتێکە و هاوبــەشی نیە

وقد قال المسلمون وكل ذي عقل أنه لا يعقل كائن لا في مكان منا ، وما ليس في مكان فهو عدم،

واتا: موسڵمانان و هەموو خاوەن ئەقڵێک دەڵێن ناکرێت و مەحاڵە بونەوەرێــک هەبێت لەئێمەدا وئەو بونەوەرە شوێنی نەبێت چونکە هەرشتێ شوێن ـی نەبێت ئەوا ئەوشتە نیە...

وثبت بالواضح من الدليل أنه كان في الأزل لا في مكان، وليس بمعدوم فكيف يقاس على شيء من خلقه؟ أو يجري بينه وبينهم تمثيل أو تشبيه؟ تعالى الله عما يقول الظالمون علوا كبيرا

واتا: وە چەسپاوە بەبەڵگەی ڕوون کە الله تعالى لەئەزەلدا هەبووە لەشوێندا نەبووە وە نەبوون ـی شوێن ـی مانای ئەوە نیە الله تعالى بوونی نەبووە کەواتـا چۆن الله تعالى قیاس دەکرێت بە مخلوقات یان لەنێوان الله تعالى و مخلوقات ـدا شوبهاندن و هاوشێوە دانان ئەنجام بدرێت پاکـ و بێگەردی بۆ الله تعالى لەوەی ستەمکاران دەیلێن...

ولكنا نقول استوى من لامكان إلى مكان

واتا: بــەڵکو ئێمە دەڵێین الله تعالى لەنەبوون ـی شوێن بەرز و بڵندبووەوە بۆ (مکان) (شــوێن)

(التمهيد ابن عبد البر (5/ 146))

بسم الله الرحمن الرحيم

بەتاڵ کردنەوەی شوبهەی ئەشعەریە گومڕاکان
دەربارەی ئیمامی ئەحمەدی ڕێزدارمان

وەڵامـــێک بۆ ئەشعەریەکی داماو کەڕیوایەتێکی هێناوەتەوە ئەڵێ ئیمام ـی احمد رحمە اللە تعالی تەئویل ـی هاتنی اللە تعالی ـی کردووە

دەقی ڕیوایەتەکە ئەمەیە ـ
بەیهەقی ڕیوایەتی کردووە لەحاکم لە ابـی عـمرو بن سـماک لە حەنبەل(بن اسحاق) لەئیمامـی ئەحمەدەوە کە لەتەفسیری ئایەتی وجاء ربك (پەروەردگارت دێت) تەئویلی کردووە بەوەی فەرموویەتی واتـا (أنه جاء ثوابه،) پاداشتەکەی هات

بەچەند خاڵێک وەڵامــی ئەدەینەوە
①سەرەتا کێشەی سەنەدەکە
ئەوەی ئەو ڕیوایەتە لەئیمام احمد گێڕاوەتەوە
کەسێکە بەناوی حەنبەل ـی کوڕی ئیسحاق
ئەم حەنبەلە بەوەناسراوە کە هەندێ شتی گێڕاوەتەوە لەئیمام احمد هیچ کەسی تر ئەوشتانەی نەگێڕاوەتەوە

وە هەر ڕیوایەتێک ئەم حەنبەلە تەنها خۆی گێڕابێتیەوە لەبارەی عەقیدەی ئیمام احمد رحمە اللە تعالی زانایان ڕەتیان کردۆتەوە چونکە شتی غەریب و سەیر و سەمەرەی زۆر داوەتە پاڵ ئیمام احمد رحمە اللە تعالی و هیچ کەسێ تر لەقوتابی و منداڵەکانی ئیمام احمد ئەو شتانەیان نەگێڕاوەتەوە

ئیمام ـی الذهبي -رحمە اللە تعالی- لە سير أعلام النبلاء (3/52) لەبارەی ئەم حەنبەلـی کوڕی ئیسحاقە دەفەرموێت (ويتفرد، ويغرب)
واتا: شتی بێهاوتا و نامۆی زۆر لێوە گێڕدراوەتەوە.

ئیمام ـی أبو يعلى الفراء رحمە اللە تعالی: ئەفەرموێت
أبو إسحاق بن شاقلا: فەرموویەتی هذا غلط من حنبل لا شك فيه"
واتا: گێڕانەوەی ئەو قسەیە بەناوی ئیمام احمدەوە هەڵەیە لە حەنبەل بن اسحاق ـەوە بێ هیچ گومانێک

أبو يعلى رحمە اللە تعالی: ئەفەرموێت
((وأراد أبو إسحاق بذلك أن مذهبه حمل الآية على ظاهرها في مجيء الذات))

واتا: مەبەستـی ابو اسحاق ئەوەیە مەزهەبی ئیمام احمد لەتەفسیرکردنی هاتنی اللە تعالی لەسەر مانای ڕووکەشـی ئایەتەکەیە .(بەڵام حەنبەل بەهەڵە لەئیمام احمدی گێڕاوەتەوە)
إبطال التأويلات (ص: 132).

ئیمـام ــی ابن تیمیة رحمه الله تعالى ئەفەرموویٚت
قيل: إن هذا غلط من حنبل، انفرد به دون الذين ذكروا عنه المناظرة مثل صالح وعبد الله والمرُّوذي وغيرهم؛ فإنهم لم يذكروا هذا، وحنبل ينفرد بروايات

واتا: وتراوە ئەمە هەڵەی حەنبەلی کوڕی ئیسحاقە چونکە بەتەنها ئەو ئەمەی گێڕاوەتەوە ئەوانەی تر کەئاگاداری گفتوگۆکانــی ئیمام احمد بون وەک صالح و عبدالله و المروذی و جگە لەوانیش شتی وایان نەگێڕاوەتەوە لەئیمام احمد ئەم حەنبەلە لەگێڕانەوەکان ـدا تەنها خۆی گێڕاویەتیەوە کەسی تر نەیگێڕاوەتەوە .
مجموع الفتاوى (16/ 405).

وەڵامی دووەم خودی حەنبەل گێڕاویەتیەوە لەئیمام احمد کەدژی تەئویلی ئەو ئایەتە و دەقەکانی تری سیفات بووە

حنبل بن إسحاق ئەفەرموویٚت(قلت لأبي عبد الله: ينزل الله تعالى إلى السماء الدنيا؟ قال: نعم. قلت: نزوله بعلمه أم بماذا؟)

واتا: وتم بەبـاوکی عبدالله ئایا الله تعالى دائەبەزێت بۆئاسـمانی دوونیا ؟
فەرمووی بەڵێ
وتم دابەزینی زانستی الله تعالى یان چـی ؟

فقال لي: اسكت عن هذا، وغضب غضباً شديداً، وقال: مالك ولهذا؟ أمض الحديث كما روي بلا كيف)

واتا: ئیمام احمد زۆر توڕەبوو کەوام وت، پێی وتم بێدەنگ بە چیت ـداوە لەوقسانە فەرموودەکە بگێڕەوە وەک چۆن هاتووە بەبێ دیاریکردنی چۆنیـەتی
(فتح الباري) ابن رجب (9/279)

وە بەڕیوایەتی سەحیح لەئیمام احمد رحمە الله تعالی هاتووە
عبد اللَّه ـی کوڕی ئیمام أحمد ئەفەرمووێت باوکم پێی وتم عبد الرزاق پێی وتووە لە معمر ئەویش لە قتادة دەربارەی ئایەتی{هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ} [البقرة: ٢١٠]،فەرموویەتی
تەفسیرەکەی واتـــا
(يأتيهم اللَّه عَزَّ وَجَلَّ في ظلل من الغمام، وتأتيهم الملائكة عند الموت)

واتا: الله تعالی لەسەر پەڵە هەورێکی سپی دێ بۆ دادوەریکردن لەنێوان بەندەکان وە فریشتەکانیش کاتی ڕوح کێشان دێن .
"السنة" لعبد اللَّه ٢/ ٥٠٤ - ٥٠٥ (١١٧٠)

کەواتا بەسەندی سەحیح ئیمام احمد تەئویلـی هاتنی الله تعالی ناکات، بەڵکو اثبات ـی ئەکات و دژی تەئویلکردنی بووە و بەتەئویلکردنیشی توڕە بووە.

الحمــدلله ئەو سیحرە پڕ لە چەواشەکاریەی ئەشاعیرەکـانی اسافلة الوری پوچەڵ بوویەوە چونکـە ئیمام احمد زۆر لەوە گەورەترە تەئویلی ئایەتەکان ـی سیفەتی الله تعالی بکات.

وە گرنگی بەتەصحیح ـی بەیهەقی نادرێ چونکە خۆی کەسێکی ئەشعەری بووە .

بسم الله الرحمن الرحيم

بەتاڵ کردنەوەی شوبهەی جەهمییەکی
پیس، و بەرگرییەکی پاک لە قورئانی پیرۆز
کەلامەکەی الله تعالی

جەهمی پیس ئەڵێت قورئان مەخلوقە چونکە لەقورئانی پیرۆزدا هاتووە
(مَا يَأۡتِيهِم مِّن ذِكۡرٖ مِّن رَّبِّهِم مُّحۡدَثٍ إِلَّا ٱسۡتَمَعُوهُ وَهُمۡ يَلۡعَبُونَ)
جەهمیەکان ئەڵێن محدث لەو ئایەتەدا واتـا شتی نوێ و تازە کە پێشتر نەبووە دواتر هێنراوەتە بوون کەواتا قورئان هێنراوەتە بوون و مەخلوقە!!!!!

بە ئیزنی الله تعالی وەڵام ـی ئەو شوبهەیە دەدەینەوە
ئیمام ـی ابن أبي حاتم ئەیگێڕێتەوە لە هشام بن عبيد الله الرازي کەپیاوێک لەجەهمیەکان بەڵگەی بەو ئایەتە هێنایەوە وتی ئەمە بەڵگەیە لەسەر ئەوەی قورئانی پیرۆز مخلوقە چونکە شتێکی تازەیە

①هشام لەوەڵامیدا فەرموو (محدث إلينا محدث إلى العباد)
واتا: تازەیە بەنسبەت ئێمەوە تازەیە بۆ بەندەکـان ـی الله تعالی.

②نعیم ـی کوڕی حماد فەرموویەتی (محدث عند الخلق لا عند الله)
واتا: قورئانی پیرۆز تازە و نوێیە بە نەسبەت مەخلوقاتی الله تعالی(واتا ئێمە) نەک بەنسبەت الله تعالی تازە بێت .

وەئەفەرمووێت(وإنما المراد أنه محدث عند النبي صلى الله عليه وسلم يعلمه بعد أن كان لا يعلمه)
واتا: قورئانی پیرۆز تازە و نوێیە بەنسبەت پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم چونکە کەقورئانی بۆهات ئەو شتانەی فێری پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم ـی کرد کەپێش هاتنی قورئانی پیرۆز نەیئەزانی.

③تازەیە بۆ مرۆڤەکـان
واتـا الله تعالی فەرمانی تازە بەبەندەکانی ئەکات، نەک خەلقێکی تازە بکات چونکە لە پێشتر ڕوونمان کردەوە خەلق و فەرمان دووشتی جیاوازن، الله تعالی فەرموویەتی
(أَلَا لَهُ ٱلۡخَلۡقُ وَٱلۡأَمۡرُۗ)
واتا:چاکیش بزانن! کە درووستکردن و فەرمان دەرکردن هەر بۆ الله تعالی یە
کەواتا فەرمان ـی تازەی الله تعالی بۆ مخلوقات مانای خەلقکردنی تازە نیە، چونکە الله تعالی خەلق و فەرمانی بەجیا باسکرد.

ئیمامی سفیان ـی کوڕی عیینة ئەفەرمووێت قال تعالی: {الرحمن. علم القرءان. خلق الإنسان} [الرحمن: 1 - 3]،
الله تعالی فەرموویەتی
الله ـی بە بەزەیی قورئانی فێری موحەممەد -صلی الله علیه وسلم- کرد وە مرۆڤیشی دروستکرد.
ئیمام سوفیان ئەفەرمووێت
فلم يجمع القرآن مع الإنسان في الخلق، بل أوقع اسم الخلق على الإنسان، والتعليم على القرآن

واتا: الله تعالی قورئان و مرۆڤـی لەدروستکردن کۆنەکردەوە، بەڵکو دروستکردنی لەسەر مرۆڤ باسکرد وە فێرکردنیشی بۆ قورئانی پیرۆز بەکارهێنا .

کەواتا هاتنی فەرمانی نویٚ لە الله تعالی واتای خەلقی نویٚ نیە.

④ئیمام ـی بەغەوی لەشرح السنه لەناونیشان ـی(الرد على من قال بخلق القرآن) ئەفەرمووێت لەتەفسیری ئەو ئایەتە
{مَا يَأْتِيهِم مِن ذِكْرٍ مِن رَبِّهِم مُحْدَثٍ}
محدث مەبەست پێی دروستکردن نیە بەڵکو مەبەست پێی هاتنی فەرمانێکی تازەیە لەلایەن الله تعالی وەکچۆن الله تعالی ئەفەرمووێت {لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَٰلِكَ أَمْرًا} [الطلاق: 1]
واتا: لەوانەیە الله تعالی فەرمانێکی تازە پێش بێنێت...

ابن مسعود لەپێغەمبەر صلی الله تعالی علیه وسلم گێڕاویەتیەوە

{إن الله يحدث من أمره ما يشاء، وإن مما أحدث أن لا تكلموا في الصلاة. وقوله عز وجل: {ما يأتيهم من ذكر من ربهم محدث}

واتا: الله تعالی نوێکاری لەفەرمانەکانی خۆی ئەکات بەهەرشتیٚ خۆی ویستی لیٚ بێت وە لەوشتانەی الله تعالی تازە فەرمانی پێکردووە قسەنەکردنە لەنوێژدا وتەی الله تعالی (هەر بەش و پەندێکی تازەی قورئانیان لەلایەن پەروەردگاریانەوە بۆ بێت، گوێی بۆ ڕادەگرن، هەتا بزانن چیە)

واتا خوێندنەوەی قورئان بۆیان و فێرکردنیان بەقورئان هەمووئەمانە تازەن

ڕیوایەت کراوە لە ئیمامی ابن عباس لەڕاڤەی ئایەتی {قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ} [الزمر: 28] فەرموویەتی "غير مخلوق"

واتا: ئەو قورئانەش قورئانێکی ڕەوانبێژ و دوور لە هەر نارێکیی و چەوتییەکە، بەزمانی عەرەبیە بە هیچ شێوەیەکیش دژایەتیی و کەم و کورتی لە نێوان ئایەتەکانیدا نیە.
(ئیمامی ابن عباس فەرمووی واتا مەخلوق نیـە)

5 ئیمامی حرب الكرماني ئەفەرمووێت
سألت إسحاق بن إبراهيم الحنظلي يعني ابن راهويه عن قوله تعالى:{مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ ذِكْرٍ مِنْ رَبِّهِمْ مُحْدَثٍ} (4) قال: قديم من رب العزة محدث إلى الأرض)

واتا: پرسیارم لە اسحاق بن راهویە کرد لەبارەی ئەو ئایەتەوە لەوەڵامـدا پێی وتم کۆنە بەنسبەت الله تعالی ـوە بەڵام تازەیە دابەزینی بۆ سەر زەوی
موسوعة مواقف السلف في العقيدة والمنهج والتربية» (3/ 453)

(واتا سیفەت ـی کلام لەلای الله تعالی سیفەتێکی ئەزەلی الله تعالی یە
وتەی الله تعالی وەک خودی سیفەت ـی کە الله تعالی سیفەتی قسەکردن ـی هەیە ئەمە قدیم ـە چونکە الله تعالی بەردەوام سیفەتی قسەکردنی هەیە و هەرکات بیەوێ قسە ئەکات بەڵام ماناى ئەوەی کە فەرمان و قسەی تازەیە بۆسەر زەوی
واتا قسەی الله تعالی لەگەڵ پێغەمبەر محمد صلی الله علیه وسلم جیایە لەقسەکردنی لەگەڵ موسا وەقسەی لەگەڵ موسا جیایە لەقسەی لەگەڵ ابراهیم وە قسەی الله تعالی لەقیامەت کەقسە ئەکات بۆخەڵکی بەهەشت قسەی تازەن وقسەی کۆن نین بەهەمان شێوە هەموو سیفەتەکانـ الله قدیم ـن بەڵام تاک تاکی جۆرەکانی تازەن بۆ نموونە تورەبوونی الله تعالی لەگەڵی نوح وتورەبوونی لەگەڵی عاد و تورەبوونی لەگەڵی ثمود هەریەکێ لەمانە تورەبوونێ تازەن لەچاو تورەبوونی گەلانی پێش خۆیان)

6 السمعاني لەتەفسیری ئایەتەکە ئەفەرمووێت
استدل المعتزلة بهذا على أن القرآن مخلوق، وقالوا: كل محدث مخلوق، والجواب عنه: أن معنى قوله: {محدث} أي: محدث تنزيله، ذكره الأزهري وغيره

واتا: موعتەزیلەکان بەڵگە بەو ئایەتە ئەهێننەوە لەسەرئەوە ئەڵێن قورئان مەخلوقە وەئەڵێن هەموو تازەیەکـ مەخلوقە لەوەڵامدا پێیان ئەوترێ (ماناى وتەی الله تعالی کەفەرمووی(محدث) واتا دابەزاندنەکەی تازەیە وەک ئەزهەری و جگە لەوانیش باسیان کردووە)

بسم الله الرحمن الرحيم

بەتاڵ کردنەوەی شوبهەیەکی پیسی جەهمییە گومڕا و گەمڕاکارەکان

وەڵامــی شوبهەی جەهمیەکی پیس ـی تیکتۆک کەمانای ئایەت ـی الله تعالی ئەگۆڕێت وەک جەهم ـی باوکە گەورەی و بەڵگە ئەهێنێتەوە بەئایەتی الله تعالی
شوبهەی یەکەم ـی ئەڵێ لەقورئانی پیرۆزدا هاتووە (اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ ۖ)
واتا: الله تعالی دروستکاری هەمووشتێکە

ئەڵێین قورئان شتە کەواتا قورئان شتێکە لەشتە درووستکراوەکان

لەوەڵامــدا ئەڵێین ئایا الله تعالی ـش مەخلوقە کە فەرموویەتی

{قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً ۖ قُلِ اللَّهُ ۖ}
واتا: پێیان بڵێ چــی شتێــک شایەتی گەورەترە لەهەموو شایەتیەک ؟ پێیان بڵێ الله تعالی

کەواتــا الله تعالی ئەوەی جێگیرکردووە کەزاتی خۆی شتە ئایا ئەکرێ بڵێین الله تعالی خۆی مەخلوقە چونکە لەئایەتەکە فەرمووی الله تعالی دروستکاری هەمووشتێکە ؟؟

بێگومان ئەڵێین نەخێر چونکــە الله تعالی خۆی خالق ـە و داخل ـی شتە مەخلوقەکان نابێت کەواتا کە الله تعالی خالق ـە واتا زاتی الله تعالی کەخاوەن ـی سیفاتە ئەوا سیفاتەکان ـی داخل ـی شتە مەخلوقەکان نابن چونکە الله تعالی بەخۆی و سیفەتەکانیەوە جیایە لەمخلوق چونکە خۆشتان دانتان بەوەدا ناوە کە الله تعالی مخلوق نیە کەواتا الله تعالی ـی خاوەن سیفات مەخلوق نیــە یەکێ لەو سیفاتانەی الله تعالی قسەکــردنە

شیخ ـی ئیسلام ئیمامی ابن تیمیە رحمە الله تعالی ئەفەرمووێت «ثم إن الجهمي ادعى أمرا آخر، فقال: أخبرونا عن القرآن هو شيء؟ قلنا: نعم هو شيء، قال: إن الله خالق كل شيء، فلم لا يكون القرآن مع الأشياء المخلوقة وقد أقررتم أنه شيء؟».

واتا: پاشان جەهمــی بانگەشەی شتێکی ترەکات ئەڵێن بەئەهلی سونەت پێمان بڵێن ئایا قورئان شــتە ؟ ئێمەش ئەڵێین بەڵێ شتە ئەوانیش ئەڵێن الله خالق ـی هەموو شتێکە بۆچی ناڵێن قورئان یش وەک شتەکانی تر مەخلوقە کەخۆتان دانتان پێداناوە کەقورئــان شتە ؟

ئیمامی ابن تیمیە ئەفەرموویت: ئێمەش ئەڵێین الله تعالی ئەفەرموویت {إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَن نَّقُولَ لَهُ كُن فَيَكُونُ}
[النحل: 40]

واتا: ئێمە کاتێ بمانەوێ هەر شتێ بکەین، قسەمان هەر ئەمەیە کەپێی بڵێین: ببە، دەست بەجێ ئەویش دەبێ و دێتە دی،

الله تعالی لەئایەتەکە ڕوونی کردەوە ئەوشتەی کەمەخلوقە قسەی الله تعالی نیە، بەڵکو بەقسەی الله تعالی ئەو شتە دێتە بوون کە الله تعالی ئەیەوێ درووستی بکات.
وە شتە مەخلوقەکە بە قسەی الله تعالی هاتە بوون کەواتا قسەی الله تعالی شتی مەخلوق نیە
بيان تلبيس الجهمية في تأسيس بدعهم الكلامية427

وە الله تعالی درووستکردن و فەرمانی خۆی بەجیا باسکردووە ئەفەرموویت
((أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ ۗ))
واتا: چاکیش بزانن! کە درووستکردن و فەرمان دەرکردن تەنها بۆ الله تعالی یە

کەواتا فەرمان ـی الله تعالی داخل ـی خەلق نیە ئەگەر داخل ـی خەلق بوایە ئەوا الله تعالی جیایی نەئەکردەوە

پاشان شێخ ـی ئیسلام ئیمامی ابن تیمیە ئەفەرمووێ ئایەتی (الله دروستکاری هەمووشتێکە واتای ئەوە ناگەیەنێت کە الله تعالی نەفسی خۆی و سیفات و علمی بۆخۆی دروستکردووە
چونکە الله تعالی لەقورئان ـدا باسی ئەو بایە ئەکات کەناردی بۆ لەناو بردنی گەلی عاد
الله تعالی فەرمووی لەبارەی ئەوبایەی کەوەک سزا بۆی ناردن
{تُدَمِّرُ كُلَّ شَيْءٍ بِأَمْرِ رَبِّهَا} [الأحقاف: 25]
واتا: بەفەرمانی پەروەردگاری خۆی هەموو شتێک لە ناو دەبا
ئەبینیت ئەفەرمووێ هەمووشتێک لەناو ئەبات وشەی هەمووی بۆبەکار هێنا بـەڵام هەر الله خۆی ئەفەرموویت
(فَأَصْبَحُوا لَا يُرَىٰ إِلَّا مَسَاكِنُهُمْ ۚ)
واتا: جا ئیتر وایان بەسەرهات ئاساریان نەدەبینرا جگە لە خانووەکانیان، ئیتر خۆیان و مەڕ و ماڵاتیان و کشتوکاڵ و هتد... لەناو چوون

شێخ ـی ئیسلام ئەفەرمووێت
ئەو بایە هات بۆسـەریان بەڵام هەمووشتێکی لەناو نەبردن ماڵ و نیشتەجێ بوون و شاخەکانیان کەئەوبایە بەسەریدا هات لەناو نەچــوون لەکاتێکدا الله تعالی فەرمووی هەمووشتێک لەناو ئەبات
بەهەمان شێوە (إذا قال: الله خالق كل شيء فلا يعني نفسه ولا علمه ولا كلامه مع الأشياء المخلوقة، وقال تعالى لملكة سبأ: وأوتيت من كل شيء [النمل: 23] وقد ملك سليمان شيئا لم تؤته، فكذلك إذا قال: خالق كل شيء لا يعني به كلامه مع الأشياء المخلوقة.)

واتا: کاتـێ الله تعالى ئەفەرمووێ هەموو شتێکی خەلق کردووە واتای ئەوەنیـە نەفسی خۆی خەلق کردبێت یان زانست و قسەی خۆی لەگەڵ شتەکانـدا خەلق کردبێت، وەک چۆن الله تعالى لەبارەی پاشای سەبەء ئەفەرمووێت پاشـای سەبەء (لە هەموو شتێکی پێدراوە) بەڵام ئەوشتانەی پێنەدرابوو کەبەخشرابوو بە پێغەمبەر سولەیمان بەهەمان شێوە کە الله تعالى ئەفەرمووێت دروستکاری هەمووشتێکە واتای ئەوەنیـە قسەکەی خۆی لەگەڵ شتە مەخلوقەکان درووست کردبێت . (هەمان سەرچاوە)

پاشـان الله تعالى ئەفەرمووێت (كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ۗ)
واتا: هەموو نەفسێک بێ جیاوازیی تامی مردن دەچێژێ

ئایـا ئەکرێ بڵێین ئەو ئایەتە الله ـش ئەگرێتەوە چونکە الله تعالى اثبات ـی نەفس ـی بۆ خۆی کردووە وەک ئەفەرمووێت (عیسا علیه السلام لەقیامەت بە الله تعالى ئەفەرمووێت

(تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي) واتا: هەرچی لەناخ ونەفس ـی مندایە تۆ ئەیزانیت
(وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ ۚ) واتا: بەڵام من نازانم چـی لەنەفس ـی تۆدایە .

ئایا ئەتوانن بڵێین الله ـش مادام نەفس ـی هەیە کەواتا هەموو نەفس ـێ ئەبێت مردن بچێژێت ؟؟ یان بێگومان ئەڵێین ئەو وشەی (هەمـــــوو نەفسێک ! ئەوا ئەو وشەیە الله تعالى ناگرێتەوە چونکە الله تعالى فەرموویەتی(وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ) بۆخۆی اثبات ـی نەمری کــردووە بۆیە ئەو مردنە الله تعالى ناگرێتەوە

ئیمەش ئەڵێین بەهەمان شێوە ئەو خالق ـی هەموو شتێکە سیفەتەکانـی الله تعالى ناگرێتەوە چونکە الله تعالى کەخۆی خالق ـە ئەوا هیچ شتێکی مەخلوق نیە نە زاتی پیرۆزی و نە سیفاتەکان ـی چونکە الله تعالى فەرمان ـی خۆی جیاکردۆتەوە لەخەلق وەک لەسەرەوە ئایەتەکەمان هێنا و ڕوونمان کردەوە بە ئیزنی الله تعالى

بسم الله الرحمن الرحيم

پوختەیـەک لەسەر عەقیدەی ئەهل ی سوننەت
و جەماعەت لەبارەی چۆنیەتی باوەڕهێنان
بەقـەدەر

پوختەیـەک لەسەر عەقیدەی ئەهل ـی سوننەت و جەماعەت لەبارەی چۆنیەتی باوەڕهێنان بەقــەدەر

بڕوا هێنان بەقەدەر یەکێکە لەپایەکان ـی ئیمان و خەڵکانێکی زۆر لەم بابەتەدا گومڕا وسەرلێشواوبوون و حەقیان نەپێکاوە

پێغەمبەر صلی الله تعالی علیه وسلم ئەفەرمووێت(لا يؤمن عبد حتى يؤمن بأربع : يشهد أن لا إله إلا الله ، وأني محمد رسول الله بعثي بالحق ، ويؤمن بالموت ، ويؤمن بالبعث بعد الموت ، ويؤمن بالقدر)

واتا: بەندە ئیمان ناهێنێت تابڕوای بەچوار شت نەبێت شایەتی ـدان بە لااله الاالله و محمد رسول ـی الله یە و بەحەق ڕەوانەکراوە وە بڕوای بەمردن و زیندووبوونەوەی پاش مردن هەبێت و بڕوای بەقەدەر هەبێت
[رواه ابن حبان في صحيحه]

①قەدەر نووسراوە پێش دروستکردن ـی مخلوقات بە50هەزار ساڵ
عبد الله ـی کوڕی عمرو بن العاص رضي الله عنه دەفەرمووێت بیستم لە رسول الله صلی الله علیه وسلم دەیفەرموو (كتب الله مقادير الخلائق قبل أن يخلق السموات والأرض بخمسين ألف سنة وعرشه على الماء)

واتا: الله تعالی قەدەری هەموو دوروستکراوەکانـی نوسی پێش ئەوەی ئاسمانەکان و زەوی درووست بکات بە پەنجا هەزار ساڵ وە عەرشەکەی لەسەر ئاوە.
رواه مسلم في الصحيح.

لەقەدەردا ئیمان و کوفر و خۆشی و ناخۆشی و ڕزق و ژیان و بەهەشتی بوون و دۆزەخ ـی بوونی هەموو بەندەکان نوسراوە لە صحيح ـی مسلم لە علي بن أبي طالب رضي الله عنه هاتووە فەرموویەتی
پێغەمبەر صــلـی الله علیه وسلم فەرموویەتی

(ما منكم من أحد ما من نفس منفوسة إلا وقد كتب الله مكانها من الجنة والنار وإلا قد كتبت شقية أو سعيدة)

واتا: هەریەکێ لەئێوە وەهەموو نەفسێک ئیلا الله تعالی جێگاکەی بۆی نوسیووە لەبەهەشت و لەدۆزەخ وە الله تعالی بۆی نوسیووە خۆش بەخت ئەبێت یان بەدبەخت

قال: فقال رجل: یا رسول الله أفلا نمکث علی کتابنا وندع العمل

واتا: پیاوێک وتی ئەی پێغەمبەری الله صلی الله علیه وسلم مادام هەموو شتێکمان نوسراوە و بڕاوەتەوە بۆچی واز لە کارکردن نەهێنین وەچاوەڕوانی ئەو قەدەرە بین کەبۆمان نوسراوە

فقال من کان من أهل السعادة فسیصیر إلی عمل أهل السعادة ومن کان من أهل الشقاوة فسیصیر إلی عمل أهل الشقاوة ثم قرأ: {{ فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَاتَّقَىٰ } * { وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَىٰ } * {فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَىٰ } * { وَأَمَّا مَن بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ } * { وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَىٰ } * {فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَىٰ
سورة اللیل ٥ - ١٠

واتا: پێغەمبەر صلی الله علیه وسلم فەرمووی هەرکەسێ لەئەهلی خۆشبەختی نوسرابێت لەقەدەردا ئەوا لەدوونیادا بەکرداری ئەهلی خۆشبەختەکان کردار ئەکات وەهەرکەسێکیش لەقەدەردا لەبەدبەختەکان تۆمارکرابێت ئەوا بەئاڕاستەی کرداری بەدبەختەکان لەدوونیا کردارئەکات پاشان ئەم ئایەتەی خوێندەوە

(ئەوکەسەی ماڵ ئەبەخشێت و تەقوای الله تعالی ـی کرد و بڕوای بەپاداشتی الله تعالی هێنا ئەوا ڕێنمای و ئاڕاستەی ئەکەین بۆ ڕاستە ڕێگا وە ئەوەشی ڕەزیل ـی بکات لەبەخشین و بڕوای نەهێنا ئەوا ئاڕاستەی دەکەین بۆ دژوارترین ڕێگە)

تەنانەت هەرگوناهێک ئەنجام بدرێت ئەوا بەقەدەری الله تعالی نوسراوە جا لەحیکمەتی الله یان ئەوەیە ئەو گوناهەی نوسیووە تائەو بەندە لەغرور بوون بپارێزێ و تەوبەشی بەقسمەت ئەکات یان ئەیەوێ بەوگوناهە ئەو بەندەیەی سەرلێشواوبکات و بیخاتە دۆزەخەوە چونکە بەندەکان هەموویان موڵکی الله تعالی ـن ئەگەر الله تعالی لەخۆڕا هەمووشیان بخاتە دۆزەخەوە ستەم ـی لێ نەکردوون چونکە موڵکی الله تعالی ـن

رسولَ اللهِ صلَّى اللهُ عليه وسلَّمَ فەرموویەتی

(إنَ اللهَ لو عذَّبَ أهلَ سماواته، وأهلَ أرضِه: لعذَّبَهم وهو غيرُ ظالمٍ لهم، ولو رحِمَهم كانتْ رحمتُهُ خيرًا لهم مِن أعمالِهم، ولو أنَ لك مِثْلَ أُحُدٍ ذهبًا، أنفقتَه في سبيلِ اللهِ: ما قَبِلَه اللهُ منكَ حتى تؤمِنَ بالقدَرِ
واتا: ئەگەر الله تعالى سزای هەموو خەڵکی ئاسمانەکان و زەوی بـات ئەوا ستەمی لێ نەکردوون خۆ ئەگەر ڕەحمیشیان پێ بکات ئەوا ڕەحم ـی الله تعالى باشترە بۆیان لەکردارەکانیان ئەگەر بەئەندازەی کێوی ئوحود ئاڵتون ببەخشیت الله تعالى لێت وەرناگرێت تا بـڕوا بەقەدەر ئەهێنت) أخرجه أبو داود(4699)صحيح سنن أبي داود".

وە الله تعالى خۆی کاتێ مرۆڤەکان ـی درووست کرد بەشـێکی دروست کردووە بۆ بەهەشت و کرداری باشـی بۆ نوسیوون، وەبەشێکی تری بەدبەخت کردووە و بۆپڕکردنی دۆزەخ دروست ـی کردوون چونکە الله تعالى بەشایستەی بەهەشت وهیدایەت ـی نەزانیوون.

أبو داود لە سننەکەیدا بەسەنەدی صحيح لە مسلم بن يسار الجهني کەپرسیار کـرا لە عمر بن الخطاب لەبارەی ئەم ئایەتەوە (: وإذ أخذ ربك من بني آدم من ظهورهم ذريتهم [الأعراف:172].)
ئیمام ـی عمر فەرمووی(سمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم، سئل عنها)

بیستم ئەو پرسیارە لە رسول الله صلى الله عليه وسلم کـرا
فقال: رسول الله صلى الله عليه وسلم: إن الله عز وجل خلق آدم عليه السلام ثم مسح ظهره بيمينه فاستخرج منه ذرية، فقال: خلقت هؤلاء للجنة وبعمل أهل الجنة يعملون

واتا: رسول الله صلى الله عليه وسلم فەرمووی الله عزوجل کاتێ ئادەم ـی دروست کرد بەدەستی ڕاستی خۆی دەستی بە پشت ئادەم هێنا نەوەکانی ئادەم ـی لەپشت ئادەم دەرهێنا پاشان الله فەرمووی ئەمانەم بۆ بەهەشت درووست کردووە وە بەکرداری بەهەشتیەکان کردار ئەکەن

ثم مسح ظهره فاستخرج منه ذرية فقال: خلقت هؤلاء للنار، وبعمل أهل النار يعملون،

واتا: پاشان دەستێ تری بەپشـت ئادەم هێنا نەوەکانی لەپشت ئادەم دەرهێنا فەرمووی ئەمانەشم بۆ دۆزەخ دروست کردووە وە بەکرداری دۆزەخیەکان کارەکەن

فقال رجل: يا رسول الله، ففيم العمل؟ فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: إن الله عز وجل إذا خلق العبد للجنة استعمله بعمل أهل الجنة حتى يموت على عمل من أعمال أهل الجنة فيدخله به الجنة،

واتا: پیاوێـک وتی ئەی پێغەمبەر صلی الله علیە وسلم ئیتر ئێمـە بۆکردار بکەین؟
پێغەمبەر صلی الله علیە وسلم فەرمووی الله عزوجل هەر بەندەیەکی درووستکردبێت بۆ بەهەشت ئەوا بەکـــاری ئەهێنێت بەکردارکردن بەکرداری بەهەشتیەکان تا لەسەرکردارێکی بەهەشتیەکان ئەمرێت وئەچێتە بەهەشتەوە

وإذا خلق العبد للنار استعمله بعمل أهل النار حتى يموت على عمل من أعمال أهل النار فيدخله النار.

واتا: وەئەگەر بەندەیەکیشی بۆ دۆزەخ دروستکردبێت ئەوا بەکاری ئەهێنێت بۆ کردار کردن بەکرداری دۆزەخیەکان تا لەسەر کردارێکی دۆزەخیەکان ئەمرێت وئەچێتە دۆزەخەوە .

کەواتـا کاتێ کەسێ لەسەر کرداری ئیمان ئەمرێ وکرداری چاکـ ئەکات ئەوا الله تعالی وای بۆنوسیووە الله تعالی ویستی لەسەربووە ئەوکارە بکات تابیخاتە بەهەشتەوە،

وە کەسێکـیش لەسەر خراپە و کوفر بمرێت ئەوا الله تعالی وای بۆنوسیووە ویستویەتی بیخاتە دۆزەخەوە

ویستی الله تعالی لەبابەتی قەدەر جیاوازە لە ویستی شەرعـ ی
واتا لەقەدەردا مرۆڤ و مخلوقات هیچ شتێکیان پێ ناکرێ ئەبێت سەرەتا الله تعالی ویستی لەسەر کردنی ئەوشتە بێت پاشان الله تعالی ئەو ویستە ئەخاتە دڵی بەندەکانەوە تا ئەنجام ی بەن.

بەڵام لەشەرعدا الله تعالی ویستی ڕازی بوونی لەسەر ئەوەنیە بەندەکانی تاوان وسەرپێچی و کوفر ئەنجام بەن

بەڵام ویستی قەدەر جیاوازە الله تعالی خۆی بیەوێ هەرکەسێ بچێتە دۆزەخەوە چاوی کوێر ئەکات لەئاست حەق کوفر و ئیلحاد ئەخاتە دڵیەوە تابیخاتە دۆزەخەوە وە الله تعالی خۆی ڕقی لەکوفرە بۆیەش ئەیخاتە دۆزەخەوە .

عبد الله بن الحارث بن نوفل ئەفەرموویێت
خطبنا عمر بن الخطاب رضي الله عنه بالجابية -يعني: في الشام- فحمد الله وأثنى عليه، فلما أتى على قوله: من يهده الله فلا مضل له ومن يضلل فلا هادي له

واتا: ئیمام ـی عمر رضي الله تعالى عنه وارضاه لەشام وتاری بۆداین سوپاس و ستایشی الله ـی کرد و پاشان کەگەشتە خوێندنەوەی (هەرکەسێ الله تعالى هیدایەت ـی بات گومرا نابێت وهەرکەسێکیش الله تعالى گومڕای کات هیدایەت ـدراوی بۆنیە)

جاثلیق گەورەی گاورەکان وتی
برکست برکست.

ئیمام عمر فەرمووی
ما يقول عدو الله؟ قالوا: يا أمير المؤمنين يزعم أن الله عز وجل يهدي ولا يضل

واتا: وتی ئەو دوژمنەی الله ئەڵێت چی؟
وتیان ئەی ئەمیری باوەڕداران ئەڵێت الله نەهیدایەت کەس ئەیات نەکەسیش گومڕا ئەکات

ئیمام عمر: فەرمووی كذبت يا عدو الله! بل الله عز وجل خلقك، وهو أضلك، وهو يدخلك النار إن شاء الله والله لولا لوث عهد لك -أي: لولا عهد بينا وبينك- لضربت عنقك

واتا: درۆت کرد ئەی دووژمن ـی الله بەڵکو الله تعالى درووستی کردووی وەگومڕات ئەکات وە ئەشتخاتە دۆزەخەوە ئەگەر ویستی لێ بێت وەئەگەر پەیمان لەنێوانمان نەبایە لەگەردنم ئەیایت .
الابانه من اصول الديانه

دروست نیە هەرکەسێ تاوان بکات بیشەرعێنێت بەوەی بیداتە پاڵ قەدەرەوە ئەگەرچی تاوانەکە بەقەدەر بۆت نوسراوە بەڵام لەشەرع ـدا تاوانباریت نابێت بێ تاوانی خۆت بەبیانووی قەدەر دەربڕی

بەڵام خودی تاوانەکە بەقەدەر لەسەرت نوسراوە

رسول الله صلى الله عليه وسلم: دەفەرمووێت
ئادەم و موسا قسەیان کرد موسا فەرمووی ئەی ئادەم تۆ باوکی ئێمەی بووی بەهۆکاری دەرکردنمان لەبەهەشت
ئادەم فەرمووی : أنت موسى اصطفاك الله بكلامه، وخط لك التوراة بيده، أتلومني على أمر قدره الله علي قبل أن يخلقني بأربعين سنة؟
واتا: تۆ موسای کە الله هەڵی بژاردووی بەکەلام ـی خۆی وە تەوراتی بەدەستی خۆی بۆت نوسیوە ئایا لۆمەم دەکەی لەسەر کارێ کە الله تعالى لەسەری نوسیووم پێش ئەوەی درووستم بکات بەچل ساڵ ؟

فقال النبي صلى الله عليه وسلم: فحج آدم موسى فحج آدم موسى فحج آدم موسى

واتا: پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم فەرمووی بەڵگەی ئادەم بردیەوە لەموسا و بەڵگەکەی ئادەم بردیەوە لەموسا . ئەم فەرموودەش بەیەکدەنگی سەلەف قبوڵکراو و پشت بەستراو صەحیحە

کەواتا تاوانەکەی ئادەم بەقەدەر نوسراوە
بەڵام بەڵگە هێناوەکەی ئادەم یش بەقەدەر دوای ئەوە دێت کەتەوبەی لەتاوانەکەی کرد نەک بەڵگە هێنانەوە بەقەدەر بکاتە هۆی ڕێگەدان بەخۆی بەتاوان

چونکە قەدەر شتێکی شاراوەیە کەس نازانێت لەقەدەردا چی بۆنوسراوە بۆیە نابێت خۆی هەنگاو بنێت بۆکاری خراپە و ڕێگەبەخۆی بات بەخراپە کردن بەبیانوی قەدەر چونکە ئەوە کاری موشریکەکان بوو شیرکەکەی خۆیان ئەشەرعاند بەبیانوی ئەوەی لەقەدەردا بۆیان نوسراوە و الله تعالى ویستی لێیەتی شیرک بکەن

قال الله تعالى: {سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَّمْنَا مِن شَيْءٍ ۚ كَذَٰلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ حَتَّىٰ ذَاقُوا بَأْسَنَا ۗ قُلْ هَلْ عِندَكُم مِّنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا ۖ إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ} [الأنعام148]

واتا: ئەوکەسانەی هاوەڵیان بۆ الله تعالى دانا، بێگومان بۆخۆ ڕزگارکردنی خۆیان دەڵێن ئەگەر الله تعالى ویستبای کەخۆمان و، باوو باپیرانمان هاوبەشی بۆ دانەنێین، قەت هاوبەشمان بۆ دا نەدەنا و هیچ شتێکیشمان لە خۆمان حەرام نەدەکرد ئەوانەیش لە پێشیانەوە بوون هەر ئاوا وەکو ئەمانە باوەڕیان بەپێغەمبەران نەهێناو، کەوتنە درۆ و دەلەسە هەڵبەستن و، بەدرۆیان خستنەوە هەتا سزا و تورەیی ئێمەیان بۆ هات و چەشتیان پێیان بڵێ: ئەگەر بەڵگەیەکی زانستیان لایە بۆ ڕاستیی بۆچوونەکانیان بۆمانی دەربخەن؟ دیارە ئێوە تەنها دوای گومان و سەر لێشێواوی دەکەون وە هەر لەخۆتانەوە قسەئەکەن و درۆ دەکەن، ئەگینا هیچ بەڵگەیەکتان لانیە .

کەواتا بەڵگەهێنانەوە بۆ ڕێگەدان بەنەفست بۆ کوفر و شیرک دینی موشریکانە.

بەپوختی قەدەر پێکـ دێت لەم چوار پلەیە
① الله تعالى زانستی بەهەموو شتێکـ هەیە ئەوەی ڕوویداوە وئەوەی ڕووی نەداوە ئەوەشی ڕوودات چۆن دەبێت و چی ئەبێت

قال الله تعالى (هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ ۖ)

واتا: الله تعالى ئەو زاتەیە هیچ پەرستراوێ نیە بەحەق جگە لەخۆی زانایە بەهەموو شتە پەنهانیەکان و دیارەکان .

②الله تعالى قەدەری هەموو شتێکی نوسیووە هەرشتێ ڕوودەدات تا قیامەت هەمووی نوسیووە
ئیمام ـی البخاري لەعمران بن حصين رضي الله عنه گێڕاویەتیەوە پێغەمبەر صلى الله عليه وسلم: فەرموویەتی
كان الله ولم يكن شيء غيره، وكان عرشه على الماء، وكتب في الذكر كل شيء، وخلق السماوات والأرض.

واتا: الله تعالى هەبوو هیچ شتێ لەغەیری خۆی نەبوو وە عەرشەکەی لەسەر ئاوە وە لە لوح المحفوظ هەموو شتێکی نوسیووە وەئاسمانەکان و زەوی درووست کرد.

لەسنن الترمذي لە عبادة بن الصامت رضي الله عنه لەپێغەمبەر صلى الله عليه وسلم کەفەرموویەتی
إنَ أولَ ما خلق اللهُ القلمُ، فقال لهُ : اكتبْ، قال : ربِ وماذا أكتبُ ؟ قال : اكتُبْ مقاديرَ كلِّ شيءٍ حتى تقومَ الساعةُ

واتا: یەکەم شت کە الله تعالی ـدرووستی کرد پێنووس بوو
بەپێنووسی فەرموو بنووسە
وتی چی بنووسم پەروەردگارم
فەرمووی قەدەری هەمووشتێ بنووسە تا هاتنی قیامەت

هەمووشتێ نوسراوە وە تەنانەت دووعاکردن تۆ کاتێ دووعایەک ئەکەی پێش وەختە الله تعالی نوسیوویەتی کەفڵانە دووعا بکەی تا بەهۆی ئەو دووعایەوە لەنوسینی قەدەرێکی تر لات بـدات.

3 ویستی الله تعالی
واتا: هیچ شتێ لەئاسمانەکان و زەوی لەباشە و خراپە و مردن و ژیان و چوونە بەهەشت و دۆزەخ ڕوونادات ئیلا الله تعالی ویستی لەسەرە کەڕووبـدات

الله تعالی ـدەفەرمووێت ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾

واتا: وە هیچ شتێک لەم شتانە ئارەزوو ناکەن، مەگەر کاتێ ویستی الله تعالی ـی لەسەر بێت.
واتە: ئەگەر الله تعالی ویستی لێ نەبێت ئێوەش ناتوانن ویستان لەوشتە ببێت
بەڕاستی الله تعالی زۆر زانایە، ئەزانێ کێ چی هەڵدەگرێ و شایستەی چییە

لە صحيح ـی مسلم لە عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله عنهما بیستم لە رسول الله صلى الله عليه وسلم ئەیفەرموو (إن قلوب بني آدم كلها بين إصبعين من أصابع الرحمن كقلب واحد يصرفه حيث يشاء.)

واتا: دڵی هەموو نەوەکـان ـی ئادەم لەنێوان دوو پەنجەیە لەپەنجەکان ـی الله تعالی چۆنی بووێت بەوشێوەیە هەڵی ئەسوڕێنێت

الله تعالى ئەفەرموویێت لەسەر زاری پێغەمبەر موسا کەموسـا فەرمووی {إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَن تَشَاءُ وَتَهْدِي مَن تَشَاءُ} [الأعراف: ١٥٥]
واتا: پەروەردگارم دیارە ئەو ڕووداوە هەر تاقیکردنەوەی خۆتە بۆ هەموومان هەرویسـتی خۆتە هەر کەسێکی پێگومڕا بکەیت و، هەر کەسێکیش شارەزا و ڕێنما بکەیت.
نُوحُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فەرمووی: {وَلَا يَنفَعُكُمْ نُصْحِي إِنْ أَرَدتُّ أَنْ أَنصَحَ لَكُمْ إِن كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَن يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ} [هود: ٣٤] ,

واتا: خۆ ئەگەر الله تعالى بییەوێ گومراشتان بکا و ڕێتان لێتێک بدات، ئیتر من هەرچەند ئامۆژگارییتان بکەم بۆ سوود و کەڵکی ئێوە، سوود و کەڵکی نابێ بۆتان، چونکە الله تعالى خۆی دەیەوێ گومڕابن، دیارە کەئیتر هەرگیز ناتوانن لە ئیرادەی ئەو دەرچن هەر ئەویشە پەروەردگارتان و هەر بۆلای خۆیشی دەچنەوە و حیساب و لێکۆڵینەوەتان لەگەڵدەکات .

وقال تعالى (وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً) واتا: پەردەمان بەسەر دڵیاندا کێشاوە (أَن يَفْقَهُوهُ) واتا: بۆ ئەوە لێت تێنەگەن)

وقال تعالى (وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ ۖ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يُنصَرُونَ)القصص : ٤١

واتا: کـــــردمانن بەپێشەوایانێ خەڵکـی بۆ دۆزەخ بانگ بکەن وەلەقیامەتیش ڕزگار نابن .

کەواتـا هەمووشتێ بەویستی الله تعالى یە
لەوانەیە بپرسیت جیاوازی عەقیدەی ئەهلی سوننەت و جەبریەکان چیە ؟

جەبریەکان ئەڵێن الله تعالى بەندەکان ناچاردەکات لەکردنی هەرکارێ باش بێت یان خراپ

بەڵام ئەهلی سونەت دەڵێن ئەو وشەی ناچارکردنە بیدعەیە
چونکـە وشەی ناچارکردن لەقورئانی پیرۆز و سوننەت نەهاتووە
وەناچارکردن بۆشتێ بەکاردێت بەزۆر کارێ بەکەسێ بکەیت بەبێ ئەوەی ئەوکەسە حەزی لەکردنی ئەوکارە ببێت

بەڵام ئەهلی سونەت ئەفەرموون الله تعالى بۆ هەرکارێ کەویستی لێ بێت بەندەکان ئەنجامی بدەن سەرەتا حەزێک لەدڵی بەندەکان درووست ئەکات بۆکردنی ئەوکارە جا الله تعالى ویستی کردنی کارەکە ئەخاتە دڵی بەندەکەیەوە بەندەکەش بەحەزی دڵی خۆی ئەنجامی دەدات واتـا بەحەزلێکردنەوە ئەنجامی دەدات چونکە الله تعالى ئەوحەزە ئەخاتە دڵیەوە کـەواتـا ناچاری نەکرد بەڵکو الله تعالى وایـلێکرد بەحەزەوە ئەوکارە ئەنجام بدات.

بۆیە ئەهلی سوننەت لەبڕی وشەی (جەبر) ناچارکردن وشەی (جبل) بەکار ئەهێنن

پێغەمبەر صلى الله علیه وسلم بە الاشج عبدالقیس ـی فەرموو «إنَّ فيكَ خَلَّتَيْنِ يُحِبُّهُما اللهُ الحِلْمُ والأناةُ» .

واتا: دوو سیفەتی جوانت تێدایە الله تعالى خۆشی ئەوێت ژیری ئەقڵ و لەسەرخۆی
قال : «يا رسولَ اللهِ ! أنا أَتَخلَّقُ بهما أَمِ اللهُ جَبَلَنِي عليهما ؟ قال : بَلِ اللهُ جبلكَ عليهما . قال : الحمدُ للهِ الذي جَبَلَنِي على خَلَّتَيْنِ يُحِبُّهما اللهُ ورسولُه»

واتا: وتی ئەی پێغەمبەری الله صلى الله علیه وسلم ئەم دووسیفەتە خۆڕسکیە خۆم لەخۆما دروستمکردووە یان الله تعالى وای ڕاهێناوم ؟
فەرمووی بەڵـکو الله تعالى وای ڕاهێناوی پێی بەخشیویت
فەرمووی سوپاس بۆ ئەو الله یەی لەسەر دووسیفەت منی ڕاهێناوە کەخۆی و ڕسولەکەی ئەو دووسیفەتەیان خۆشدەوێت .

لێرەدا مەبەستمان ئەوەیە ئەهلی سوننەت ئەڵێن الله تعالى بەندەکان ڕائەهێنێ کەبەحەزی خۆیان کردارەکە ئەنجام بەن نەکـ بەناچاری (جەبر). صحيح أبي داود

وە الله تعالى ستەم ـی نەکردووە کاتێ هەرکەسێ گومڕا ئەکات و سەر لێشواوی ئەکات بەڵـکو حیکمەت ـی الله تعالى لەوەدایە

ئیمام ابن قیم ئەفەرمووێت

فالله تعالى -- لا يُعطي ولا يمنع إلا بحكمةٍ وعدلٍ،

واتا: الله تعالى کاتێ دەبەخشێ بەبەندەیەک و نابەخشێ بەبەندەیەک ئیلا بەحیکمەت و عەدلی خۆیەتی...

والشاكرون هم الذين يَعرفون قدرَ نعمة الهداية ويَشكرونها،

واتا: ئەوانەی کە سوپاسی الله تعالى ئەکەن ئەوانە ئەندازەی ئەو نیعمەتی هیدایەتە ئەزانن بۆیە سوپاسی الله تعالى ئەکەن

واللهُ سبحانه لم يعدلْ عن موجب العدل والإحسان في هداية مَن هدى، وإضلال مَن أَضَلَّ، وإعطاء مَن أعطى، ومَنْع مَن منَع،

واتا: الله تعالى لەعەدالەت و چاکەکاری خۆی لای نەداوە لەهیدایەتدانی کەسانی هیدایەت ـدراو و لەگومڕاکردنی کەسانی گومڕا و لەبەخشین بەوانەی الله تعالى پێی بەخشیون وە لە ڕێگریکردن لەوانەی پێیانی نەبەخشیووە

فهو لم يَطْرُدْ عن بابه ولم يُبعدْ عن جنابه مَن يليق به التقريبُ والهدى والإكرامُ،

واتا: چونکە الله تعالى کەسێ دوورناخاتەوە لەدەرگای خۆی و لەزاتی پیرۆزی خۆی دوریناخاتەوە کەشــایستەی هیدایەت و ڕێز لێنان بێت.

بل طرَد مَن لا يليق به إلا الطردُ والإبعاد،

واتا: بەڵکـو الله تعالى ئەوانە دوورئەخاتەوە لەخۆی کەشایستەی دەرکردن و دوورخستنەوەن.

وحكمتُه وحمدُه تأبَى تقريبَه وإكرامَه، وجعله مِن أهله وخاصته وأوليائه؛

واتا: بۆیە حیکمـەت ـی الله تعالى و سوپاسگوزاریەکی وائەخوازێ کەئەو کەسانە شایستەنین نزیک بن لە الله تعالى و دووریان بخاتەوە ونەیان کات بەدۆستی خۆی ["المدارج" (1/ 147)]

پلەی چوارەم لەقەدەر ئەوەیە کە الله تعالی هەمووشتێکی دروست کردووە و بەدی هێناوە وە الله تعالی خۆی دروستکاری چاکە و خراپەیە و خۆشی چاکە و خراپەی هێناوەتە بوون

الله تعالی دەفەرموویێت {إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ} {القمر: 49}.

واتا: ئێمە هەموو شتێکمان بەئەندازە دروست کردووە
وە دەفەرموویێت (اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ) الزمر62
واتا: الله تعالی درووستکاری هەمووشتێکە .

لەبەرامبەر ئەهلی سوننەتدا کۆمەڵانێک هەن پێیان ئەوترێ قەدەریەکان.

کۆمەڵی یەکەم کەسانێک نکۆڵی لەقەدەر ئەکەن ئەڵێن الله تعالی نازانێت چی ڕوودەدات پێش وەختە تا ڕووداوەکە ڕوو دەدات

لە صحیح ـی مسلم هاتووە لە ابن عمر رضي الله عنهما کاتێ پێی ڕاگەیەنرا خەڵکانێ هەن نکۆڵی قـەدەر ئەکەن فەرمووی "إذا لقيت هؤلاء فأخبرهم أني براء منهم وأنهم برآء مني، والذي يحلف به عبد الله بن عمر (أي: يحلف بالله) لو كان لأحدهم مثل أحد ذهبا ثم أنفقه ما قبله الله منه حتى يؤمن بالقدر".

واتا: ئەگەر گەشـتی بەوکەسـانە پێیان بڵێ من لەئەوان بەریئم و ئەوانیش لەمن بەریئن وەپێیان بڵێ ابن عمر سوێند ئەخوات بە الله تعالی ئەگەر هەریەکێ لەئەوان بەئەندازەی کێوی ئوحود ئاڵتون ببەخشێت لێی وەرناگیرێت تا ئیمان بەقەدەر ئەهێنێت.

عبدالله بن أحمد بن حنبل دەفەرمووێ بیستم لەباوکم کەپرسیاری لێکرا لەبارەی قەدەرەیەکانەوە فەرمووی "إذا جحد العلم، إذا قال: إن الله عز وجل لم یکن عالمًا حتى خلق علمًا فعلِم، فجحد علم الله عز وجل، فهو کافر"؛

واتا: ئەگەر نکۆڵی زانستی الله تعالى بکات و بڵێت الله تعالى عالم نەبووە تا علمی دروستکردووە ئینجا زانستی بەشتەکان بردووە وە نکۆڵی لەعلم ـی الله تعالى بکات ئەوا کافرە (السنة لعبدالله بن أحمد، رقم: 835).

جۆری دووەم ـی قەدەریەکان کەبەمجوسیە ناوبراون ئەڵێن الله تعالى کرداری بەندەکان درووست ناکات بەندەکان خۆیان کردارەکانی خۆیان درووست ئەکەن.

جۆری سێهەم جەبریەکانن
ناونراون بەجەبریەکان چونکە پێیان وایە بەندە ناچارە لەسەر کارەکان وهیچ ویست و حەزێ بۆ بەندە نیە وە بکەری حەقیقەت ـی کارەکان الله تعالى یە وە الله تعالى بەندەکان ناچار ئەکات لەسەر کوفر یان ئیمان
(الملل والنحل للشهرستاني جـ1 صـ87).

وەڵام ـی ئەوەمان دایەوە لەپلەی سێهەم ـی قەدەر کەجیاوازی جەبریەکان لەگەڵ ئەهلی سوننەت چیە

والحمد لله رب العالمين

پێڕست

بابەت | لاپەڕە

بابەت	لاپەڕە
پێشەکی نووسەر	5-3
پێشەکی ئامادەکاران	9-6
تەوبەی ئیمامی ئەبوو حەسەنی ئەشعەری	12-10
تەوبەی عەلامە فخرالدین الرازي	16-13
تەوبەی ئیمامی نەوەوی	22-17
تەوبەی ئیمامی ابن حجر العسقلاني	29-23
تەوبەی ئیمامی نعیمی کوڕی حماد	31-30
تەوبەی ئیمامی الحرمین الجویني	33-32
تەوبەی ئیمامی ابو احمد الغزالي	35-34
ڕەددانەوەی مەلایەکی جاهیل	39-36
ڕەددانەوەی بەچکە ئەشعەرییەک	48-40

دروستە سیفەتی فێڵ بدرێتە پاڵ الله تعالی	53-49
جێگیر کردنی دەنگی الله تعالی لە دەنگی ئاسن دەچێت	58-54
وەڵامی گومانێکی ئەشاعیرەی گومڕا دەربارەی تفویض	65-59
باوەڕبوون بە دانیشتنی الله تعالی لەسەر عەرش	71-66
الله تعالی لە ڕۆژی دواییدا رسول الله ﷺ عەرش دائەنیشێنێت	82-72
الله تعالی ئادەمی لەسەر وێنەی خۆی درووست کردووە (واتا لەسەر وێنەی الله تعالی)	85-83
ڕەددی گومانێکی جەهمییەکان کە دەڵێن قورئان مەخلوقە	88-86
سکوت و بێدەنگی سیفەتێکی جێگیر کراوە بۆ الله تعالی	91-89
وەڵام دانەوەی گومانێکی ئەشعەرییەکان	95-92
ڕەددێک بۆ جاسمە موشریک و بەرگریەک لە کتێبەکانی سەلەف	100-96
ڕەددێک بۆ جاسمە گومڕاکار لەسەر مانای وشەی (في)	104-101
دابەزینی الله تعالی لە سێیەکی شەودا	109-105

ڕەددێکی ڕووخێنەر بۆ جاسمە موشریکی چەواشەکار 113-110

ڕەددێک بۆ بەڵا سەرباز لەسەر بابەتی مەکان 122-114

ڕەددی شوبهەیەکی ئەشعەریە گومڕاکان لەسەر ئیمامی ئەحمەد

126-123

بەتاڵ کردنەوەی شوبهەی جەهمییەکی پیس دەربارەی قوڕئان

130-127

بەتاڵ کردنەوەی شوبهەی جەهمییەکی گومڕا لەسەر مانا گۆڕین

134-131

پوختەی عەقیدەی ئەهلی سوننە و جەماعەت لەسەر بابەتی قەدەر

149-135

بسم الله الرحمن الرحيم

تەلەگرامەکانی مامۆستای بەڕێز ثبته الله تعالى وحفظه الله تعالى

https://t.me/mamosta_osama_sharazwree

https://t.me/mamosta_osama_tawhede2

پەڕەی فەرمی تیکتۆکی جەنابی مامۆستای ئازیز ثبته الله تعالى ورعاه

mamosta_osama_tawhede6

١٤٤٧ هـ

وەڵام و ڕەددەکان
بۆ ئەشاعیرە و جەهمییەکان

والحمد لله
رب العالمين

١٤٤٧ هـ

ئامادە کراوە لە لایەن :
عباد الرحمان | بەندەکانی الله تعالى

نووسراوە لە لایەن:
مامۆستا ئوسامە تەوحیدی (شارەزووری)